

دست ۱۱۱
۳۰۰۶۴

کتابخانه آصفیہ کار عالی حیات درکن

۲۴۳۸۲	۱۳۳۲	۴	نمبر داخلہ
			تاریخ داخلہ
کلیات فاضلی شاہ تراب علی قلندر			نام کتاب
نور الدین	دواہین		فن کتاب
۱۶۲۷	۱۱/۱۲	۱۱/۱۲	نمبر کتاب فن مذکور

بین مطالع فیض خدای رحمتی عنی نسخہ

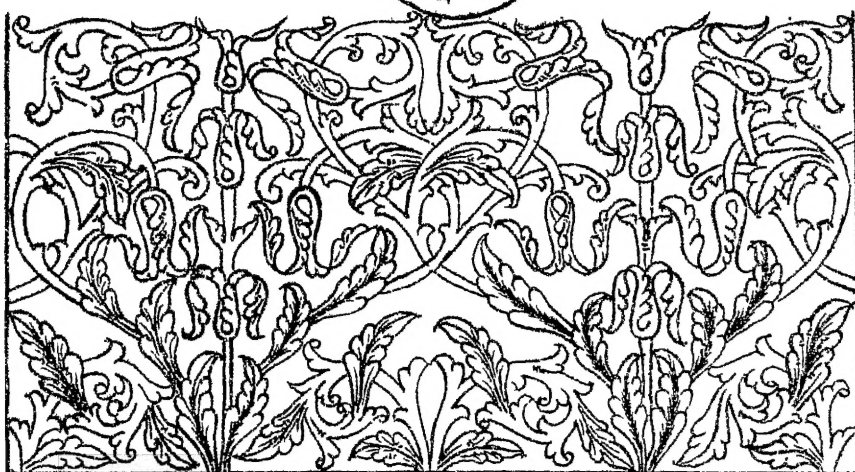

عاشق و دلدار
نشانہ سرباب
ملک سایہ دار

در سبغ سرکاری نیست ایمن پوزو طبع پوشید

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نہیست دنیا جائے راحت از غمش لے ل برآ
 مژر س عجبے سرت دنیا نے مقدر و عیش گاہ
 غرق باشی تا بکے در بحر فکر آب و نان
 یاد کن روزے کہ باشد مکتب دوش کساں
 وہ چہ خوش گرد و در وال سوتے وطن مرو غریب
 بعد مرگ آخر رود ایس قالب بنس کی ز تو
 ہاش محکوم خدا و تائب امر رسول
 دست پیرے گیر و نہ رہبرت شیطان
 سزا ناقص از طمیل کیسیا زری شود
 تانیر می ز جمال یابی چساں نام وصال
 پاس انفاس ست را و سہل بہر یاد حق
 ایس نصیحت ہائے نیک از خود نصیحت غیبیت

رخت ازیں دار الحن بردار و زیں منزل برآ
 تخم نیکی کشتہ ز اینجا باز سبجیل برآ
 سر بر آ از قہر دیا بر لب ساعل برآ
 از تلاش اسپ زین و ناقہ و محمل برآ
 وقت جاں فتن تو ہم بے دل مشغوش ل برآ
 قبل مرگ لے جان من از قید آب گل برآ
 چند باشی نہ بر حکم نفس و شیطان ل برآ
 طالب حق شو خدا را از رو باطل برآ
 اختیار صحبت کابل کن و کابل برآ
 نیست شوازیستی باطل بحق واصل برآ
 ذکر ہومی گوئی و ہر دم ہنس شاغل برآ
 بد مشوائے شمع و ز طعن لا حاصل برآ

مخملے کاں خالی از ذکر خدا باشد تھراپ مور و رحمت میا شد زو و زان محفل برآ	
خود بخودے کشد بنگار مرا جیف غمے برد ز کار مرا کے توں داد جز بوسل قرار بخدا کرد آفت در بے تاب ساقی اشک است از دو جرحہ می نتوان ماند در جہاں ناکام برو ایں دعوئے ہائے دور و دراز ہمہ داغ ست در دل پر غول تشنہ طریشستہ سے داند پیر روشن ضمیر سے داند	نیت در جذب اختیار مرا خبرے نیت ننگار مرا دل بیتاب و ہمیشہ دار مرا ایں دو گیسوئے تاب دار مرا دعوئے زہد ہزار مرا ہست گر بخت کا مگار مرا طاقت صبر و انتظار مرا کرد عشق تو لالہ زار مرا قیمت شمع آب دار مرا ہمہ نہاں و آشکار مرا
پیش مرشد چہ حاجت ست تھراپ بہر اظہار حال زار مرا	
دل چور آستیں ست مار مرا عشق شیریں لبان تلخ سخن مردم از شوق دیدنش یارب کار و بار ہمہ بیارفتاد با من آں زلف سازشے دارد در دیارم ز بس کہ کردہ غیب یک غم دل دوشد و گوشت چہار	دشمن جاں ست در کنار مرا مے کشد سر بکو ہزار مرا در رویار کن ہزار مرا نیت باغیسہ ہیچ کار مرا شب تار ست ساز دار مرا کس نہ پرسد دریں دیار مرا تا کہ شد چشم او دو چار مرا

دست در کار و دل بیار مرا	سجہ گردانیم بجزب تو کرد
کرد رسوا شراب در رو عشق آخرا میں چشم اشکبار مرا	
دہ چہ پیر مغال دولت مدام بہک جام کشد آرزوئے جام مرا جنون پختہ دید از خیال خام مرا کسے چلوئے شناسد ز خاص عام مرا چہستہ کنی اے شوخ سبز فام مرا بس مست دیدن توئے توان مقام مرا چہاں بیار رساند کسے پیام مرا	کند بند ز حبشہ فیض جام مرا سر ہرام ز خودے برد مدام مرا بشوق وصل تو گشت کمال دیوانہ چو از لباس ملامت جاپ خلق شدم ملامت تو بزم خلم دلم نمک ریزد مشو نخل کہ ترا کشتہ ایم بے تقصیر ز خویش در گذر دہر کہ در رہش گذر
شراب قاستا و ہر سرم قیامت کرد کجاست در روا و صورت قیام مرا	
کز عیادت فرحت آید مردم بیمار را نسبت ہچمشیش کو نرگس سرشار را شربت دیدار باید تشنہ دیدار را او کوئے یار خواہد سایہ دیوار را حاصلے بود ز خواہاں عاشق لاچار را من نخواہم از خدا جز آں پری زخار را	دیدہ باید دم بدم چشم سیاہ یار را غمرہ اش در عینستی دل ز ہشیال رکود کسے پذیرد چارہ ز آب وعدہ و صلت دلم سایہ بال ہما مشتاق را در کار نیست جز غم و در و نہاں بیانالہ و شور و فضا خور و غلماں در جہاں ہر چند مطلوبان خوش
دل کہ خلوت گاہ یار دستاں باشد شراب دخل توان داد آنجا خطرہ اغیار را	
سگ ہمیشہ دوست دار و طعمہ مراد را	کے زونیا نفرت آید مرد و نیا دار را

قلب پُر وسواس را مشکل بود بے خطرگی از طبیعت دست کش و از شرع محکم پائے بند شامت اعمال مردم شد بلار با ساز دار مرد و انار انباشد احتیاج تربیت بے تکلف نیک گرد و اہل استعداد نیک	کے شود تکیس بخلوت ساکن بازار را تا قدم از جانہ لغز نفس ہر کردار را زجر و توبیخ ست حکمت طفل ناہموار را عقل خود باشد معصم بالغ و ہشیار را تا زیانہ نیست حاجت ہر خوش فہار را

ساغرے بخشہ لباب ساقی کو شراب
در جہاں ہر زاہر تشنہ لب و کم خوار را

فگند سوئے دل آویز تو بدام مرا گرا ز حجاب سویم نمی کنی سنگی خوشا شراب خرد نوش عشق ساوہ خان بچشم اگر چه نباید دے رخ خویت کجی درستی یکی کہ جمع ضدینست نشود نصیب من آزادگی زہر و جہاں	نمود زلف سیاہت سواد شام مرا نہاں مشاہدہ فرما ز پشت بام مرا یہاں داد و بیک جرّہ تنگ نام مرا بدل خیال تو باشد علی الدوام مرا محال نیست بہیں سرو کج خوام مرا اگر ز روئے کرم خواند او غلام مرا

لبیک و دم روح بخش یار شراب
گذاشت تا بلب کو تشنہ کام مرا

بامن بے سرو ساماں چو سرے نیت ترا از خدا ترس کن لے کا فر تر سا بخدا در دل سخت جہاں ہیج نہ تاثیر شد آہ ایکہ خورشید و شوماہ صفت ہر جائی والہ حسن خودی شیفہ خویش شدی وام صیاد جہاں گشت نصیب تو شراب	چشمے پوشی و سویم نظرے نیت ترا ے کشی خلق خدا را خطرے نیت ترا نالہ خاموش مزین دم ثمرے نیت ترا حیف در کلبہ عاشق گذرے نیت ترا رخ بجز آتہ سوئے دگرے نیت ترا صید بے بال و پری بال پرے نیت ترا

چوں حیا در چشم در دل نغمی کشی غش نما لب گزیدن ہائے جانان بادلے حسن نیست خوش رہم آہو کہ باشد عین لطف و خودیش قامت بالائے او در حسن بالا دست شد ہیچو بلبل نالہ ہا سر کردہ ام تا ویدہ ام خوش گریباں چاک شد بھنوں ز دست لیلے	مثل چین آستین چین جیش خوش نما خط لعلش صورت نقش نگینش خوش نما دشت شونخ ز چشم سمدیشش خوش نما در چین چوں سرو قد نازنینش خوش نما رنگ گل در برقبائے سیمینش خوش نما چاک ہائش ہیچو چاک آستینش خوش نما

مے ناید ہالہ متاب و ش مارا تراپ
زلف سنبیل گردوئے سیمینش خوش نما

بصد شونخ کشیدم از رخ جانان نقابش عوق آلودہ زخا شش ہو سہ آرزو دارم م آغا ز خط او ہزاراں نوجواں مروند ہوئے ست چشم خود نگاہے گر کند بالا شیدم نفع مے یا بہ زیارو آشنای عالم لبش آہستہ حرفے گفت وقت عرض وصل من بجزہ اجب وجودے نیست مکن را تا تل کن	کنوں بے پردہ شد از من فرد کردم حجابش را بکام خود رسانم کاشش آں بویا کلابش را پیرس لے پیر و اعظا عالم عہد شبابش را دو بالانشہ گرد آں سیرست و خرابش را بے پایا بوسی او آشنا کردم رکابش را نفہمیدم خطاباوند بشنیدم جوابش را بذات بحر قائم ہیں ہمہ موج و جہاںش را

ہزاراں یارو امن مے قشاند بر مزار من
تراپ ازشت خاک من نظر کن اجتنابش را

چو بالا کرد و گلشن نگارم قد بالا را چگلشن سہم ہرگز نخواستیم چید گلہا را انجا باشد بت سنگیں دلال را در دول شکنی سر کوئے توئے سوزم تماشا مے کند عالم	قیامت گشت قائم پاگل شد سرور غبارا چرا لے بلبلان سرت سر کردید غوغا را اگر بشکت مینا ز چغم شد سنگ غبارا را بیا ہم خام خولے تو ہم بنگر تماشا را

کہ دیگر بیچ پڑا یہ زمانہ جام صبا را بزن و جب خود سستے بر آوریہ بھیا را	نگاہے کرد چشم ست ساقی آنچنان سویم تو متا بے گریبان تو کور در لبیل دارد
تراب این نالہ تم نہا شد خالی از بخت مگر شوق قیام او گلو گیر ست میں را	
مانند شمع داوسر سوختن مرا خوں کرد غنچہ وار بشوق سخن مرا کشتہ بہت شوق دیدن آں گلبدن مرا چاکست در غم تو چو گل پیر آن مرا جانیکہ یار ماست تو ال یا ختن مرا در زندگی برگ تو ال ساختن مرا تا چند احتیاج شود دو ختن مرا	باغیر بودن تو بر آنجن من مرا بس تنگ کرد آں بہت غنچہ بہن مرا از برگ گل بساز رو آئے سخن مرا چوں لالہ دل بھر تو گردید افغان مرا چوں ظل قاتش نشوم دور بیچ گہ گر بعد مرگ از تو میسر شود وصال فانی شدم ز تار گریبان چاک خاک
قرباں شدم تراب بشیرین گلشن فرہاد کرد آں لب شکر شکن مرا	
کرد بر باد ز دل صبر و شکایتی را مرگ ہم نیست گیر و غم تنہائی را میکند مشق با میں طرز سیاحتی را عشقت آورد بمن ایں ہمہ رسوائی را باز یاد نکشم گنسبد مینائی را گذرے نیست در میں حکمہ دانائی را	اے فراقی تو ز تن برد تو انائی را بے تو آرام و قرار ہمہ گشتہ است جدا لب گزیدن نکشد یار من از ناز و ادا اے دل از دست تو بدنام شدم در عالم ساقی از دور فلک چرخ ز دم جام بدہ و اعطاعقل میا موز مرا در سر عشق
پا بر ہنہ چو تراب ست رواں در پیچہ غیر مجبوں کہ کند سدر تہی پائی را	

قربان تو گر دیم مکن قتل جہاں را چوں شمع بسوزند و ترا شنند زباں را صبح بہ تو ناگاہ رسد دستِ خزاں را کارے نکند زور خستہ بحر رواں را مشتاق مشو جلوہ بے نام و نشان را حاجت بہ بیاں نیست جنینِ حالِ عیاں را جز حق کہ سزد و اقصا سرِ نہاں را از جلوہ متاب نشد تابِ کتاں را	اے ترکِ جنائش کش تیر و کماں را گزسوزِ غمش گویم و در گریہ کنم ساز اے غنچہ بایں عمر شبِ بیدہ چہ شکفتی از گفتن و اعطائش و ضبطِ سرِ شکم تا نام و نشان تو نگردد ہمہ معدوم از صورتِ من عشق تو پیدا است چہ گویم واقف نیم از رازِ حجابِ رخِ جاناں ہے ہے کہ دلم خاک شد از تابِ رخِ او
آرام کجا قسمتِ عشاقِ مہراب است ناحق نکند رام دلِ سنگِ بُناں را	
کرد یک مشکلِ عشقش ہمہ آساں مارا کرد دیوانگیِش صاحبِ دیوان مارا ے نماید دلِ ما چشمِ پریِ خواں مارا وایغ تو گشت بدلِ مہرِ سلیمان مارا بچہ ہست ز غوغائے رقیباں مارا با تو در جشر بود دستِ بداماں مارا	بہینم شد ز جہاں در نغمِ جاناں مارا یافت از سوزش عشقش سخنم شورِ جہاں خالی یک دم ز خیالاتِ پری و یانِ نیت خلقِ فرماں بریم کرد چو نورِ دیمِ غمت سگِ کوئے تو ز ما ہیج تعسّض نکند غیر ازین نیت تمنا چہ بھجرتِ مردیم
ساقیا دورِ مہرابِ ست بدہ جامِ شتاب تا شود محو ہمہ گردشِ دوراں مارا	
خاک است بفرقِ نقشِ پا را محرّوم کسے کند گداز را پامال نمودہ حسا را	کو قدر بہ پیش تو دفنِ ارا بوسہ ز تو خواہم ندادی پاسے تو بخوں در آمد از بس

گر تیرنگه بیهوشی قیاس را از بازو نه بگریختن را از کف چه گرفته عصاره را	در پیرتن از خوشی بخت در جسد تو هر گاه تمایز از زاده ناتوان قدم پس
در حال غم و اندوه در غم و اندوه و غم و اندوه	
اگر تا به بستی در سبیل که این تن بینا ببین از بیانی که با نهی گردید این بینا از لایق در اساقی و حبس ماندن بینا بیامی با دو نوشاں سر در افکندن بینا	چرا فکند ساقی مستها و گرد بینا نباشد حق بخت خالی از از دورونی را ز کم غریب است سکه و پیودی و بعد از شتم گردار و نهی بستی و لبی بذر است بگر
تغریب اندر تخم ابدی اول با نیمی بهر از طاقی نبود و هیچ جا و سکن بینا	
که قید است بچرخین نه سپهر بینا بمش یک و از دو مطالبه بینا شود جو و سببش سرب و بینا الهام مست بود و شمشیر و بینا	که کرد و خضر در اعقاب و در بینا بهر از طاقی از بر و است بچرخ از با نیمی و سببش سرب و بینا آید بچرخ و نیمی و سببش سرب و بینا
تغریب اندر تخم ابدی اول با نیمی بهر از طاقی نبود و هیچ جا و سکن بینا	
از دو و سببش سرب و بینا از دو و سببش سرب و بینا بشود جو و سببش سرب و بینا الهام مست بود و شمشیر و بینا	از دو و سببش سرب و بینا از دو و سببش سرب و بینا بشود جو و سببش سرب و بینا الهام مست بود و شمشیر و بینا

خیم زلف تا بزم نیرواب برد از من بخدا چه خود پسندی کند و چه خود نمائی	پئے دلبری عاشق کش ایں کند خود را اگر آتش نه نایم هست خود پسند خود را
بخیال زلف بچال من و خاطر پریشان ندهم مرا بپا ز دل سر زشته نند خود را	
وعدہ وصل و انتظار کی لا دم زنی از وفا و دل بی وفا	چشم بر راه و اشکباری با یافتم حق و وسنداری با گشت ہدم نفس شمار ہی با میخ او دار د آبداری با
دل بشوقش مرا پیدارد بہجو سیما ببقاری با	
نامہ دل بردت بانگ جرس باشد مرا روزنی کردم سزاوار عقوبت باشد مرا	صحی گلشن بے رخت کنش باشد مرا کے بجز دیدار تو جنت ہوس باشد مرا گر بیایت سر نہ اون دسترس باشد مرا کاش فرصت از غم دل کنش باشد مرا سہرہ و ریحاں بجائے خار پس باشد مرا صورت اور بہت و چپ پیش پس باشد مرا
اے کہ داری روز و شب چشم کرم تو مرا پ یک ننگ لطف ز چشم تو بس باشد مرا	
از بیباں کج ادائی خوش نمی آید مرا در جبین ہر خنجر باث سیر گل ہارنگ رنگ	در جبین بیباں خوش نمی آید مرا تا تو در چشم نیائی خوش نمی آید مرا اے سیر زبناں رسائی خوش نمی آید مرا

شاہ از سختی سر زلف گره دارش گیر	انچیں عقدہ گشتائی خوش نمی آید مرا
گو تراب آزادی و درستی دارم ہوتا	لیکن از دانش رہائی خوش نمی آید مرا
حسرت بر روی نعتی شد عشق شد برین ہلا	اوند ارہ هیچ دروے سن بدر دم بتلا ہاں دہاں ایک حدیث عشق گویم بر ہلا خاک مالیدم برے آئینہ جہر ہلا در کف ایشان جو کھینچہ سیم و ہلا
بے تکلف بے ضرورت کے روح نجات لے لے	خانہ اہل دول با شد مرا بیت اخلا
بہر دنیا جہ سانی خوش نمی آید مرا	گر شبے در کوئے تو ناظم گدایاں لگو مے گرفتہ دامن جانان بشوقے گفت ہاں کے روادارم سفر بہر عنایج درو عشق از خودی فرعون خودی پاکست ناری الحذل ساغر پرے پرستم دادش بخام و نعت
من چو اہم در فقری و تنگدستی دارم ترا	ظہار قیاد شای خوش نمی آید مرا
بامید آنکہ بوسم کف پائے خود را	ز دلم نرفت شوق خط سبز یا تا مرگ ز دلم بر زلف کف بود رہے بجز چاک تو کہ عید وصل بندی و وفائے آن نیاری

نفسی نہ پاد اور دشواری نہ پاد
نفسی نہ پاد اور دشواری نہ پاد

غذایہ

سے آید اندر سے شفا و حسن و آس
مثل حبیب و نادر و حسن و آس
فرست نمید بد و بیانی و حسن و آس
پاشد که آید از حسن و آس

چون با ستم شد ستادین و حسن و آس
بشهر خم قادی و حسن و آس
بنگرید به شکل مست و حسن و آس
در بحر این غزل شده مار و حسن و آس

چون با ستم شد ستادین و حسن و آس
بشهر خم قادی و حسن و آس

قصه در دست اندک با لسان و حسن و آس
چون نیاید هر سو غنچه شاد و حسن و آس
آید شاد و حسن و آس
بماند بهر سو و حسن و آس
گر نباشد بهر سو و حسن و آس
دام بردوش آید و حسن و آس
کے نشیند زاغ در گشتن و حسن و آس

کے نباشد یار از در و دم محزون و حسن و آس
لا اله الا الله و حسن و آس

جاں بر بیا درم ز در و دم و حسن و آس
یار دے که بر سر تیغ ز در و دم و حسن و آس

تامل و خفا و پنهانی است عشق مد طلب عشق بیانی پریشان کرد بر بنیاد طلب طالب او خدا شود هر که بپوشد طلب بهر سلوک را و حق مرشد بنما طلب	نمود او را و نمودار شد و او بکاسم تو آنکه گریزد و از جناب او کس است و موقوف حیف که دانه تو ام هیچ ندارم الفهم عقل اگر سلیم هست پرگزین کلاه پرست
گوش کن از لب سحر ابله و وحدت انجمن از محبت انجمن انجمن راحت آں جمال طلب	
زانکه دل هستی و تپاست زاپچه کوچک بیدم و بسیل کند از این خفا بر تپه چپ قلند دین مست و دانا با حلقه گیسو چپ بر زنا با لغو پند بایست بر بازو چپ	نیت بے جا اگر تار در پشته نم سوسه چپ راست بر پیش ز کیویخ بر دل میزند و ده چرخ زلف ریش آفت جان و دل است چونکه حاکم در ازان چپ آدم ظهور
تا نشستم بر دوزان که دهر گویا بر آب بایست هوشد حلقه گردن از زانو چپ	
روین السار	
غافل از زانباشی که سفر در پیش است وقت ضعیف بدن و صبح و عصر در پیش است شب آخشد و هنگام سحر در پیش است فرستی گیر و لا کار و گم در پیش است چشم بر بند که آفات نظر در پیش است گر ز کاش نهی شامت ز در پیش است رایگان نیست که صد چاه و گم در پیش است	عاقبت یقین ازین دار گذر در پیش است بیریت دست گریبان بجوانی مغرب است ز و بیدار شوا خواب امل سر بردار تا کجا محسوسد کار جهان خوابی بود لا محاله آن سخا در گذر از حجب جهان ز لبند از کن بهتر ازین نیست سخن بر قدر مال بجای کفی شود بود

اسخرا خاک شدن زیر و زبر پیش است تابش و تفتنگی حشر مبر در پیش است که بد و نیک تر نفع و ضرر در پیش است بالیقین دال کہ پس از مرگ سفر در پیش است کہ پس از مرگ مہالک چہ نگر در پیش است ورنہ ہر جرم ترا وقت اثر در پیش است	شاد بر صد نشینی چہ عجب شائے مسکین گرد این جا برست سایہ چہ ترست چہ طفل کن نکو کاری و پرہیز ز بد کرداری گر بڈنیا ہمہ عمر تو بغلت گذرد عاقبت آنست کہ دایم بدش خوف بود قبل مردن بخدا تو بہ کن و استغفار
پاس انفاس کن و ہیج میندیش تراب بر زنج پیر دم نزع اگر در پیش است	
بزرگم من بر قیباں چرا مدارات سرت کہ اجتماع نقیضین از محالات سرت نشستہ در ہر جانان رقیب ہذات سرت کہ قدر ناکس و کس پیش او مساوات سرت توئی و غیر کجا فرصت ملاقات سرت بحسن عارضی او عالم طلسمات سرت	زمن چہ شد کہ و گر صرف صد عبات است کنارہ کروم از و چون رقیب شد یکبار ولا تو از صفہ ہمکنار یا رہبر س مرا بخاطر دشمن چہ را زنجباند چرا نہ ترک ملاقات تو کند عاشق بگرد گنج مرخص ما ز لطف حلقہ زنت
تراب رفت بکوشش ندید او سوشش ز بیوفائی او در ہماں حکایات سرت	
کے ازیں راز ہر کسی گاہ سرت شد یقینیم کہ مرشد آمد سرت طفل نادان و مرد دیگر آمد سرت حیف صد حیف آہ صد آہ سرت ایں حدیث نبی در خواہ سرت	پہنچہ پیر نقش آمد سرت از لد اللہ قوت آید یقینیم ہر کہ نگرفت دامن پیرے منکر پیری و مریدی را ہر کہ بے پیر پیش ابلیس سرت

پیر بگزین کہ خواہ ناخواہ است ہمہ درکار اندر میں راہ است را نکہ اور ہنمائے درگاہ است اللفاش ہمیشہ ہمارا است بہ یقین از مرید آگاہ است کوز سرتافت دم او بگاہ است در جہانم بس این قدر جاہ است	پیر آمد وسیلہ بہر نجات پیر ارشاد و بعیت و خسرت پیر را صورت ہمہ برداں گرچہ پیر از مرید دور بود پیر اگر حاضر است در غائب با ادب پیش پیر باید بود بندہ پیر و ستگیر خود دم	
کے نہ نازم بہ بخت خویش تیرا پ مرشد م کاظم شہنشاہ است		
عالم آگندہ ز شور و غیب معشوق است نقطہ خال کہ زیبا بلبل معشوق است ہمچو دیوانہ رواں در غیب معشوق است شوخی و ناز سراپا ادب معشوق است شہرت عاشق زار از بس معشوق است دلبر و قاتل و ظالم لقب معشوق است	ہر کسے از دل و جاں در طلب معشوق است مرغ جانما ہے ایں دانہ بدام افتادند دل کہ در سینہ قرائے و سکو نے میداشت ہرچہ محبوب بود خوب بود بد نہ بود و ادبیلی چہ قدر نامور می محبوبوں را بیدل خستہ و مظلوم بود عاشق زار	
بار اک اند چہ خوش ہے گذر و حال تیرا پ خوب سرشار ز جام طرب معشوق است		
زانکہ ہر سمت روئے معشوق است از رخ و تار موئے معشوق است ہر کہ در چشمجئے معشوق است کایں قدر در تو بوی معشوق است	چشم ہر کس بسوئے معشوق است نور و ظلمت کہ در شب و روز است بے خبر از خود است مے دائم شب کجا بوی اے نسیم سحر	

گر پُر از آرزوئے معشوقِ ست نازِ باطبعِ غوئے معشوقِ ست چشمِ آبروئے معشوقِ ست آئینہٴ روبروئے معشوقِ ست خانہٴ من بکوبے معشوقِ ست دشمنِ من عدوئے معشوقِ ست	کے تو ان گفتنش دلِ خالی خصلتِ عاشقِ ست عجزِ نسی اشکِ باری عاشقِ صادق بہرِ خود بینی و خود آرائی بولوس از مقامِ من چہ سہ منکہ از دوستانِ معشوقِ ست
ہرچہ بے خود و مبراپ سے گوید آں ہمہ گفت گوئے معشوقِ ست	
دلِ ز آرزوئے جلوۂ ہلالِ گذشت عجب کہ ز آمدِ نعمِ دولتِ مالِ گذشت چو از نگاہِ من آں سر و نہالِ گذشت بخطِ طرینِ بیدلِ بسے مالِ گذشت بایں اُمیدِ چہ گویم تمامِ سالِ گذشت کہ چوں تو سوختی و شبِ ترا چہ حالِ گذشت	شبِ کز آبروئے آں مہِ جس خیالِ گذشت ہجومِ غیر شد موجبِ تکدِ رتو قیامتِ آمد و آفتِ رسیدِ بر سرِ من تو دوشِ دلہری غیر اند کے کردی بروزِ عیدِ بغلگیرِ بارِ خواہم شد زرِ شکِ یہ عیاں سوختم نہ پُر سیدی
مرا بابر خدا قادرِ ست رنجِ مخور کہ صبحِ ہجرِ مید و شبِ وصالِ گذشت	
مرا از ہجرِ از و صلتِ چہ گارت کہ در کویم ہمہ باغ و بہارِ ست کہ دلِ چندانِ پیشِ بقرارِ ست نہاںِ بیزنگِ نقش و نگارِ ست کہ امی و دشمنِ کو و دوستِ ست	سرا پا یم ہمہ تصویریارِ ست بیائے ببلِ شیدا بکوبیم کہ واد از دے نویدِ وصلِ یارب بہر رنگے کہ بینی اوست موجود چو غیرِ ش نیست دیگر فی الحقیقت

بلاگردانش این مشتِ غبار است مگر در عین سستی ہوشیار است	جیتے کرموے منی اس نشان رفت کشتہ در ہر نگاہم چشم مستش
تراپ از خود کنارہ کردہ ہنگر چساں معشوق با تو ہمکنار است	
واقع از یکیش ہیچ کے این جانیت بجوں کنم آہ کہ فریاد رسے این جانیت جز دل نالہ زنی تو جر سے این جانیت مرغ جاں را بجز این تن فتنے این جانیت خطرے محسب ہم سے این جانیت خوش مکانے شکر ست گئے این جانیت غیر مژگان ترم خار و خنہ این جانیت	دل کہ جز یکیش ہیچے این جانیت تظالم اندرین شہر ہمہ کجکلاں از من دل شدہ یارب چہ شنید او کہ گفت بعد عمرے بمن این عقدہ سربستہ کشتود بر ملائے کند آں مغیجہ ام دعوت نئے نقطہ خال سیرہ گربش نیست چہ غم جاتے خوبست بیا جلوہ نما در چشم
بے سواری کہ تراپ ست رواں پئے او بہ ازاں را کب فیل و فر سے این جانیت	
پاتے مرا لنگ نیست ملک خنک نیست تفرقہ از مولد مہ جاتے غم و تنگ نیست با من انہ میں جلاہ کو مستعد جنگ نیست شیخ قانوس را کے خطر از سنگ نیست	گر بطن ماند غم کیفیت و رنگ نیست گشت زکۃ اگر جہرت خیر البشر عالم و شیطاں نفس جملہ عدوے من اند گلشن بے خاک نیست خالی از آزار کیت
دلبر صافی ضمیر گویش اینک تراپ آئینہ شاں در روش شامہ رنگ نیست	
ایسے کہ لب لطیف تو چشمہ آب زندگی ست تیغ ہست آمدی بہر خدا ارادہ چیت	تشنہ جان ہست دل بے لب آہ این چہ زیت ستالست آمدی ناز پرست آمدی

یا بر خودم نشان یازد و خودم بر او دید چون آمد و شد هم بر در خانه خودم	صاف جواب ده مرآب بکش اراده چیست گفت بروں شو از دم در رو من میا سیت
	گشت تغافل مرا این عجب است ما چرا هیچ نشد خبر تراب قتل که شد شهید کسیت
خنچه بیه بگشتاں آمد و خنزه ز نوشت از الم فراق او در سر اشتیاق او قاصد مهربان من چون بردستان کن ا بروئے تو با اتفاق هست هلال و اطاق	خنزه زدند بلبلان کین گل نو و کر شکفت نقطه دلم نیارمید لمحہ چشم من شخفت کر و بیان حال من هیچ جواب آن نگفت قوس قرص کجا شود با خیم ابروئے تو جفت
	خوب تراب یک قلم کرد ہی غزل رقم طبع مراست آفرین کین در شاہوار شفت
اگر ز بوس و کنارت حصول ناکامی است لباس آب رواں نیست بر تنم از رشک عجب که دلبری از ما و هم ز دل آرام کن بعشق بمن تهمت خست و مانع	کنوں بر تو شستن مرا چه بدنامی است قبائے شبنمی و جامہ تر اندامی است ترا کہ شیوہ دلدادی و دل آرامی است خیال با بصر من ز چشم با دامی است
	هلاکے کس آں خط و زلف یا تراب بعشق قاتل من ایں دوزنگی و شامی است
ولے دارم گرفتار محبت طیب باز دارم فی من دست بردا نه از خود هوش دار و نه ز دیگر نباشد در من محتاج تشخیص رخم زرد و لبم خشک و شره تر	مریض عشق و همیای محبت علاج نیست در کار محبت چسماں مست است مرثا محبت و عالم طلبا هر آثما محبت سراپاست آزار محبت

ز را در عشق و اسرار محبت مرا صد گونه افترا در محبت نمی ترسم ز اطمینان محبت	تو واقف نیستی لای زاهد خشک ترا بر عشق من در دست و انکار ز بس در عشق او بے اختیارم
تراب و خوش شود یا ناخوش ازین سخا بهم کرد انکار محبت	
دل من از توصیف آینه وار است که دل بهر دصالت بهیچر است چو ز گس روز و شب در انتظار است که دامن گیر من ز تار و دست پیشاں تر ز من عشق بنگار است که سیر و گلشن فصل بهار است ترا مانند من عاشق هزار است ترا در صربانی اختیار است همی از تو دعا یم بار بار است	ترا بے وجه در خاطر غبار است مقرر وصل شوبان خدا را بیالے گل که از بهر تو ببل سز و گز زاهد کم گیر و گریبان پیشانی اگر عیب است در عشق بر و صتیاد ببل رامیا زار مرا معشوق جز تو نیست دیگر نگویم لطف کن خواهی خواهی بگو باری که بخشیدم گناهت
خداوند اچو خود بسنده نواندی تراب از فضل تو امیدوار است	
نماز فوجی خود را از سراد اگر دست ز صبر و هوش و قرار و خرد جدا کرد دست چو این جفا و ستم بر من آشنا کرد دست که صد جفا بمن آں چشم سمریه سا کرد دست مگر ترا خبر از حال من صبا کرد دست	شہید در پیش نه سرفدا کرد دست خدا نه از تو جدائی نصیب ما کرد دست کسی چه داد و دزد و دانه داد خواه شویم ز سینه کاو تی تیر نگه چه ناله کشم بباد کن همه خاکم خوش آمدی وقت

مرا بچشم سیا و تو مبتلا کر دست خیال قامت یا مرا عصا کر دست	ہر بود ہمہ نون ریزی دلم کایں دل جواں عشق نگر دو چگونہ واعظ پیر
تراپ وعدہ آں بے وفادست ماں ہزار بار بمن نقص عہد ہا کر دست	
زلف آفتادہ بدشت چہ بلا انگیز دست کز پے قتل جہاں تیز نگاہش تیز دست یکسر از خواب غور خوش مرا پر ہیز دست ہاں نگارین کعبہ دست چہ بلا نوزیز دست رقم حالت ماجملہ شکست آمیز دست گفتم این شمس ز شامست از تبریز دست گر گئی عشق تو در سینہ چہ آتش بیز دست	موسے چچیدہ بگوشش تو چہ دل آویز دست حاجتم کو کہ باں ترک شوم چشم دو چار چشم بیمار تو زال دم کہ در آمد بہ نظر شونہ رنگ خادستکہ قتل فرود بسکہ از فوج غم و درد تو خوردیم شکست صبح از زلف برآمد زرخ ہند و بچہ دو دستہ زول سوختہ ام سر بکشید
دل بزلغش نہ دی قید فرنگست تراپ گو با عجاز سیحی صنم انگر یز دست	
دانع در سینہ ام ودیعت دست کرم و لطف ہر شفقت دست ہر طرف در جہاں حکایت دست بے نصیبی ز لطف صحبت دست علی در پے ملاست دست اثر ہمدی و قربت دست رونق افزا سے چشم صورت دست گر سر عاشقاں بحاجت دست	درد و غم در دلم امانت دست موجب زندگانی من در عشق جانے نیست خالی از ذکرش گر بخلوت نشست زانہ خشک عشق بازی نمی گذارد دل بوسہ برنے ہی زخم کہ در و جلوہ آرا سے دل تصویر یار نواں داشتن درین تراپ

ز گس کشودہ چشم بندوق نگاہ کیست خود سروا ایستاده ز یکپا براہ کیست باناز دوشوہ و برہمی ہاگت کیست رویم نگر کہ شاہد حال تباہ کیست کیس کج خرام و کج گد و کج کلاہ کیست	سنبیل نہ بیج و تاب ز زلف سیاہ کیست و طوق عشق سروا اگر قمری ست قید دل دادش بعجز و نیاز از گناہ ہست خوشحال گشتہ است بھائی ز لطف تو یاراں نظر کیند و مرا میں خبر کیند
در قتل گاہ او چو شراب از قضا رسید رویش بید و گفت کہ میں بے گناہ کیست	
ہاں وعدہ وصال تو خوش و فراق بہت بسیار دیدن تو مرا اشتیاق بہت لطفے کہ مے کنی بمن از اتفاق بہت در نظا ہر اتفاق و باطن نفق بہت امیں خم بخوبی جہا بروئے تو طاق بہت قدرش کسے نہ کرد کہ امیں طفل عاق بہت	زود آ کہ انتظار تو ام سخت ساق بہت چشم ہزار میں شود لے کاش بعد عمر تو ظالمی سوائے جفا نیست کار تو بایک و گر چہ خانہ زنبور حلقہ را خم گشت ماہ نو کہ نظیرش شود نہ شد از چشم افتادہ چو اشکم بچو ش شد
زادہ چگونہ رغبت دنیا کند شراب دیندار را بہ بانوئے دنیا طلاق بہت	
جاتے کہ سگ نشست گدا را گدا رہیت در بھر بے کنار سہر سہر کم کنار رہیت سیاہ کشتہ است دل پارہ پارہ رہیت داریم شہدہ در بر خود سنگ خارہ رہیت امیں سرخ چہرہ ہر سروا میں گوشوارہ رہیت تن پہنہ است و کم دل میں از شراب رہیت	اے دل بکوتے یار رقیب ست چارہ رہیت ہفت آب را کرانہ نمایاں ست و چہاں لخت دلم چہا نہ بہ اند زر گراں رسد لے شوخ سنگ دل بدلم سختی کن انخم ہم شدہ بہ شفق حلقہ بستہ اند از گر میش بسوخت تن نا توان من

اشپ دلا بنا نہ چہ دستک ہی زنی صد بار این چنین ستم و جور کردہ	اشکے چکیدہ است ز چشم شمار نیست حاشا کہ واردات جفا یک دوبارہ نیست
در کشتن رقیب شراب استشارہ نیست در کار خیر حاجت رنج استخارہ نیست	
چوں بہت سرخی و زیبا دہنت تکی یافت خوب سر سہری حسن تو بر آرد خط حاصل بوسہ بہ نقد دل و جاں دشوار است	راہگاں غنچہ گل با تو چہ ہم رنگی یافت صبح حسن تو عجب عالم شہری یافت لعل تو نہیں قدر و گراں گشتی یافت
وہ چہ زیبا تے رُخش کا کل خال ست شراب کشور حسن اسیر حبش و زنگی یافت	
سر ز سبک کو دکان کوئے آں دہشت بر چشم در فشانم آبرو سے سلک در خیال آں سر مژگاں چشم خواب کو چوں نہا شد سبک سخت ہجر تو بر من گراں	سبک طفلان قیمت امان در دہشت دانہ ہائے اشک من ہیں قیمت گوشت کا و کا و یاد مژگاں خار در دہشت شیشہ صبر و قرار و ہوش من کیشت
اسے شکر نیست ایں سخت جانی شراب رنگ آب تیغ تو از تندی جو ہر شکست	
شب چو بلبل بر گفتن نائے گل بگریہ رفت دید چوں دیوانگیش سخت زیبا و رمن سوئے من آمد چو با صدف آں بیدادش ماجرائے دل ہی گفتم با و از بلند بکبلاں کردند غوغائی و تاغیرے نکرد کے نہا شمس روز و شب از گریات اسچشم تنگ	صبح غنچہ گل شد و برگریاش خندید و رفت بخت سرگردان من گرو سرم گریہ رفت لحظہ ہم در بزم تو نشست رویم دید رفت پہنہ در گوش آں حرفے ازاں نشیند رفت در گلستاں باغبانے آمد و گل چید رفت ابر خوشتر آں بود کو ساعتے بارید و رفت

چوں نگاہش سوئے من افتاد پر بنجید و رفت وہ چہ دزدیدہ نگاہ او دلم دزدید و رفت	چرتے دارم کدام از من خطا مشہود شد چشم او در مجلسم بیدل نمود و کس ندید
	مے پیدم دوش در کوشش تراب از در دل در دل اور ہم آمد ماجر پر سپید و رفت
کشیدہ چین چینیں از پیے قتال من سست کہ اعتراف بہ تقصیر خود کمال من سست کہ صبح عید وصال من سست و این طال من سست تہی بہت عشق تو ماہ و سال من سست نظر بفضل حسد اگر دن انفعال من سست عبث بخود بخور ازوے و گز خیال من سست	کجا مقابلہ برایش شدن مجال من سست نغم باہل کمال از قصور خود پہلو چرا نہ ابروئے او دیدہ خوش شوم سرشام سوائے عارض و زلف تو او نگارم نیست خدا شدن چہ بود از خودی خود رفتن چو یا نسبت خود را بمن درست نمود
	چو سخن آفریب منکم تراب قول خداست ہے میں بہ آیت ناطق چہ اتصال من سست
سبزہ را عارض شدن ہر عارض و تاب کو سست با من لے واعطای تر ناحق ہزاراں گفتگو سست بہر قمری خوشنمائی این قدر از طوق او سست بہر چاک پیرہن کے احتیاج ہم بار فوست زاہد از بہر چہ در ظاہر ترا این شریف شوم سست مردم بخار آہستہ طرز گفتگو سست از پیے جان و دل کم گشتہ ام در جستجو سست در سر کوشش دلم وقف تپش در آرزو سست عند لیباں را عشق بر چمن از رنگ بہ سست	بسکہ یارم آتشیں رخسارہ دار و سادہ سست غیر گفتارش نمی شنوم سخن سست و دگر بد نہاطی تو کے باشد من دیوانہ را از ازل چوں گل گریباں چاکم و دیوانہ ام باطن آلودہ و امانت ازوے را یا چشم تو گو یا مست از غمرہ نمی فہم کے کاوش از پیکان ندارد تیر او در سینہ ام مے کند جاناں تماشاے پیدک ہا صید ذات را طالب کے کم میشود غیر از صفت

اور نہ غنچے میں قدر چوں ازخجالت سر فروست	از دہان تنگ تو شاید کہ بوسے یافتہ
کے شراب افتادہ نبود در رمعشوق خود ہلچلش پاکبوش خاکساری آبروست	
کز ہر قمل از مرہ در دست خنجر سست کیں پیرزالہ زنکہ لبیاد شوہر سست مہ را پتہ فروغ چہ حاجت بزور سست ایں طفل نور سیدہ چہ بیباک خود سست	چشم سیاہ یار چہ ترک ستم گشت ہرگز جوان نیک بدنیان کرد میل کے رخ کند بکسوت نگین نگارین اشکم بچشم پیچکہ دے قد بخاک
دل از شراب بر دہج ہاکیست یاراں نظر کیند کلام این دلاورست	
موتے سیاہ او ہمہ چوں موتے جوہرست واقف نیم ز شاہ و نازم چہ کشورست وز آتش فراق تو جانم چہ خاک گشت گمراہیم تمام بامید رہبرست دل تشنہ توجہ ساقی کوثرست خط نوشتہ در پروبال کبوترست زین ناتمام قصہ عشقم بد فترست	از ہر قلم ابروتے قاتل چہ خنجرست در ملک بخودی چہ غریبا و قنادہ ام در مشت خاک من شریعت نیست چو لے تا راہ گم نکرد کسے خضر انبیاست پر داند از خضر آب حیات را گردام گستری تو ز عالم خبربری چوں کلک من سیاہ شد و سینہ چاک
حرفے کبوتر شراب ز صبر و سکوت او دل نیست این کہ پارہ و سیما بدست	
ما ز کلکست سرو من برگشت یار برگشت بخت من برگشت دلبر از من بیک سخن برگشت	روئے ہر بلبل از چمن برگشت فاتحہ خیر خواں کہ از اخلاص بے وفا گفتم و رمید از من

زاہد از خلد ہے سخن برگشت یک بیک رنگ پنجن برگشت اونہ از من بکرو فن برگشت خاطر از ہر کوہ کن برگشت عہد شکست و دفعتاً برگشت یار از رہ سوئے وطن برگشت	ماگذازش بکوسے یار افتاد شمع روپوش شد ز پروانہ نوجواں گشت حسن رفت ہنور بہر یک جوئے شیر شیریں را یار بآں ہنگام چہ از من بہر خانہ خسدا بی عاشق
چہ خطا از شراب بیدل شد کہ دل شیخ و برہمن برگشت	
خود ز قامت قیامت برپاست کاکلش دام از پیے دلہاست حیف کہ ز گرد خط غبار آلاست جل شانہ کہ خوب زلف آراست نیکنامی ز من نہاید راست زند تی من عیاں ز سرتاپا راست در کفم جام و در بعل مینا راست ہانشس این قدر حجاب چہ راست	شور محتر ز قامت بالا است اہل دل کے اسیر او نہ شود عارض صاف او چہ آیتہ شانہ یار را تو اں بوسید عشق را لازم ست بدنای دورم از زہد و ورع صد فرنگ مختب را دلیس مینواری من از اں شوخ دیدہ حیرانم
ہر کس از من نشان او پرسد کس نہ پرسد از او شراب کجاست	
تیر مژگاں را نشانے دیگرست شعلہ دیگر دُخانے دیگرست سرگذشتہم دہسانے دیگرست	ابر و غولباں گمان دیگرست عشق را از آہ گرم و سوز دل قصہ ام از گوش دل بایشنید

یار بر خاکم قدم فرسودو گفت ہر زماں از جور و ظلم تازہ اش دلبری و دلفریبتیش پیرس چشم ز کس زلف سنبل روئے گل صفت و پیری بچ و محنت درد و غم گو تعلق از بدل دارد و دلی بہل دیوانہ را در شوق گل مے گرین عقل از میدان عشق کے بسوتے جبہ عاشق بچ کند	ایں زمیں را آسمانے دیگرست با من اور امتحانے دیگرست ہر ادائش دستانے دیگرست صورت خوش گلستانے دیگرست گلشن تن را از اسانے دیگرست مرغ جاں را آست پانے دیگرست ہر نفس شور و فغانے دیگرست عشق را زور و توانے دیگرست قبلہ آستانے دیگرست

دام دل شد حلقہ نوش تراب
بار نوش رسیمانے دیگرست

آنکہ در فرقت و زار و حزینم این ست وال پر پھر کہ گوید بہتہ عینم این ست منکہ آشفتنے یک کفل حسینم این ست آنکہ در عاشقتش خواہد بینم این ست آنکہ از خطرہ او گشت نشینم این ست کوچہ اوست جہاں خلد برینم این ست آنکہ بے او طرف باغ نہ بینم این ست بار قیباں ہمہ فن باعث کنیم این ست غیر کو نام خدا منتش کنیم این ست حق غفورست کریمست یقینم این ست	است و تھیں دلیخ دل و دینم این ست منکہ از سوز و غم و غم و غم و غم ایں بچہ و چاشنہ سنگ آنکہ از خودم کروچ بچوں شیدا ایں جہاں است حمد خانہ دل غارت کرد از ابدال را خلیفہ و زہد باغمال ایں جہاں است سحر و جادو و جادو ایں جہاں را بر عشق و نشستن نہ ہند ایکے دوست سے بہر از اس اسما گرچہ ستر اہدم و تھ گناہت تراب

ایں طفل سرشک کنی نکتہ بکسرت ریزند بجا کہ گر چہ نعل و کمر صرت آزاد کہ ہونے عشق بازی بسرست بے شبہ بخت اور زور و تیر بکسرت	بہتر ز کمر بچشم اہل نظرست پامال کنند و آبرویش بر باد ناصح نہ نصیحت تو اور اچھوکل پکار کے کہ گلہ افغانی گوید
از بہر خدا کے نزدیک تر اب پادشہ اگر آں بیت بر میں است	
ہم کس کہ خوش نہ دید زان اب کسرت جلو گزارد تمام سنگ و شجرت آں ناکہ ہند طبع واد میں نظرست وراہی چھوچھو نور و کسرت کے شیخ خود زان میں ترقی بکسرت تا آہستی تفت چا غول و غلہ صرت	تا ہاں رخ یار میں چو شمع صرت موقوف بطور وادی امینیت مشہور و کجا شود جالش ہر جا ہر چند بصورت اخلاف مست بکسرت مغرور و بخت پرستی غلشیش مشو فانی ز صفت و ذات غول باید شد
کے دست ترانہ کیم ہر صدق طوطی ایں دست تو آستین دست بکسرت	
گوئی کیم فرات میں سے کیم صرت فریاد نالہ بانگہ آواز کے غلہ صرت ایں اشک آہ آہ ہول بکسرت با من حجاب تو زان سے بکسرت ہر نقش و ہر فسون کہ ہلکے بکسرت سیر تا قدم کہ زان سے بکسرت کون و مکہ کی زان سے بکسرت	کشم فراق باہر سے بکسرت از دست عشق کے آبرو بکسرت جانان بگرہ دوم سر دم غلہ صرت نہ چشم پوشی و گے پنہاں نظر کنی بر تو اثر کرد و نمودیم استعجاب کے آرزو بکسرت کند و شش بچہ عشق کے نور پذیر و بچہ صرت

دُنیا سجاست ست مکن طبعش بدل	ایں جائے نفرت ست نہ چاکِ محبت ست
بہد از پیہرِ محبت مولا بکن شراب	باز آ ز ہر عمل کہ ورا سے محبت ست
زخم دید و بس از جنگِ پرداخت مگر زخمِ دے منظور دارد خدا حافظ ز دستِ خوںِ فشاش بترس لے محنتِ ناں ساقیِ ست ز دیدارش بود محروم آں جا اثر دارِ غم و اندوہِ عاشق مرضِ مملک نشد ہنگامِ پیری عنایت کرد پیرم تا بجِ شاہی	ز مژگانِ تیر و از ابرو کماںِ نہایت کہ چشمش از نگہ نیزہ برافراخت بے شب خونِ دل رنگِ از حنا ساخت کہ رویش دیدہ ز اہد ہوش در باخت دریں عالم خدرا رہز کہ نشناخت کہ شمع از سوزش پروانہ بگذاخت اجل از بہرِ رحلتِ کپس ہواخت ہماہنے برگدایے سیاہ انداخت
شراب از جان و دل قربانِ پیرم	کہ بر عالم نوازش کرد و نہواخت
در دو ظلماتِ کافرا آتشِ افروخت ست ایں سبقِ پارم بہکتب از کلامِ موخت ست آہرے خود کسے در دستِ تو نفروخت ست ناصحم اینک جہش چاکِ گریہ دہوخت ست	سُرخِ خطِ سرش خضرِ دم را سوخت نہ شود اُستادِ خود شاگردے در حیرتم دل اگر پامال کردی اشکِ پامالم مکن تا زمازش باز خواہم کرد از دستِ جنوں
غنچہ ہائے اشرفی ہم گل شود آخر شراب	عاقبت گردِ دہریشاں بہر کہ زانند و نہایت
ہر کسے راز و بیانے دیگر ست پیشاں را کے نشانی دیگر ست	جلوہ اش ہر دم بشانے دیگر ست او بہر شانے دہرا خود نشان

گرچہ آآن کماکان مست او ہر کہ خود را کشت وصل شہ باد وصل او بے جذبہ نتواں یافتن من بہر صورت نظر دارم بحق می زند دم از نفخت فیسہ یار	وا تم اور کن فکمانے دیگرست کے چنیں سود و زیانے دیگرست بام اور از دبانے دیگرست خلق را با من گمانے دیگرست دتم روح و روانے دیگرست

کے انا الحق غیر حق گوید تراب
کلۃ الحق را از بانے دیگرست

ردیف الشار

خجہر ثرگان او ز زخم بردل الغیاث یک نظر لے کاش بند سونے من آن شوخ چشم کیست سخنوارم کہ از یارم بگوید این قدر بردش ماند رقیب بدیر مانند سگ	ابرو خدا راوشد تیغ قاتل الغیاث مے تہم در اشتیاقش ہچو سہیل الغیاث بے تو بر عاشق بلا گشت نازل الغیاث بر حضورش باریابی ہست شکل الغیاث

اے تراب غمزدہ باز از عشق موشاب
نیرت جز درد و الم در عشق حاصل الغیاث

ردیف الدال

جز تو معشوقے بعاشق مکر و فن چنداں نکرد در تکلم بوسہ باید داد بر شیریں لبش کے شکستہ دل نہا شتم از خلاف وعدہ اش شعلہ شوق تو جہانم با سحر ماسد بر شوق مصداق	یلی و شیریں نقیس و کوہ کن چنداں نکرد کر و مفتونم بحرے گو سخن چنداں نکرد نقص عہد غیر آں پیمانشکن چنداں نکرد باجہ ہچو آنہ شمع سخنچن چنداں نکرد

گرد کوئے یارِ خود چنداں کہ سن گردیدہ ام سرو بر یکپا پیش ازاد با ستادہ ماند واسے حسرت شب نصیبِ غیر شد و شام یا کرد پیغام کسے چنداں شگفتہ خاطر م	طوف ویر و کعبہ شیخ و برہمن چنداں نکرود انتقلے سوشیں آں نارک بدن چنداں نکرود اختلاطے باسن آں غنچہ دہن چنداں نکرود غنچہ گل را نسیم اندر جہن چنداں نکرود

خوبی یارِ مرا از من چسے پر سی شراب دلبری و مہربانی کس بن چنداں نکرود	

چو تعریفِ گل اندامی جہم او گراں آید نہا شد خالی اشفاق و اخلاق کر بیانہ چرا بلبل پیشِ گل چنین شاداں و غنچہ غلامِ سرو آ زادہ نگرود و قمر تی سکیں العسل تولے جانان میجادم بود مشک بود مرگِ مفا جانش دریں صورتِ خدا حفظ	بیانِ ناز کشش بر زبانِ من چیاں آید سوے پیرِ ضعیف خود اگر آں نوجواں آید نئے ترسی کہ روزے در چمن باد خزاں آید برائے سیر و گلشن چو آں سرواں آید مگو پیشم کسے بے دم برائے انتحاں آید اگر در خانہ مفلس یکا یک میہماں آید

بر آید جملہ کام اوقتِ عشق ہد ام او اگر در خانہ عاشقِ ترا سب آں مہرباں آید	

نہ سہزہ بر رخِ گلگون برآمد ز آغوشم چو بیروں رفت جانان پیرس از گریہ ام در فرقت او بعد منت ز خلوت خانہ لیلی چو عاشق در برش نشست شاداں چرا سنجاف و امانش نگیرد چو نہ ہم در رخ جانان مقابل	کہ خطِ خوشش پیرا در منظر برآمد ز دل آہ و زدیدہ خوں برآمد ز چشم چشمہ جیہوں برآمد بسیر و خشتِ محبوبوں برآمد رقیب از محفلش محروم برآمد ز دورش فتنہ گردوں برآمد قد ہر سرو ناموزوں برآمد

را آمده آمدم بیا مردم گفتش	که شیخ از خالقه بیرون برآمد
تراپ از عشق کے رسوا نباشد دل او از ازل مستوں برآمد	
خوش آنکہ خاک رو خاندان پیر بود خوش آن دلے کہ دران نیت غیر مرغ پیر رخاک درگہ پیراں کنند سرمہ چشم تبرکست ہر آنچہ از نشان پیر بود منہ برائے خدا یک تہم خلا فادب باس طرف کہ خار و مکان پیر بود یقین شناس کہ مخدوم خانے گردد ہر آنکہ خادم متوسلان پیر بود چگونہ بندگی پیر زادگان نمکند کے بنڈہ از بندگان پیر بود برتبہ اش ز سر دتہ مرید درگ ہر آن مرید کہ از عاشقان پیر بود بگوش ہوش بشنویہ ہر چہ گویم کہ ایسا ہمہ سختم از زبان پیر بود	خوش آنکہ خاک رو خاندان پیر بود خوش آن دلے کہ دران نیت غیر مرغ پیر رخاک درگہ پیراں کنند سرمہ چشم تبرکست ہر آنچہ از نشان پیر بود منہ برائے خدا یک تہم خلا فادب باس طرف کہ خار و مکان پیر بود یقین شناس کہ مخدوم خانے گردد چگونہ بندگی پیر زادگان نمکند برتبہ اش ز سر دتہ مرید درگ ہر آن مرید کہ از عاشقان پیر بود بگوش ہوش بشنویہ ہر چہ گویم کہ ایسا ہمہ سختم از زبان پیر بود
تراپ خدمت او عین خدمت پیرست کے کہ نائب پیر و نشان پیر بود	
کے انا الحق بجز خدا گوید ہرگز آں را کم از حدیث مدہا انہ بر خود جہاںش باید کرد شاہ خود را چہاں گد اگوید آنچہ استا وقت اگوید انہ بر خود جہاںش باید کرد خلف کال صوت را صد اگوید	کے انا الحق بجز خدا گوید ہرگز آں را کم از حدیث مدہا انہ بر خود جہاںش باید کرد شاہ خود را چہاں گد اگوید آنچہ استا وقت اگوید انہ بر خود جہاںش باید کرد خلف کال صوت را صد اگوید
کلہ الحق خود از زبان تراپ مرشد راہ بر خد اگوید	
گرنہ انسان مظهر معبود شد اول و آخر خدا باشد خدا	آدم خاکی چرا سجود شد غیر او پس از کجا موجود شد

برکہ را چہم حقیقت میں کشاد بندہ را جز عاجزی نبود روا	وحدت اندر کثرتش شہود شد آں کہ متکبر شد او مردود شد
سر مرہ چشم خند اینیم تراب خاک پائے سید سعود شد	
برکہ مولایش از دوشنود شد فاش گویم با تو رمز معرفت جز خدا در موسی و یاروں کہ بود کیست شد او کہ ہا ماں بودہ است	چوں ایا زاد عاقبت محمود شد غیر واحدیت گو معدود شد خو خلیل الد خود داود شد خود ہمہ فرعون و خود نمرود شد
نندہ پیرش میتوان گفتن تراب آنکہ از خود مرده و نا بود شد	
نزد دل شاو خواب را مصفا منزلے باید بلوریں جامے باید شراب بند و نگین وصالی یا اگر خواہی فراق از غیر کن ایدل مگر دو دولت عرفا نصیب ابد و ناداں	ز جام و بادہ و مطرب ہمتیا محفلے باید غم نازک مرا جاں را چمن نازک دلے باید کہ ایں جابے خبر از غیر و از خود غافلے باید براہ معرفت مر و ذہین و عاقلے باید
ہدایت از خدا باشد تراب اما بظاہر ہم چو کاظم مرشد بر حق و پیر کا ملے باید	
رسید مشردہ و صلح کہ یار باز آمد شال بیل نالاں کن شکایت خا ہوائے قتل کہ افتادہ در شرش و گیر کہ ام نرگس ستم دو چار شد یارب تراب بسکہ ز جام غم تو شد رزق	غزال رم شدہ از کنار باز آمد خزاں گذشت نیم بہار باز آمد کشیدہ خنجر کیس شہسوار باز آمد کہ ناگہاں بسیرن خمار باز آمد گذشت از خود و از کار و بار باز آمد

چناں در بزمِ امشب باقی ستانہ سے رقص بعضیت سے تو اں دیدنِ سماعِ قص ز اہد را نہا شد خود نمائی از کمالِ خویش کامل را نمیدانم چہ شد از خوشدلی ساغر بد و راو	کہ ہم بردستِ ساقی ساغر و پیمانہ می رقص نہاں چوں طائرِ قبلہ نما در خانہ سے رقص کہ از مردم نہاں طاووس ویرانہ می رقص کہ مثلِ چرخِ امشب این دلِ یوانہ می رقص
فلک گردِ شش گردِ نشت برہر دور و دانش ترا پس جابیا بنگر چاک جمانہ می رقص	
دل کہ بہرہ زد دیدارِ تو نے دارد وے بصحتِ من خاطرش نیاراید دریں زمانہ دلے نیست از غمِ حنای چہ عالم است جمالِ ترا تعالی لبش نہ سبہ بر آ و روی کند دلش کے کجا شود از تیغِ تیز او بے دم غزالِ شوخ تو اں گفت ترکِ چشم ترا چون گسست بکوئے تو دیدہ من باز	ہمیشہ چشم ز اشکِ غمِش نے دارد مگر نہاں ز من آں شوخ ہمدے دارد فغاں کسے کہ دلے دارد غمے دارد کہ شوقِ جلوۂ روئے تو عالمے دارد برائے زخمِ زنگارِ مرہے دارد کہ چوں ز بانِ میسج لبش نے دارد کہ ہر دوامِ ز من جوشِ نے دارد بیا کہ دیدہ من شوقِ مقدمے دارد
تراپ دم بخود ستاہ از کہ گوید حال غریبِ عشق نہ یار سے نہ ہمدے دارد	
یا ز مہو اے نرگس ستانہ تو شد ساقی چہ خواندہ تو کہ ز اہد ز خانقا خلفے برائے دیدنِ من جمع گشتہ اند از حالِ دلِ پیرس کہ صفتِ شنیدہ دیدنی عشقِ یار و فائے لم تراپ	و یگر خیالِ گردِ شش پیمانہ تو شد بے خود رواں بجانبِ میخانہ تو شد بنگر چہ طرفہ عالمِ دیوانہ تو شد نما دیدہ شمعِ روئے تو پروانہ تو شد بایار شد یگانہ و بیگانہ تو شد

موصورت گر تو آمد و فریاد کشید تا گراں بار محبت دل ناستاد کشید و اسے دل گفت جگر سوخته فریاد کشید تخلیش کس نکشید آنچہ کہ فریاد کشید	حیرت از نقش سراپائے تو بنزد کشید شد سبکبار ز شادی و غم هر دو جهان از مرصع غم او حال چو پرسید طیب خسر و دهم و گراں طالب شیریں بودند
ترک پشے کہ تراب از گمش جاں نبرد بہر قلم زمرہ خنجر فولا د کشید	
لب لعلش مگر اعجاز وارو دل از عشق حُسن ناز دارد مگر پوشیدہ با تور اندارد جنونم آنچنان ممتاز دارد لبش راقی بلند آواز دارد کہ سرتاپا ہمسرانہ از دارد خدا حافظ دم آغاز دارد کلام مختصر ایجاز دارد کہ سوز ہجرت ماساز دارد چہ حُسن آں و لبط ناز دارد چہ حکم آں ترک تیر انداز دارد	بیک حرف ناز ہلاکم باز دارد اگر بر حُسن خود نازی زو است دُر گوشت کہ چندیں سرگوش است زمن ہر س خبر دارد و بگویت حکم کرد او آہستہ با من بیا کرد سراپائے تو گروم سراخجام ہلاکم خط سبزش مفصل وصف لعل و چہ گویم دلہ اسپند خواہ گشت رونے ہزاراں دل بود اللہ اکبر بیک مژگان زون چشم گشت
تراب آں دلربائے آفت جاں چو من صد عاشقِ حال باز دارد	
قم باذنی ز سر ناز مبارک باشد شادیت در خور انداز مبارک باشد	از بہت دعوئے اعجاز مبارک باشد بتا شائے توجہ ست ہمانے خوش باش

مجلس عیش و طرب بزم نشاط و عشرت یکطرف مطرب نے ساقی و سہ یک جانب وہ چہ نوشاہی و شاہان قدیمت بندہ سرکشان را از قدیموس قنوج شرف مست خبر ویاں دل و جاں پیشکش آرد ترا خوش دعا گوئے تو خطی مست با و از بلند	باہم زینت و پرداز مبارک باشد بہر عیش و طرب این ساز مبارک باشد بر قدرت خلعت ممت از مبارک باشد بر سرست چتر ز اعزاز مبارک باشد نذر شاہان سرفراز مبارک باشد تا بگوشت رسد آواز مبارک باشد

یار در پروہ تو نفس نواز است تیرا پ دہم شہنای دما ساز مبارک باشد

خط بر خسا ر تو آغاز مبارک باشد در بگوش تو عجب رتبہ سرگوشی یافت بوسہ ام دہ تو با نعام کنوں شرم دار خانہ بر بادتی و اما سے جگر با خنگاں روئے اغیار میں در بر یاراں منیش	حسن تحریر بایجاز مبارک باشد گوہرے شد ہو ہر از مبارک باشد شوخیست اے جت طنا از مبارک باشد بر تو اے خاںہ بر انداز مبارک باشد صحب عاشق جانبا از مبارک باشد

بعد مدت بر شش دیدم گرفت تیرا پ گشتہ شیفہ اش باز مبارک باشد

چشم عشاق سراپا سے تو دیدن خواہد ایکے تاختر بود دست من و دامن تو ایکے ہر مونے سر زلف معطر دار فنا گو غم بھر خور و تلخی دروش بچشد خبر عاشق و لگیر بیا زد و بگیس چارہ اش نیست بجز مرہ صفت گردین	گو شش مشتاق کلام تو شنیدن خواہد پایم از شوق لبوسے تو دیدن خواہد شاء ام نگہست موسے تو شنیدن خواہد ہر کہ او ذائقہ موت چشیدن خواہد ورنہ از قاسب و روح رسیدن خواہد صید بے چارہ گرا ز دام رسیدن خواہد

بچه بلبیل شده ام ناله زنال شور کنان در براده بشیند چو قباچست درست دل که در حلقه زلف تو نذار و آرام بنده را که بخت ست سیر پیوستن	شورش عشق چو گل جامه دریدن خواهد یار را هر که در آغوش کشیدن خواهد صید وحشی ست که از دام پریدن خواهد هر زبال خاطرش از خلق پریدن خواهد

یارب از صحبت تاجش شرابست لعل
 جذبه ده که دلش گوشه گزیدن خواهد

هر چشم سیه است تو تا یک نظر افتاد نامش بزبان از برو نکش بدلم نقش زاهد بکشت آمد و ز ناز بخود دست صد و دو وفا می دهد از سینه عاشق سامان شار تو هوس داشتیم از دل از خویش شد و باز نیاید بخود افسوس هرگز ندیدم گرفت و دلم ترک محبت چون بلبیل شدی آهجن ناله سر شد در محکم عشق جو بردیم دوشا هر خنجر بکمر بسته گر آنی پے کشتن درویش ز خود رفته یک تیغ بر نه ست در فقر تو با و س چه مقابل شوی ای دل	مستانه دل از هوش شد و بے خبر افتاد تا زم بنگاه که بدان سیمبر افتاد یاری چه نموش ز بهمن پسر افتاد از آتش عشق تو شرر در جگر افتاد از چشم گهر بار بار بدامن گهر افتاد آنکس که واد در سر کویش گذر افتاد دیگر همه تفهیم نمش کار گر افتاد آنرا که هوای گل رعنا بسر افتاد مقبول از آن خشک لب چشم تر افتاد روکش نتوان بود که زیب کمر افتاد با اهل فنا هر که در افتاد و بر افتاد پائے تو بغیرید و دست سیر افتاد

از دست تراب آه چه تدبیر بر آید
 سر رشته تدبیر بدست دگر افتاد

خدا کند که بت شوخ رام من باشد	غزال رم شده من بدامن باشد

رفیق عشق شوم کامیاب مقصد خود ہمیشہ بیل و نہارم بغایت گزد سرم بعرش کشد خاندانم چو مہ تاب شکر نشان ست ز باغ بوصف لعل بے تدر و پانہند از ادب قدم لغز چنانکہ کردہ امر و ز ساقیا مستم منم چو قمری داو او چو سرو آزاد است	بجام دل چون نگارم بجایم من باشد چو زلف و روتے کسی صبح و شام من باشد شبے کہ پاسے تو بر پشت بام من باشد چرا نہ شستہ و شیریں کلام من باشد در آن چمن کہ بہت خوش خرام من باشد مدام بادۂ لطفت بجایم من باشد سہی قدسے کہ بظاہر غلام من باشد

تراب باز کجا غیر در نظر آید
 چو پیشیاں یا حضور دوام من باشد

شہید نیم جانم چشم بر زخم و گرداورد ملاقات ستمگاران نکرد و سرسری حاصل ندانم شب کدامی ماجرا و داد و در گلشن میان نازکش حامل نباشد قیمت نور	فغان گر ہجو دل قاتل ز گلشن دست بردارد چو سر جانبا ز آناں ہولے گر کس بردارد کہ گل خنداں ست وقت صبح و شبنم چشم تر دارد چساں گویم بقلم یا رستینے در کمر دارد

تراب از حال خود با تو چہ گوید بے بہت خود
 نہ او از خود خبر دارد نہ کس از مے خبر دارد

بایں تیزی و چالاکي نے دامنم کہ مے آید مژہ برہم زدہ ابرو کشیدہ تیغ واکرودہ صدائے قتل قتل میرسد در گوشم از ہر سو نہاں از دیدہ عالم متاع دل بردخارت	بدیں شوخی و بیباکی نے دامنم کہ می آید بایں شان غضبناکی نے دامنم کہ می آید بقتالی و سفاکی نے دامنم کہ مے آید بدیں گونہ بچالاکي نے دامنم کہ می آید

تراب از بن چمی پری پری ہست این چو پریاں
 بشکل آدم حساکی نے دامنم کہ می آید

ہزار مرتبہ سر سود بر زمین نہا بسجده از اثر مشن تیرہ گشت ستجاده مشاع زہد بکف داری استعاضہ بکن درخت تاک چو دراصل غنہ دین ست ریاستے زہد ترا شہرت و تماشا ہاست ز چشم زخم تو خوردست زخم زندتی من	چہ سود برد بجز خاک در حبس نہا ز بسکہ روئے سیاہست چون نگین نہا نشستہ اندھ ابلیس در کمین نہا چرا نخوں کشم از مدعی دین نہا بر آ ز خلوت و در جلوہ گشتین نہا وگر برائے خدا سوتے من میں نہا
اگر خدا طلبی از خودی تبر اکن تراپ را بود پسند غیر ازین نہا	
بر دلم این جنس جفا کرد کہ کرد یار کرد روئے نفستہ از برم رفت کہ رفت یار رفت حالی خواب خستہ ام دید کہ دید یار دید از مرقہ دوصد جہاں گشت کہ گشت یار گشت صبر و قرار از دلم برد کہ برد یار برد	با من دل شدہ دعا کرد کہ کرد یار کرد با ہمہ شوخی این حیا کرد کہ کرد یار کرد در حق من زحق دعا کرد کہ کرد یار کرد ز نخی تیر خسلتی را کرد کہ کرد یار کرد بیخود و بے خبر مرا کرد کہ کرد یار کرد
دی بر خوشتن تراپ خواند کہ خواند یار خواند با من اشارہ بسیا کرد کہ کرد یار کرد	
بنام دل چلب آں دستاں بجنبا ستارہ چرخ زند آسماں برقص آید بیک اشارہ تیر مرقہ شد مرقباں سکوت لعل لبش کرد سخت جاں بلبم	ہزار غنچہ بآ میں زباں بجنبا گر آں پر می نیکی سوئے شاں بجنبا خدا پسند دہد گر گساں بجنبا فغاں چو لب باد آئے جیاں بجنبا
بہودست برد بہ تیغ او تراپ گشت ہلاک کہ جاں برد اگر کش از میاں بجنبا	

ماورعید سے دل دیوانہ مبارک باشد کشتن بلبلِ مستانہ مبارک باشد بہر گیسو سے تو ایس شانہ مبارک باشد گردش ساغر و پیمانہ مبارک باشد در برت جامہ شانہ مبارک باشد	شد بر آید جسم از خانہ مبارک باشد گر بایں ناز و اد اقصیٰ تماشائے گلست دلِ مہر مرا جو رتو صد چاک نمود ساقیا محتجبِ وقت چو خور و ست شراب لالہ ساں سُرخ لباس تو بہار گل کرد
نقطہ خال برویش چہ فتادست شراب بوسہ عارض جانانہ مبارک باشد	
پُر از نشہ یارم میخانہ چہیں باید سوزاں بوحال تو پروانہ چہیں باید بے خود بادا ہائیش مستانہ چہیں باید اند بہر پرستیدن بہتجانہ چہیں باید ہر عضو پر از زور جانانہ چہیں باید آلے بہ غم خواب غم خانہ چہیں باید در بیشہ جاں بازی مروانہ چہیں باید	از خویش تھی ماند مہ پیمانہ چہیں باید دلِ موحیالی تو مشتاقِ جمال تو منہ توں تماشایش بمنوں بسراپائش قوسے بدرت نگراں خلقے زاوہ بوساں نازک بدن و لبہ گلرنگ قبادر بر یک لحظہ غم جانان از دل بہ شدلے یار جاں را برو قاتل کردیم فدا از دل
وصفش پوشیند از من چوں صید مید از من دل رفت شراب از من بیگانہ چہیں باید	
غم چو برول گذر داشتک از منے گردد حال عاشق پہنے معشوق چہاں سے گردد فارغ از نفع و ضرر سود و زیان سے گردد آنکہ در ہجر تو بے تاب تو اں سے گردد آنکہ داتم چو گھر گر و جہاں سے گردد	در دمنی سبب آہ و فغاں می گردد ناصحی باتو چہ گویم سخا ہی فہمید دلِ شوریدہ کہ مغلوبِ محبت باشد اے صنم بہر خدا و روشوار از نظرش کاش میکہ گذر در رویا نیز شبے

آں پری چہرہ کہ چوں برق کند جلوہ گر می نازنین برت و لبش نیز بنایست نازک	گاہ از چشم نماں گاہ عیساں مے گرد یاد من در دل او بار و گراں مے گرد
مرد چوں پیر شود حرص جو اں مے گرد	طفل شوئے بختنا مے خود گفت تراب
لولاک کہ نازل شدہ در شان محمد از بندہ بے چارہ چہ آری صفت او بر عرش چو افتاد گذر و شب معراج در ذات شریفش ہمگی رحمت حق است او هر چه بفرمود در دست و بخت است خاک بر قدم اوست بر از کحل جواہر	جز ولایت زاد صاف فرادان محمد جبریل امین است شننا خوان محمد لشتند ملائک ہمہ قربان محمد بر جہل غلامان بود احسان محمد از جان و دلم تابع و فرمان محمد شاهان جہاں اند غلامان محمد
هر چند ز حسنات حق دست ترا چم غم نیست کہ دست من و دایمان محمد	
نبے سبب زاد او بر رخس نقاب افتاد دلم ز مدرسہ برگشت را و عشق گرفت چگونہ دامن تقویٰ کنوں بدست آرم نہ من ز پیر خراباتم و نہ از مستان دل از تصور معشوق طلعتے دارد بروئے یار چو از دیدہ ام نگاہے رفت	کہ شوئی نظرم باعث حجاب فست خطا نکرده کہ بر جادۂ صواب فست کہ در کفم ز ازل ساغر شراب فست نگاہ مست کسے بر من خراب فست چو آتہ کہ در اں عکس آفتاب فست ہزار جہیں بجہیں از سر عتاب فست
بلایے چہ صبر کند مضطرب چرا نشود بلایے عشق یکایک چو بر تراب افتاد	
از فرہیم چہ حاصلت ہشد	صاف گواخہ در دولت باشد

بے تکلف تو در پیش نشین دوئے از دیده و دلم گزین حیف از مهر من نیار می یار مے تپد دل بسینام از بهر گرچه رقص تو وجد انگیزست نکستی ز رخ سوسے فقیر حقیر رنج آید چو در دل مؤمن	ہر کہ ہر نگ محفلت باشد باش ہر جا کہ منزلت باشد بامنت این معاشرت باشد وار مے آن موصلت باشد بہ ازاں رقص سہلت باشد تا امیر سے مقابلت باشد کاف سے راجا مداخلت باشد
رنج دادن گمراہ در عشق دور از حسن معاشرت باشد	
شمع در پردہ فانوس نماں سے سوزد لے کہ دسوز جگر سوختگاں نیز نئے ترسم از چشم سیاہی کہ بیک برقی نگاہ قصہ سوختہ عشق عجیب است و غریب آں پری چہرہ بہ دل سوزتی من رخ نکند از تجلی چہ عجب گر جہل طور بسوخت	ایں چہ شوخی ست کہ پرواز عیاں میسوزد توجہ دانی دل مشتاق چساں میسوزد خمن صبر و سکون تاب تو اں میسوزد نقوائ گرد بیانش کہ زباں میسوزد جگر دم داغ و لب ز گرم فغاں میسوزد جلوہ یار دل پیرو جواں میسوزد
ہر کہ وار و دل پرور و ہلائے دارد دلبر آست کہ نازے دادائے دارد نطف پرورده کجاستان بخائے دارد کہ تنائے لقائے تو گدائے دارد	عشق در دیت کہ ہرگز نہ دولائے دارد شمع و گل شمس و قمر انتوائ کہ گرفت تمکام دشکر ب بکلام ترشے حیف کس گوش گذار شرہ خباں نکند

غیر دندان سپیدش بجز از سرخ لبش کوئی لیلی زخس و خار مصفا باید سرو سبز برگ و دیشاشس ہرگز ایں چلطف ست کہ دشنام ہی عاشق	ہر گہ قیمت و ہر صل بہائے دارد کامد و شد بریش برہنہ پائے دارد قامت خوش کہ بہر سبز قبائے دارد از لب لیل تو او چشم و عائے دارد
عشق رسوا کند آخ چہ توں کرد تراپ ہر عمل اجرے و ہر کردہ جزایے دارد	
جلوہ در پردہ نے غمہ سر لے دارد صورت ہستی و ہی کہ نظر سے آید نکیہ بر موج زون محض حاققت باشد کے نہ مرد و خداوند شود چوں ابلیس یارب از بندہ بے چارہ نیاید جرم عجز دیکوش غلطی راہ نیاید ہرگز در بے قافلہ باشد نکند راہ غلط	بدم زند ہر کہ از راہ بجائے دارد چوں حجاب ست کہ ہر لحظہ فنائے دارد نہ شبائے نہ قرائے نہ بقائے دارد ہر کہ در امر خدا چوں چرائے دارد قدتش کو کہ نہ دستے و نہ پائے دارد آنکہ سر بر قدم راہ نمائے دارد گوش دل ہر کہ با داور لائے دارد
چوں مسافر تو دریں دایر فنا باش تراپ کیں جان گزراں حکم سر لے دارد	
اس منہجہ از سے کہہ ناگاہ برآمد در رہ گذرش منتظر جہلوہ شستم لے حور لقا پردہ تو بروشتی از رخ گویند رقیباں کہ مد عید مبارک در مصر عزیز و ملک تحت نشین شد خوف و خطرش نیست تراپ از پس مردن	ہوش از سر من فت ز دل آہ برآمد بر ہم شد و ہرگز نہ از الی راہ برآمد یا حور دشنندہ سحر گاہ برآمد شاید بلب بام خود آں ماہ برآمد چوں یوسف کنعاں ز تنگ چاہ برآمد جانے کہ ز تن در غم اللہ برآمد

زباں بزد تو شادان دل بفکر تو شاد از جلوة تو بنفشه زود نور در چشم بچشم عاشق و معشوق خود تو پیدائی بختا و جور تو خالی ز لطف نتوان گفت دم بهار عبث کرده گرفتارش گر آں پست از ره پیدا و او کس ندید	که ذکر و فکر تو باشد کلید گنج مراد شد از تصور تو حسانه دلم آباد نہ لیلیست نہ شیریں نہ قیس نے فریاد چرا بعشق تو نالم چرا کنم مسر یاد بحال بلبل بے چارہ رحم کن صیاد برویو حشر خدا داد ہندہ خواہ داد
شراب بے ولی تو پسند خوبان ست اگر تو دل بکے دادہ مبارک باد	
گو کہ بر تو بسے کوچ از رقیب رسید چو وقت صحت بیمار خوش نصیب رسید کسے نکر در رحم بحال او افسوس بخندہ گفت ز صیاد بنوایش کن بصید نیست اگر بر شود جہاں ز فساد آئی عفو و کرم کن کہ غافل الذنبی	رسید از تو بمن ہر چه اے حبیب رسید پیچہ عیادت و خود بخو و طیب رسید بلائے عشق چو بر عاشق غریب رسید بگوش گل چو نوائے دغلیب رسید ظهور مدتی آخر زماں قریب رسید بہ بندگان تو امیں قرۃ عجیب رسید
شراب نعرۃ حق میر زندبانگ بلند خبر بقاضی و مفتی و ہم خطیب رسید	
جز بگر چہ در شکل حجاب ست بہ بینید ظاہر نہ نمود و بحقیقت ہمہ نا بود چوں خواب و خیال ست غم و شادی عالم از پردہ غفلت بحسب تدبیر بر آیم باشد خطر از روز حساب بل و دل را	بیرون و درونش ہمہ آب ست بہ بینید امیں صورت و ہمی چہ سر است بہ بینید بل جملہ جہاں عالم خواب ست بہ بینید خود یار روادار حجاب ست بہ بینید درویش مہر از حساب ست بہ بینید

خواہندہ این جیفہ کلاہرت بہ بینید	ہرگز نکلند رغبت دنیا دل پاکش
در پردہ او شخص دگر نغمہ سراسر است چوں نے تھی از خویش ترابست بہ بینید	
بخت من مشتاق بخوابست بہ بینید از رشک دلم رنگ کبابست بہ بینید صد چہین بچینش ز عتابست بہ بینید این شکل تھاں خانہ خرابست بہ بینید زیر قدم او نہ رکابست بہ بینید یاران چہ ہراسش ببابست بہ بینید	در خواب رخس زیر نقابست بہ بینید باغیر صنم مست شرابست بہ بینید سویں نغمہ رفت جز این نیست قصورم تصویر دلم دیدہ نماں گفت بسیار از بہر قدم پس ہلال از فلک آید آغا ز خط و نشو و انیش دلم ہر دو
صد خوبی و لطفش بکجابست بہ بینید	ہرگز نکلند رخ بہ ترا چہ او سر مجلس
درد دل دارد و فریاد و فغانے دارد بے گماں بردل من قصد نشانے دارد کو چو گل عارض و چو باغچہ دہانے دارد یارم از مے سیر باز دکانے دارد ہوس دخواہش مطلوب ہمانے دارد دیدہ تر ز سر شک آب روانے دارد آتش عشق تو از آہ دُخانے دارد کس از میں بیج عبث ہیچ گمانے دارد	عاشق زار تو زور سے نہ توانے دارد آنکہ از ابرو خمیدار کمانے دارد کے نگر و سر او بلبل بستانے دارد مے پرستی نکلند محتجب وقت چہاں نما صحرایب مکن در طلب بہ یار مرا سیرور یکن و در کشتی چشم ہم نشین کے ز سوڑ و لم آگاہ نگر و دہر کس نے بسووم نہ بسکرم نہ بچندم نہ سلوک
ہر کہ پرسید ازو حال تراب درویش گفت پیرست وے عشق جو ائے دارد	

روایت الراء

برحق بود انا الحق در مشرب قلندر	ای بے خبر چه پرسی از مذہب قلندر
حرف و دوی نه شنود کس از لب قلندر	اہل حقیقت است و قابل بودت است او
جز نور حق نتابد در کوکب قلندر	او بگذرد و زہستی کو شد حق پرستی
سنگ عجیب دارد در روز و شب قلندر	روزش حضور با حق شب غیبت است از خود
از لطف او برآید ہر مطلب قلندر	عہد انور بزرگی بخش و مقتدایش

تعلیم حق گرفتہ شل تراب من ہم
ایمان ہم حق بخواند م در کتب قلندر

برخیز ای صبا از ہارم خبر بیا	رو بیک باز پا زنگارم خبر بیا
ز آرا و سخن شکیب قرارم خبر بیا	شوخی کہ برود است شکیب قرارم
ز آل شوخی رم شدہ زکارم خبر بیا	سے بیکی و بہ تنہا ہم نسا
بقا احمد نو بر شتاب زیارم خبر بیا	و انتظار طاقت من طاق گشتہ آہ
من ہم براہ چشم دوچارم خبر بیا	یاں بی زری گلشن کویشیں صبح

جان تراب خیر و ز غنائے بے ایشا
چہیزے بہن کہ مرا در زارم خبر بیا

سے کندرقص پیش او پنجید	دل تیان است از جراحات غیر
خون عاشق شدت و امنگیر	شہادت در و منشس فرا ویزی
ماہ و رہند شامی ست اسیر	سلطنت زلف نیست بر رویش
دار و ابرو سے تو دم شمشیر	خون دل رنجستی ہر عشوہ
تا برویش کشند ہجو جھیر	کاش خونم تراب خاک شود

یگر لطف سوئے من اے پیر دستگیر از من تو رخ پہوش کہ مشتاق دیدم پشم چو لیس تشنه دیدار ثابے حکے گراز تو در دل تار یکب من فتنه گفتہ بشققتہ کہ ترس اے سرور وانم کہ زائر حرم شست جستی کو دست و قدرتے کہ بر آرم زینت تلقی ہجر خسرو شیریں لبان ہنسہ	بہر خدا و پختن اے پیر دستگیر برقع زہرہ بر فغن اے پیر دستگیر بنما جمال غیبتن اے پیر دستگیر تا ہم چو شمع انجمن اے پیر دستگیر گردم خدا سے این سخن اے پیر دستگیر کو تے تو بہت کالعدن اے پیر دستگیر زنجیر زلف بر شکن اے پیر دستگیر یا کے کشم چو کوکب اے پیر دستگیر

سہتہ سہتہ پھر کر دکھ دل از سراب ہند
حلقہ ز قوس برہن اے پیر دستگیر

چوں تو ناترے نباشد گہر و ترسائے گہر سبزہ چوں بالہ غور سادہ روی کم ڈو تاشنیدم تم باذنی از لبش گردم لہجہ چوچ و تاب زلف لیلیا قلیں را بچوں نہ در فراق از گریہ غم چشم شد گرداب وار چشم از شہر بیرون کرد و در صحرا فگند راہ چشم بر ملا شد طشت از باہم افشا و ہر کسے بالطبع دار و خواہش عمر دراز ساقیا یک جامے صد بخوت من کرد و دور از رباں جز نکند وحدت و گھر سنے نکو اتفاقم سوئے خواباں نیست بوجہی تیراب	نیت در خواہاں چنین شمع و رعنائے دگر حسن فرعونے دگر خطاست موسائے دگر یہ شود پید ابرہہ عدے مسیحائے دگر در سواد کاکلت ہر موت سو دائے دگر بیزندہ یں چشم ہر دم جوش دریاے دگر خوش نباشد عاشقان اغیار زین ہائے دگر بچو من در کوئے جانان نیت سوائے دگر نیت جز زلف دراز این حالتائے دگر بیخودی خواہم خدا را جام صہبائے دگر در مبتلاں ہم نیت جز حق جلوہ فرمائے دگر در رخ ایشاں ہی بینم تماشاے دگر

رقیب باتو مصاحب شدست و من مجور بوصلی تست مخالف قرین شادقی مرگ ز روی حسن بدود تو جمع صندین است چرا ز پند تو ناصح شوم نه آ ز رده بدل هزار کس را م او شدند عشق چرا نه صبر جدائی کنیم و شکر وصال	سگب حضور خوش افتاد از بهادر دور مرا فراق تو کرد دست این قدر بخور که عارضت قمر و کاکلت شب و بکور تو بے شعور ز عشق من از خرد معذور دل نه را م کس گشت آں ثبت مغرور که سیکنا م بود بندہ عبس و شکور

چنانکه شهره آفاق یار شد از حسن
ز عشق او بهماں شد تیرا پیم مشهور

تو رخ بآینه گاسپه منی کنی ز غرور بیا بگور شهیدان خود تماشا کن صباحی تو دل افکار کرد عاشق را بفکر یار شد م از غم جہاں رستم درون خانہ جہاں بود کور و آمد مکن برائے خدا کفر را برا و اطلاق	نظر بروئے تو کردن مرا کجا مقدور اگر تراست بدل آرزوئے کشف قبور بزخم دل چه نمک ریختی تو از کافور که پاستے تابش جلد رحمت و سرور بخور یکے و گری نیست در بطون و ظہور بر آمدہ ستانای حق گرا ز لب منصور

کدام با و جبین گشت دل پسند ترا پ
که از تصور او شد دلش سرا پا نور

ردیف الزام

زلف بهر صید دارد و دام از بهر دوران شاخ سنبل بر سرش بالیدہ و چیدہ است چیره و سیما از آن زلف رسا بود و چیدہ	چون نگردد دل اسیر دلگیر دوران نیست بر رخسار جاناں طرہ میوران بس دلیر است آنکہ دارد دست تا زانو دران

ابر و شس بر سر چپاں چشمش نمک بالا کند آه لفظ آه ہم آہستہ آں ظالم گفت ہر کرا در اخذ و جر و خلق شد کوتاہ دست	کے بڑے میخ گرو گرون آہو و راند ایں زبان من چو شد وز نعرہ پاہو و راند سیکند خلق بپائش دست از ہر و راند
من بخاموشی کنم قطع کلام او تراب اگر شود با من زبان دشمن بدگو و راند	
انکر دیار سر گیسو سیاہ و راند بعد ر حلقہ سبز تیر از برائے کمال نزفت تا سرباش صد از شود قریب بطول ریش ریا کردست بدلے شیخ	اشارہ است کہ ظلمات نیست آہ و راند ز چشم یار ندیدیم از میں نگاہ و راند کشید دل سربازش اگر چہ آہ و راند مکن ز روئے ریا رشتہ گناہ و راند
تراب گرین پیش روئے سبز خطاں بآبیاری باراں شود گیاه و راند	
ساقیا عیشے بکام من بریز ساغر وہ تا وہم بر باو متل در سرم پیچیدہ سودا سے جہاں اگر تو سے نوشی شراب مہاں	بادۂ گلگوں بجمام من بریز آبروئے تنگ و نام من بریز نک بر سودا سے خام من بریز برزیس درو سے بنام من بریز
گندی رنگت و نچا ہم تراب دانہ گندم بد اسم من بریز	
دولت السین	
اگر نکر دی یک قدم رنج بسوی سجس من اسیر غم رقیب سے بانے خوش سنت	صد جہاں را رنج و دانی ہمیں بہت پس زاغ با گل منیش گریو کسک در نفس

ہر گجا شہد است البتہ بود آنجا بس نیت ہرگز انتفاکش است و چہ پیش و پس بحر در طغیانی از ساحل زباید خار و خس	بے حلاوت نیست بر لبش خال سیاہ وہ چہ یارم بسر فرمی آید از شان حیا از کنارم واعظا بر تیرے جوشد سر شک

در فراقش این قدر کے زندہ میمانم تراب
سوج اشکم گرنی گردید بخت و نفس

دین الشین

بد گمانیش عبت کرد زمین بزارش گشت اغیار بایں جلد ندیم و یارش سر من باد فداے قدم و قمارش جز اجل کسیت کہ آید بسر تیارش جز من خستہ کہ باشد خبر از گفتارش نگذاریم سیر راہ دور و دیوارش	در دل من نہ ہوس بود بجز دیدارش او پے گشتن من شورت از غیر کند شب چہ آہستہ دلم برد خراش از ناز جاں بلب شد بفرقش ز غم تنہائی میدہد یار جواب سخنم در پردہ واعظا از پند شود در دسرم افزول تر

یار در خواب و قیض نگرانت تراب
مصلحت نیست کہ این وقت کنم بیدارش

کردہ خویش مثل ہست کہ می آید پیش عشقا زست نہاد و بجز این ملت و پیش اے کہ از دست جفا بے توجہا دلکش شہد دولت نتوان خورد از ایشان بے پیش خود بخود بر تو رسد رزق و قدر کم و بیش راست چپ منگر خطرہ میار از پس پیش	گشت رسولے جہاں عاشق کو تہ اندیش دین او عاشقی و قبلہ او معشوق ست نظرے کن ز کرم سوئے من مشتاقے ہچو زنبور عسل نیش رنند اہل ول بہر روی تو چرا گر و جہاں میگردی چشم بر بند ز اغیار و نظر دار بیا ر

یار هر چند كند جو رو چنان رسد او
جز من هیچ نباید ز تراب و لریش

روغن العین

سوزد اگر چه بال و پیر او ز تاب شمع
کے شد او بشیشہ فانوس محجب
برقع برائے باو بساری اگر دہ
گرد و چون مطفی بجیکے دم زدن چراغ
بیوجہ شمع محسوس پروانہ را نسوخت
پروانہ گر نخواسته از شمع اختلاف
از شام تا بصبح بحالت گرم
گلگیر رویا ز بانس برید آہ
گفتم زیار قرب تو خواهم مدام

پروانہ را ولے نه خوش آید نقاب شمع
در بزم گرم پسند نبود یحجاب شمع
فانوس خوشنماست پئے احتجاب شمع
از باو شنید کے نشود انقلاب شمع
پیش آمد او ز بے ادبی در جہاب شمع
کے سوختے ز نار جلال عتاب شمع
پروانہ آو سرزند در جو اب شمع
دم ہم نزد کے ز خطا و صواب شمع
پروانہ کے ہمیشہ بود در رکاب شمع

بے جہد وصل یار نصیب تراب شد
پروانہ شد برنج و قعب بار یاب شمع

ز دل بطاعت حق کوش با شمع خضوع
اگر ز آتش و زنج چل خطرداری
ندانم از چه جہت یار شد زمین بدظن
طعام خلد و شراب بطور گرخواهی

فروتنی بمن از من پے سجود رکوع
نگاہدار تو خود را ز فعل نامشروع
جواب نامہ من کرد یک قلم مرفوع
بصوم دہر بسر کن پیشانی و بجوع

تراب آں نہ بے مہرب زمین فرمود
میائے برور من از غروب تا بطلوع

ردیف الف

نخمد زو در کشورم سلطان عشق کردم از دست جنوں صدیب چاک کہ بصحرایم روم گاہے بدشت عاشقان محنت کشند و جان دهند جز غم و درد و ملامتہائے خلق کشتی صبر و شکنجائی شکست مصرعہ بر جہتہ آہے خوش است	شد مہیا یکسر مہمان عشق تا بکفت آید مراد امان عشق ہر زمانم تابع فرمان عشق ہوا کوس بگریزد از میدان عشق جنس دیگر نیست در دکان عشق جوش زو از دل چنان طوفان عشق از برائے مصلح دیوان عشق

حسن گل و سمن بوئے تراب کرد مارا بلبل بستان عشق

خوردم از تیسر نگہ پیکان عشق واعظا رحمالم ترا نبوی خسر ہرچ باد آباد من سر داده ام عشق نرود از دلم تا زندگی شربت دیدار باید غیر ازین ہرکہ از سوز درون آہے کشد فارغم کرد دست از ناموس و ننگ کیست محرم با کہ گویم حال خود	کرد تیغ ابرو دم شہر بان عشق از برم بر خیسک نژادان عشق در رؤ سلطان عالیشان عشق نیست جز مردن دگر در مان عشق چارہ کے سازند بیمارانی عشق گویش از نو گرفت رانی عشق ہست ہر من این قدر احسان عشق بادشاہ و قہم از فہیسان عشق

تا بکے طال اللسان با شتی تراب لب بہ بند و تن بزن ایجان عشق

رویت الکافری

حر بہ دیگر نہا شد احتیاجت بہر جنگ گو ہر دندانش میگردد ز لعلش بوسہ با عکس خط و زلف در آئینہ روشنی فتا گاہ گاہے در رہے میگردد او با من دو چا کاش در کویم شکستہ باشوم تا گویم سبزہ خلتش ترشیدن بجا باشد بجا	کم نگاہی شما کم نیست از تیر و خدنگ مینم ز پیش لب پا قوت و من سر جنگ مے نماید چہرہ یارم ازین روسبز رنگ تنگ می آید چو بے بید ہر در را و تنگ کیستی در ساو من آفتادہ بے نام و رنگ قدرا تینہ چہ باشد گر بماند پیر ز رنگ

بر قدش باشد قبا سے سبز کون زیبا تراب
سر و را ہرگز نزدیک جز لباس سبز رنگ

رویت اللام

ساقی ہیا کر فیض مے دارم ہوسہاد بغل یک آنعتے وصل من آفرنگد و تا بہ حشر ناحق روی مے گلبدن بہر تماشا و چین کہ میکشد در کوئے او کہ مے بر و بر بونے او	تا کے نہاں دارای ز من این جام و مینا و بغل گیرم چہاں روزے ترا با صد تمنا و بغل دار و رخ و بیاسے تو صد ہا تماشا و بغل دل نیست در پہلو سے من اریم سودا و بغل

شوق شما گر باشد مے آشنا سویم بیا
دار و شراب از اشک خود ہر قطرہ در یاد بغل

ہم شکل ابرو سے تو بود صورت ہلال مژگاں چو مثل نیزد از رستی نشان رخسار سادہ خوبی ابرو نمود کرد	زین رو بلند گشت چنین رفعت ہلال خیم گشت چوں کماں بنگار قامت ہلال باید سپہ صاف پے طلعت ہلال

کے ابروئے تو بنیم و پویشم نظر ز رخ	بیتند روئے خوب پس از رویت ہلال
غیر از سواد ابرو و محمد ابرو تراب	مطبوع هیچ کس نشود ظلمت ہلال
رویت المیم	
من از دے کہ جدا از کنایا ریشدم ملائم ہمہ بیگانہ و یگانہ کنند صباح مرغ چین گفت ہائے صبا فکر و یار قدم رنج سوسے من یکبار چرا بہ صحن چین رخ کنم سوسے لالہ چرا نہ عارض و قلم شود پریشانی ز شکوہ شکوہ گذشتم بیارے گویم چه وصف آں بُت کافر کنم بنام خدا	ز سیل اشک رواں بحر میکنم ریشدم ز در و یار چه رسوا دریں دیار شدم اسیر دام تو در موسم بہار شدم اگر چه گرو سدا و ہزار بار شدم کہ خود ز داغ و دل غیش لالہ زار شدم کہ مبتلائے خم زلف تابدار شدم کہ اختلاف عہد و تو بعتدار شدم رخس ندیدم و ناحی گناہگار شدم
بیک نگاہ تراب از خودم نماند خبر	بچشم ساقی مخور تا دو چار شدم
بجز وحشت سرو کائے ندارم عیاں جز آہ اظہائے ندارم ہوائے سیر گلزارے ندارم گلے دارم وے خائے ندارم دگر صبح و شب تائے ندارم بدہ جائے کہ انکائے ندارم	چو مجنوں ہمد و یارے ندارم نہاں چوں شمع در سوز و گدازم شدم محو سہی قندے گل اندام دلم چوں لالہ پردہ اغت و پرنو چو روئے سادہ و زلف سیاہت چرا ساقی تو از من بدگمانے

ایچ و تاب گیسو ہاں لرزم طلیب از داروم کے سر نہ پیچید	کہ خوف از کژدم و مائے ندام بجز دروے تو آزارے ندام
شراب از من چہ حاصل جزو خاتے فقیرم دام و دینارے ندام	
شدم فقیر و ز عالم فراغتے دارم بیاتے بوسے من سرفرو کنند شہاں بہن اگر سرفکارم بود بہ ہیچکے چرا نہ شکر کفر ہر ناں من از دل جاں	خوشم بحال کہ الی کہ دوستے دارم فزوں ز اہل دول جاہ شوکتے دارم بدل بیارم و از غیر خلوتے دارم کہ دل بیاد خداوند نہ نعمتے دارم
ہمیشہ ہر کہ بود ہمنشین یار شراب ہاں عزیز قناتے صحبتے دارم	
زندہ بدست خراب باوہام ساقی شفق کہ ہوشم برودہام زادہ از عالم اگر واقف بود گوچر مجنوں پا بنہ خیرم چہ غم وحشی از عالم شدم عالم میرس عکس شاپہست در من ہر چہ بہت آنکہ برگم داد سر برزم نمود	پیر مخ را صاحب بجاوہام سرفرو بر پائے او افتادہام از ادب بند قدم بر جاوہام از ہمہ قید خرد آزادہام ہچو آہو سر بھجرا دادہام ز آنکہ چوں آئینہ لوح سادہام زیر ثرمانش بوسہ سادہام
آبرویم کے نیٹرا یہ شراب خاک راہ پیر و مرشد زادہام	
از رفتن تو خدا پناہم نقش قدم تو سجدہ گاہم	اسے آمدنت کشد باہم دور از سر من قدم سفین

از چشم سیاه و شکر کینت از روتے تور و زرد و شرم شد بدین خلیق نیک نبود جز نفی وجود غیر کردن گویند شدے فقیہ کوبیش گردید خراب را نسیم مخ	شرمندہ نیتہ تنکا حسم وز زلف تو گشت شب سیاهم بشد جدا ہمیں گستاہم اثبات نشد ز لا اطم گویم آرسے چو پادشاہم من ہیر خراب غافتاہم
گر خاک رہش تراب چشم بر باد نسیم کہ رو برا ہم	
تا جو آئینہ صفائی یافتم ہیچو نے خاموشیم گویا کنند دور شد از رخ سبز زلف رسا بد نمودن ہر کمال غیر را	بجو دی در خود نمائی یافتم صد نوا از بینوائی یافتم در رسانی نارسائی یافتم پیش یاراں غشوائی یافتم
رندی وستی نہ بگذارم تراب صد بلا در پار سانی یافتم	
غنج مانند اگر گنگ و نموشیم خوشم گویم دام از نعم و خشک لب چشم تریم دوستان اگر بے صافیت نصیب گراں گویم رتبہ سرگوشی تو نیست چو دُر	ور جس وار بعد بانگ فروشیم خوشم از دروں ہیچو خم بادہ بخوشیم خوشم ماہم از جام بیتاں دُر بخوشیم خوشم حلقہ گوش ترا حلقہ بگوشیم خوشم
گر چہ بطون ہمد اہل صلا حسیم تراب چونکہ مقبول بیت بادہ فروشیم خوشم	
نہیں جس چوں گذرد و غمت شب روزم	دشام تا بسجہ ہیچو شمع بیوزم

سحر گے کہ تو آئی نظر شب قدر است برہ براتے خدا و برے خود جا یم بہوش آمدن از عشق رخصتم نبود گئے ز دست جنوں جامہ پارہ پارہ کنم بخواب بونہ لعل لبش میسر شد	شبے کہ جلوہ نمائی تو بہت نوروزم کہ از جمال تو من سبز برہ اندوزم ادب چگونہ ز استسا و عقل آموزم گئے ز عقل گریبان چاک سپدوزم چہ کامیاب نمود دست بخت فیروزم

ببر دریں شب تاریک یا رگر آید شراب شمع بدرگاہ کاظم افروزم	

نہ غمخوارم نہ غم دارم نہ دلدارم نہ دلدارم نہ چہویدم نہ نغمتارم نہ منصورم نہ عطارم نہ پاکس افشتم دارم نہ برکس شفقتے آرام نہ شرم نہ دیوانہ نہ در مسجد نہ بیت خانہ نہ شیرینم نہ فرہادم نہ قمری ام نہ شمشاد نہ مجنونم نہ دیوانہ نہ نادانم نہ فسر زانہ نہ باشم بلبل و نہ گل نہ ریچانم و نہ سنبلی نہ بے صبرم نہ شکنم نہ در تلون و نہ کیکنم	نہ در خیرم نہ بخیرم نہ در کارم نہ بیکارم نہ مخمورم نہ سرشارم نہ بہوشم نہ ہشارم نہ خود باہیکس یارم نہ خود از بیچ بیزارم نہ در بزم نہ کاشانہ نہ در دارم نہ دیوارم نہ پایندم نہ آزادم نہ در دلم نہ گرفتارم نہ چو شمع نہ پروانہ نہ گلچینم نہ گلزارم نہ ساغر گیرم و نہ فل نہ میخوارم نہ خمارم نہ در دنیا نہ در دینم نہ تسبیح نہ زتارم

شراب از خود ہمہ محوم نہ در سکرم و محوم نہ ابل منطق و محوم نہ از علمائے خیال	

بہر درے کہ مندم شمش بہت ترا دیدم شہود ذات منترہ ز من میسر لا خودست شاہد و شہود عارف و معروف نہ واحد است نہ کلی نہ عین بہت نہ غیر	بہشت دارم کہ تو ناویدہ کرا و دیدم چگونیم از تو کہ بے چون و بے چرا دیدم براہ معرفت ایں طرفہ ماجرا دیدم منش ز جملہ اصناف ماورا دیدم

نیاستم بچمن غیسر یار موجودی	از فوق سبع سموات تاثر می دیدم
حسرت آنکه انا الحق بگفت و میگوید	که غیر حق همه بستان و افترا دیدم
همه بجانب معشوق میسر و نده بشوق	
تراپ را سوت عشاق ر بگرادیدم	
تظار هست از گرچه احوال دل غمیده ام	پاستی تا سر تر همه چوں کاغذ تم دیده ام
گل گریباں چاک و لبیک ناله زن گردیده است	در حین امر و زبے تو در دو ماتم دیده ام
سیر عالم کرده خواب را اما شا کرده ام	چوں تو معشوقی پریر و نیکی کم دیده ام
دیده و دل هر دو کردم نذر روئے خوبه	اهم دل من بر زخمت آشفته شد هم دیده ام
چوں نباشم و مبدم نگراں بسوئے دل تراپ	
کا ندریں آینه روئے شاه عالم دیده ام	
نه هو شوم بود و نه دل بود شب جائیکه بودم	نید انم چه محفل بود شب جائیکه من بودم
رقیبهاں در برش بودند و من دود از دیش بودم	چه حسرتها که محفل بود شب جائیکه من بودم
نشد از زلف غنچه اش مجال بوس رخسار	چه محزون ما را حال بود شب جائیکه من بودم
بدل هرگز نیاید باز از کوشش کس یارب	چه بچسپی چه منزل بود شب جائیکه من بودم
تراپ از تیر مرغ گشت جملے نیم جاں میشد	
عجب انبوه بسمل بود شب جائیکه من بودم	
از سحر تا شام وصل او نشد یکبار هم	مرگ هم امروز ناخوش گشت از من یار هم
از برائے خاطرش خلقے زمین رنجیده است	دائے قسمت دشمنم شد یار هم اغیار هم
در تمنائے وصال یار جاں آمد بلب	سے برم داغ فراق و حسرت دیدار هم
بر سر و رویش زگیو مار پیچا پست زانکه	صندلی رنگ ممت آن رخساره و دشت هم
گرچه کردم رو بر رویش بار بار آیتنه را	طوطی نطقش و لے گویا نشد کیبار هم

طاقت اخلاذ ارم قوت انہما رہم	اگر نگویم حال خود سوزم و گر گویم کشد
اے تراب از شوق گفتارش شدم از طلال کاش حرفے سے شنیدم از پس دیوار ہم	
ز بند تقوی و ہم زہد و ورع رستہ شدم ولے بر تو چو اسپن جہتہ خستہ شدم چو مجرماں بخصور تو دوست بستہ شدم مکن زیادہ ازین قبر بس شکستہ شدم	چو در کسند سر زلف یاربستہ شدم اگر چہ سوخت و قہیم بجہر منہم چو از حنا پی قلم تو دست بکشاوی سرم ز سنگ شکست و دم ز تنگ شکست
تراپ لائق اظهار نیست حالت من چگویم از تو چگونه خراب و خستہ شدم	
گفت از دید و شنود خود گز گفتم بچشم گفت سے ہیں ہر کجا ہم جلوہ گر گفتم بچشم گفت پہناں صورت مائی نگر گفتم بچشم خاک را و من مکن از اشک نہ گفتم بچشم گفت چوں بیدار ماندی تا سحر گفتم بچشم	گفت خواہی دیدم ہا و گر گفتم بچشم گفتم از پیش نگاہم گر روی جویم کجا گفتم از دیدار تو مانع رقیباں میشوند گفتمش چوں گرد باد افتم بگویت گفت ایک گفتمش بے روئے تو شبہ اندیدم توئے خواب
گفت بردارم نقاب از روئے خود زنی تراب طاقت نظارہ اش داری اگر گفتم بچشم	
خویش را گم کردہم از بس طلبکار توام نیست کارم از سر و محو سر و کار توام حرف آرنی میزنم مشتاق دیدار توام او فتادہ سرنگوں در پاتے دیوار توام لے میجاں بلب از شوق گفتار توام	نقد جان و دل بکف دارم خریدار توام گر بسر تیغ زنی کے سر کشم از کار عشق لے ز طور آگاہم و نے واقف از سر یکم گر سر فرازم نکردی از قد مبوس خودم از لب جان بخش خود بہر خدا خستے بگو

تا بدل یا دشوارم گشت دارم زندگی تا دو چارم گشت چشم پر فن بدست تو خواهی از نازم گشتی و خواه بردارم گشتی	جنش نبض مست گویا موج رفتار تو ام کز کس آساید خود و محمود و سرشار تو ام من بهر صورت شمس ناز بردار تو ام

گو تراب از قید آفت همچو سرو آزاد است
من چو قمری طوق در گردن گرفتار تو ام

طرف غشقی دریں زماں دیدم همه بودست عکس آں عالم وز همه محدثات نوریت دم بے تکلف خدا بسا آمد آنکه وار و هزار پرده حجاب که بسوئے رقیب چشم فتاد تا نیفتد نظر بچشم دگر جاں بلب هم نمے توان آمد	عاشق پیر تو جواں دیدم هر چه من اندرین جواں دیدم بایقین بے شک و گمان دیدم هر کجا جلوه بتاں دیدم من بهر پرده اش عیاں دیدم که زنجیر با جسم باں دیدم در دل عاشقش نمان دیدم در غش همچو تا توان دیدم

کس نه معشوق و عاشق ست تراب
جمله خود را درین میاں دیدم

فصل گل دیدم و خراں دیدم چاک در سینه داغ بردل داشت روسته مالید آخس او برین عیش و نیا و بال عاقبت است دل نه بندم درین امر تے سلنج هر که این بابش به فروکش شد	بار با سیر بوستان دیدم در چین رنگ ارغواں دیدم هر کرا سر باستان دیدم سودو این جا همه زیاں دیدم کآمد و رفت کارواں دیدم صبح یکبارہ اش و ال دیدم

	دیدم اور اتراب و حیرانم اے مجھ و دیدم و چہاں دیدم	
ہر ہیں کہ از بے عشقت چگونہ ہوشم و میکہ رفت خطاب است و کوشم فقیر و بیخود و خویش خود فراموشم چو عنجبہ سر بگریبان فکر و خاموشم نہ من کہ باب خرم نے شراب می نوشم برا و وصل گرا ز خود ہزار می نوشم		خیر ز خویش نہ دارم نہ بسکہ ہے ہوشم بے بختم و چوں بندہ سجدہ اش کروم مرا چہ کار ز خود بیستی و خود آرا می ز ترس با و غزال در چمن نمی خندم چرا در صحبت من ز اہل کنارہ کشند بیا کہ یک قدم لطف تو بس بہت مرا
	تراب ہجو دش در کنار خود جویم کہ جائے دلبر من نیست جز در آغوشم	
کہ دل از شوق جال تو ندارد آرام چشم بر روتے تو دارم دم و سر شام بیسختم از دور ترا اگر تو برائی برام او خود را بادہ شوق تو بود مست مدام نہ کلامے نہ خطابے نہ پیامے نہ سلام گشتم از عشق تو ہر چند چو مجنوں بدنام		پردہ بردار ز رخ لے بہت محبوب تمام بامنت لے مہ ہے ہر حجاب است ترا گرچہ از من رقیباں نروم بردار تو بخود از جام شراب تو چہ غمور شدم کرد دل تنگ مرا عنجبہ دہا فدیہ یار ب حیف کہ نام و نشانم خبرے نیست ترا
	دوش در خواب چہ خوش نغمہ مری پیدا خانہ بیتے کہ ز خود رفت تراب ناکام	
دو پادشاہ مکنجہ میان یک سیل ہمیں بس است ز پیر طریقہ تم تسلیم نہاں بجز تو نہ بینم دگر خدا شاہ		وے چگونہ شود جائے عشق و عقل سلیم وصالی مجوز از خود جسد انشوی عیان بجز تو نہ بینم دگر خدا شاہ

ز ما بود آفرینی و ز تو تن ترا می با	تر است ناز خدائی مرا نیا ز کیم
تراب حد شریعت نشان معرفت است قدم در از نباید مگر بقدر یکیم	
بنشین به کنارم که طلبکار و صالم ای نور نظر از تو مرا لطفاً میدست در سوز و گدازم همه چو شمع سراف پیوسته خوشم از تو بتصویر تصور وصل تو بود با عشق عیش طرب من کو طاقت پرواز چه امکان پریدن فریاد که خلق است ز بیداد تو نالان	بردار ز رخ پرده که مشتاقی بجام بهر چه نداری نظر لطف بحالم تا شفیقه روی تو پروانه مشالم هم صحبت بهم بزم تو در خواب خیالم هجر تو بود موجب اندوه و ملام در دام فلکندی و شکستی پرو بالم آه ازستم تو چکیم پیش که نالم
از آن روز که گردید مخاطب به قلندر آزاد تراب است ز قید همه عالم	
فراق تو لب آورد جانم چرا بوج از من رخ نهفتی دل تو چو ز من برگشت ای دوست به عشق از جوهر تو حاشا که رنج ندارم طاقتی از ضعف پیری مکن قهر جانی تا توانی رسانی گریه بهم در برش آه کنون شفقت بحال غیر دارد جز آنکه الله گویم قصه کوتاه	نور و وصل ده تا زنده مانم چه رود او است جرم از من انجم خوش انداز ناخوشیت دشمنانم اگر باشد براتے احتیاجم ز بهادوت بجای ای نوجوانم نیایدانی که پیر نا توانم رسد در گوشه ای و یارب غنا بیکس از قهر یار مهر بانم تراب از بنوی بکنانم

تا دل بدست یار دل افکار داده ام بر بوی آنکه تاسیر داناں اورسد گردل فدای تو گیسو بیا رسد چه غم سودا تم ز سود و زیانم ترا چه کار	خود را در دست خویش آزار داده ام بر باد خاک خود برده یار داده ام صدقه برائے صحت بیا ر داده ام من مفت خویش را بخیر دار داده ام

ز به تا غریبه بنده خواب شدم تراب
من مفت خویش را بخیر دار داده ام

پایے تو بوسم و سرت گرم ناله گرم بادم بسردم من ہمیں گرمی او ہمیں خنداں چار پیش کسی چگونہ شود تنگش نیزه است تشنه خون وہ چرا زجاں نیا زندش شد گو قدرت بخند متش دارم گفته ام پیر ناواں ہر چند	لے صبا درش رساں گرم پایے تاسر نیمہ خسم و دردم بر لب تشنگی چہرہ زردم ترک خون نیز او کشد دردم مژہ اش خنجر نیست نشتر دم دل کہ اورا بنا ز پروردم تازہ جو ریت بامنش ہردم لیک در عاشقی جواں مردم

قبس و فر باد ہم نکرد تراب
انچہ در عشق یار من کردم

چو از روئے ہوش درستی نقاب انداختم کاشک ایں دم گرد و او در خانہ زہی جلوہ شب چو آں میخیزد و من قدم بچونو صرف در سخن کردم نایں فکر و سا غم نمیدارم تراب از غرق چشم خود باشک	دست لغزیدم ز کف جام شراب انداختم کز پے پا بوسیش سرور کا باند ختم از دل بریان خود پیشش کباب انداختم گو بنائے نیک در جائے خراب انداختم ہرچہ باد آبا و من کشتی در آب انداختم

کز تیر جناش سیدیشم موہاش چہ کم ز تاریشم مانند گس زند یہ میثم کز مر جناش بست پیغم این بیت تراب خواندیشم	قربان نگار ترکیشم گرد لب تو زخم شانه دوزد چوں شہد لبش چشتم کہ خطش اکنون چہ زیار خویش گویم در ذکر وفا کے بار خود دوش
آں شوخ چہ بے وفا بر آید شہسودۂ انتخاب خویشم	
راضی ام از تو بچوہ بخیاں از تو خوشم شادم از تو بچوہ نور و بخیاں از تو خوشم صید کردہ چو شکستی پرو بال از تو خوشم باہم جو رہ جانے تو کمال از تو خوشم کو ترا ہست ز من پنج دلال از تو خوشم گرم جانے وہی صاف بہ حال از تو خوشم	شکی ام از تو بچوہاں بوصال از تو خوشم فکر دیدار تو ام کردہ عالم بے فکر جاسے شکر است کہ از دام پریدن ندی اسے کہ در عشق تو نقصان دلم بہت تمام بدگماں از تو نیم گرچہ نہ صاف از من رعبہ ام کو کہ بیابم بچار تو مفتام
خواہ بچوہ کہنی خواہ بوسلم مسرور چوں تراب از دل و جاں در ہر حال از تو خوشم	
در داکہ ندانی ہمہ در دم ہمہ در دم رچے نکنی بر لب خشک ز رخ زردم دیوانہ شدم آہ چہ تقصیر تو کردم عشق تو رواں کرد مرا خانہ چو نردم کے دامن پاک تو بیا لوو ز گردم جاں بر تو فدا سازم و قربان تو گردم	داری گلہ از نا لہ گرم و دم سردم عشق تو مرا کرد بایں رنگ نمودار نسبت بچوہں کردہ شکستی ہم از پام و نیم طاقت رفتار ندارم خاطر نہ مکر کن و دامن نہ برفشاں در عید دوم گر بچارم تو در آئی

	ہر چند تیرا پست زیاد تو فراموش دارد دل آشفته او یاد تو حسرت	
چارہ ساز تو منم حوز شفا سے تو منم گفت خوش باش کہ غمخوار سے تو منم برقع بردار کہ مشتاق لغائے تو منم برقع افگندہ بر رخ ہوش زبائے تو منم جلوہ پیرا ہم قن زیر قبا سے تو منم گر تو از عشق شادی پیر عصائے تو منم		درد خود گفتم از و گفت دولائے تو منم عرض کروم غم دل کا ہش جانت مرا گفتم اے شوخ ز عشاق حمایت جہت است گفت بے پردہ ز رخ خوب مرا نتوان بد گفتش دور مر گفت نیم دور ز تو گفت از درد و غمت پیر شد م گفت چہ غم
	صفت او چہ کنم آنکہ زمین گفت تیرا پست ہم ذات تو منم نیز و اسے تو منم	
سرفرازم کہ سرا فگندہ بیائے تو منم آشنائے تو منم حور ضائے تو منم راضی ام بر سمت خوش بھائے تو منم لطف کن لے شہ خواہاں کہ گدائے تو منم درباراں بہب بانگ نوائے تو منم گفت شک نیست در پیش برائے تو منم گفت زیں بیش چہ خواہی کہ بھائے تو منم گفت مقبول بھانے ز دھائے تو منم		وہ چہ سرتا قدم از غمخیز دھائے تو منم کے زبیداد تو آید ہز با ہم گلہ کس بد شمن نکند انچہ تو با من کردی ہم شاہاں بگدایاں نظر لطف کنند تو گلے خندہ زناں گفت ز بیل دونے گفتم از ہجر تو نار یک جہاں شد بر من خوں بہائے دل خود اچو طلب کردم از تو گفتم از دست تو ہمو لے جہانے شدہ ام
	فاشقی صورت خوب تو تیرا پست اگر والہ و شہینہ نما ز وادائے تو منم	
زبیرنگی چارنگش نمود اہست میداتم		نیک جلوہ ہزاراں جلوہ یاہست میداتم

ترا ہر خود نمائی با سزاوارست میدانم بھلنے در خم و پیش گزقا بہت میدانم کہ ہر تار سیاہش جوں شب تارست میدانم کہ خود آں چشم ز گسار بجوارست میدانم کہ دنیا جیفہ و ناپاک مردوارست میدانم کہ دوزخ صورت اعمال کردارست میدانم	ز استغنا جالش کن ترانی مے کند ہر چند بہر شانی کہ خواہی جلوہ فرمائی سرت گردم نہ من تنہا اسیر حلقہ زلف گرہ گیرم بروئے ماہ بانا خوش نماید ظلت کیسو مجواز حکمہ العینش شغائے خوشن لے دل چگونہ پاکدامن مرد دنیا دار را گویم اگر جنت ہوس دار ہی کنارہ کن زید کاری

تراباں نوجواں ہر گز ہی شد زیر دست
 ترا پیسے زبردستے مددگارست میدانم

بیدلم کرو دلربا چہ کنم یاربایں درد را دو اچہ کنم موبہو گشت مبتلا چہ کنم کارم افتاد با قضا چہ کنم شکوہ یاربے وفا چہ کنم غرضش من بچہ ز عاچہ کنم ہائے از دست نایا چہ کنم بت پرستم نہ لے خدا چہ کنم بیش ازین خاطر شما چہ کنم باتواظاہ مدعا چہ کنم	بُرد شوئے دل مرا چہ کنم مرض عشق را علاج نیست نہ صحا از ازل دلم بر زلف یارب قتل دل کمر بستہ بیوفائی شعایر خوباںست او بدیش نام یاد کرد مرا تا بزلف سیاہ او نہ رسید خود بشکل بتاں تو جلوہ گری اندکے در برم نشستہ بگو اے کہ حال کسی نے پرسی

رخ بسوئے تراب کردہ بگو
 پریش حال این گدا چہ کنم

ولا آرام تو در عشق دشوار است میدانم	کہ دلدارت فل افکار و دل زار است میدانم
حرفہ چوں سخن آبر و تیغ خدا است میدانم	نگاہش تیر و چشمش شرک و خواری است میدانم
دو چارش کے شوم ناز و دلے و لب و شوقی	بقفل عاشقان ہر وقت تیار است میدانم
نگردم تلخ کام از سہ اگر حرفے ترش گوید	لب لبش و شیرینی شکر با بر است میدانم
شد از رنگ خادست تو دستا و یز و زری	ترا از خون عاشق نایق انکار است میدانم
خودی کفر ستائے خود ہیں خدا را یاد کن بخود	و گر نہ رشتہ تبیح ز تار است میدانم

ملاست کردش بیجا نصیحت را چہ دخل اینجا	
تراپ از عشق او مجبور و ناچار است میدانم	
رویفنا العون	

پے اقامت و انباشد دلہا کسے بیدار	چرا تو داری بہار فانی ہمیشہ خورشید بے مار
دل ز شوقش برہ نشسته ز پاشکستہ زہوش رستہ	میرس عاشق خراب غمتہ ز پاؤش نہ چکاندن
رسد چگونہ کسے بجاناں کہ ہست چوں سگ قوی	محال باشد کہ تو طاعت گزار کس چہ جائے ماندن
بگو بصیاد و دام گستر کہ صید مکن ز بلبل اکثر	کہ بلبل نہ خزان نہار و نہیا گلشن ہوائے ماندن

تراپ از حق ہمیشہ خواہد بکفہ شمع و طریق احمد	
خداے یدان خداے گفتن بکرو فکر خداے ماندن	

لے گرفتار خودی طعن بد رویش مکن	غیبت پاک در و نان صغاکش مکن
جاں سلامت نہری از نفس درویشاں	لقمہ شیر مشو و شمنی خویش مکن
ہر چہ مقصوم تو حق کرد ہماں خواہی یافت	طلب جبہ از قیمت خود خویش مکن
شیوہ آدمیت گیر کہ آدم زای	زندگانی بجز و گاو بجز خویش مکن
حاضر مجلس مردان خدا باش مدام	صحبت مردم بد وضع و بد اندیش مکن
راحت در دل مخلوق رسا تا مقدو	ہیچکس را از خود از رہ و دل بشین مکن

	مرشدت ہرچہ نہاں گفت عیا کوئی تراب لب با سار کشا ہیج پس و پیش کن	
کہ ہر فاقہ گاہے نیا بہ بر مزارِ من کجا گیر در فواز پندنا صبح تار تارِ من ز پا قوت و گھر کرد مردم اعتبارِ من بہ ہیں بیتابی دل را بیا اندر کنا رِ من		پس از مگم چہاں برگشت از اخلاص یارِ من گر بیاں چاک تا دامن گذشت از عقل کارِ من نہ از اشک سفید و رخ تنہا آبرو دارِ من دل از شوقِ کنار تو چہ بیتا بست در پہلو
	پئے تیغ آرمائی دوشس یاد کم کرد آں ظالم تراب ایس سخت جانی عاقبت آمد بکا مین	
لب برگشا بگوز من لے کم سخن سخن تا حال ماندہ است حدیث کھن کھن گر بے حجاب واکند آں گل بدن بدن گشتم بشوقِ آں گل رشک چمن چمن		زیں پس مبدلے گل غنچہ دہن دہن تازہ نکرد قصہ مندا و ہیج کس خورشید خیرہ چشم شود ماہ منقسل چوں لالہ داغ دارم چوں زکس انتظار
	دیگر مقہر مان شود در غمش تراب خواہم بکوسے یار من بے وطن وطن	
مے فتد ای طفل گستاخانہ برانوسے من گر نشان عاشقی خواہی نظر کن روتے من شاخ گل بہر خدا انداز در پہلو سے من نہست در دام زلشا نم جز یہ بانوسے من		در فراش نیست مضطرب اشکان قابوسے من چشم ترنخ زرد دل پر در دارم غمت باغبان گر گل نے ریزی بگرو ترہستم جاں بہ تن بودن صیاد بودا و رفت رفت
	یک نگرہ دی بسویش نیم سہل شد تراب اے بقر بانٹ نکا ہے بار دیگر سوسے من	
ز دایع دل برم نقل گلستاں		پے تعلیم آں طفل دبستاں

	هنوز لب تر است از شیرین مشو در پرده لے شمع شبستان خوش آفتاب اندر زمستان حبش غالب شود بر انگلستان تو کار بندگی از بنده بستان لب شیرین نمانت شکرستان شده وادی حیرت رگستان		لبم خشک است از عشق و چندان مزین در سینه پروانه آتش دم بر دم بسیار گرد تو گردم تو زلف آرزوی دگرش و گرت نخواهم از تو جز بسنده نوارجا کلام تو حلاوت بخشش و لها خیالت خواب ز گس یک قللم برو
تراپ از وصف پیر خود چه گوید سگ کولیش به از شیرینستان			
	نغمه نمانی جان را بهانه شد دل من اسیر عشق چه بزم و دانه شد دل من ازین طرف عقب او روانه شد دل من بهما سے قرب ترا آشفیانہ شد دل من فرید عصر و وحید زمانہ شد دل من به پیچاپ ز شوخی شانہ شد دل من		خدا نگ عشق مبتلا نشانہ شد دل من حال روئے تو وید و نہ زلف ید نہ خال نداتم آں نہ دل کش کہ ام طرف رو دل رقیب نگر و دجیاں ز رشک کباب تو جلوه گاہ خوش ساختی بدولت تو کشید زلف مرا خاطر پریشان کرد
تراپ گنج قناعت خوشست بهر فقیر غنی ز خواہش مال و خزانہ شد دل من			
	تو دایم تہجو گل سے باش خندان تو چون شمع مرا سوزان گریاں لب لعلت باز لعل بزخاں لت دید و شد آئینہ حیراں		منم چون بیل از عشق تو نالال چو پروانہ دلم از ہجو تو سوخت دہانت درج و دہانت گمراہ دل تو سادہ و روئے تو سادہ

تو خوش گروی ز پیچ و تاب کج کل تو چوں سلی ز خلوت خانه باشی	من از زلف چنینس خاطر پریشان چو قفس آواره ام من در بیابان
تو اولاد علی مشکک شای تراپ از روی شود هر شکل آسای	
روایت الواو	
بصحرای طنبد دیوانه تو تو شمع تنسی و پروان داری بلائی جان من شد زلف فحالت تو در گلشن چسبید گانه داری بجان و دل بود هر سرو آزاد بزخم گل چرگشتی نمک ریز نگاه تو بس سائے ساقی مست ز حال خود چو گویم بخودم کرد	به محسرومی ز خلوتخانه تو که می سوزد چسرا پروانه تو گرفتارم بدام و دانه تو که نبود هیچ گل بے گانه تو غلام قامت جنانانه تو که شور خلق شد افسانه تو ندارم حاجت پیمانه تو خیال ز گس مستانه تو
تراپ از شمع ایوان ولایت خدا روشن کند کاشانه تو	
بی اشتاب که بیناب میسریم بیتو هزار حیف بایں زندگتی بد از مرگ شدم ز شوق تو بربگانه از یگانه خود با انتظار تو داتم چو زر گسم حیراں بمیرتم که تویی باعث حیات تراپ	با اضطراب چو سیاب میسریم بیتو که منشل مایه تی بے آب میسریم بیتو جد از صحبت احباب میسریم بیتو کشاده دیده بخواب میسریم بیتو چساں بعالم اسباب میسریم بیتو

دیگر چه امید ہی لے بے خبر از تو نفع از تو ہمیں بس کہ نیا ہم ضرر از تو تینغ ست بدستے و بدستے سپر از تو عشاق تو دارند نیابت خطر از تو نالہ نقبس بلبل بے بال و پیر از تو تاریکی و نور ست بشام و سحر از تو پرسیدہ احوال من مئے و گراز تو آیا ز من آوار و گم اسے نامہ براز تو	مرہم چو شد روزی داغ جگر از تو بے ہر زجر و توبائی نتوان یافت کہ قتل کنی گاہ شوی حافظ و ناصر بخطرہ در آیند بہ ہزمت چہ مجال است کردی چو گرفتار بہ پیش نظرش داغ زلفت شب تارست رخت ہر درخش قاصد چہ زدی حرف کہ آتش بخفت خط خواند جو لبش قلم انداز چہ کرد
یار زدش محو شود جملہ تمنا باقی ست تمنائے تراب ایں قدر از تو	
جاں فدائے رفتے او شد دل نقش مگر تو شاخ نخل میوہ و دست آنکہ دار و سرفرو چوں زراعت پختہ گرد آید شوق تو آئندہ از سادگی آمد مفتابل رو برو	خواجہ از عالم چہ برسی بندہ عشق برو سفلہ بے مایہ چون خس میکشد سر بفلک ہر کس را امید پیری مقتضی مر و گیت ہر دم گاہے بشوخی رو بروے او نشد
آنکہ ہر دم عہد یاری بشکند با من تراب کیست ناداں تر ز من لے دل کہ دل بند درو	
بس مژدہ زندہ کرد لب شکرین تو زلف دراز و پرشکن و عنبرین تو گاہے مژدہ نہ خشک شد از آستین تو صد آفرین بقدرت حسن آفرین تو کم نیست از کمان تو چین چین حسین تو	صد شمع بزم گشت رخ آتشی تو دلہائے خلق را بجشاکش فلکندہ است افسوس در فراق تو شب ہا گریتم ہر کس کہ دید روئے تو بے اختیار گفتم بہر ہلاک ما غضب باز شما بس است

شعیطان و نفس و خلق ہمہ در کمین تو	اے دل دریں طریق منہ پائے رفیق
بوئے گرفت ہر کہ بگل صحبت گزید کے بے اثر تراب بود ہمیشین تو	
موبو کر دم تلاشش کر چه در محوئے تو آب شد آئینہ از نخلت پیش روئے تو گل گریباں چاک کرد دست شد برونے تو پیش عاشق از ارم کمر نباشد کوئے تو	بونیام از دل گم گشتہ در کیسوئے تو از صفائی دم زدن پیش تو باشد سادگی نہ ہمیں ز گس بیا چشم تو منحور شد زا پرناداں ز کوئے گلر خاں دارد چھ
تبع در کف پر غضب استاده بر قفل عام چوں تراب خوں گرفته رو بیا روئے تو	
قطرہ زن شد طفل شکش سوئے تو شد کمند جان دل کیسوئے تو مزرعہ دل می چر و آہوئے تو بہر قتل دل چو کم ابروئے تو سبزہ سے آید چہاں بروئے تو مشرق موت رت رنگ روئے تو	نخس ہر دم کہ رفت از کوئے تو کے روو از حلقہ زلفت کسے چشم تو از غمزا غارت گزرت نیست حاجت تیغ در کف دشت خشاک نے گرد و گیاہ از آفتاب دیدہ حال خستہ ام گفتا طہیت
نیت جز عیسیٰ نفس ماں تراب قسم با ذن اللہ بودا روئے تو	
رویت الہی	
بیا یک شب بسویم بے جابا آہستہ کند قطع منارل ماہتاب آہستہ آہستہ	برانگن اے پری از رخ نقاب آہستہ آہستہ اگر آتی بسوئے من پس از ماہے عجب نبود

درین مدت بعد منت تو یک مکتوب با خواهم چنان باشد ز دیده آستین و دامن عاشق نخاند از شرم معشوقه چو در بزم خودش لبر تو هم بر اصل خود گردی گرا ز خود چشم بر بندری	مثال طفل کو خواند کتاب آهسته آهسته که نموده بود کاغذ را آهسته آهسته از خود رفت این لیل به صبر تاب آهسته آهسته که گرد و خود بخود دریا حباب آهسته آهسته
رفیض شاه کاظم مرشد برحق یقین دارم شوم و اصل بحق من هم تراب آهسته آهسته	
چو از دست دادی شراب آهسته آهسته دلم هر لحظه از عشق تو سوز تو می گوی مکن بنعم زهرای روان شو هر کجا خواهی ازین مائل خواب است ای دم چشم بیدارم بدین تیزی و چالاک بیاید آمد و رفتش کس از تندی و تلخی گرش حرف ترش گوید مباد امدی اگر شود باز از دست روم تو بیک نظاره ات غش شد دل ز بخور و مسکینم	خواهم کردی ای خانه خواب آهسته آهسته بآتش بخت می گرد و کباب آهسته آهسته که خواهم رفت با تو در کباب آهسته آهسته که شب با من سخن گوی خواب آهسته آهسته خدا ما شو تو از راه جواب آهسته آهسته و لعل شکر ریزش جواب آهسته آهسته بیا سوخته من ای عالم خواب آهسته آهسته تو از افشانه بر رویش کجا آهسته آهسته
نباشد وصل او کل تراب آخر شوی وصل شود مطلب بطالب دستیا آهسته آهسته	
نباشد خالی از تو هیچ بزم و منزل و خانه تویی ساقی تویی شارب تویی باده و پیانه مسلمان بنده رویت بر همین بته نورت بجز تو کیست معشوق که اعم شفت کو عاشق تراب از او معنی گریه بینی جمله عالم را	ز دست آبادی تو عالم جها بیست میرانه تویی زنده خراباتی تویی مخدوم میخانه تویی در کعبه و مسجد تویی در دیروعت خانه تویی بر صورت شمع تویی بر شکل پروانه همه با هم یگانه اند یک کس نیست بیگانه

سرو قدے گلرخ غنچہ دہانے تازہ شد اسیر حلقہ اوناٹو اسنے تازہ جلوہ اش ہر درہ بے نیم نشانے تازہ سر بپایت مے دہر ہر خط جانے تازہ بدگمانش کرد از من بدگمانے تازہ ہمچہ شمع مے شود ہر دم زمانے تازہ زندہ مے سازد پیش گیسو جہانے تازہ ماہر روئے تازہ ابرو کمانے تازہ ترک چشم تازہ ابرو کمانے تازہ بر دلم از داغ حسرت زدنشانے تازہ کردہ در عشق با من استحانے تازہ	مے کشد مارا بسیر بوستانے تازہ رحم کن اے شاہ زلف یار را بر ہم کن کہ بستار سفید و گہ بسرخ و گہ بہر پار رفتارتو خواہد کرد خلتے پاتمال آگاہ بد دل باشد از من گاہ باشد بد داغ گر چہ در اظہار سو ز دل ز بانم مے برید گو شنیدم مے کشد تیر نگاہش یک طرف یروہ دل از دلبرتی دستانے تازہ مسعد شد بہر قربان دو عالم الاماں یار سویم آمد و صہلش نشد روزی مرا از نظر و وزم نشاندی غیر را خواندی بہر

در میان غیر گفتم ماجرائے خود تراب
شب چو پیش کرد از من استحانے تازہ

رویت الیسا

انچ من مے کشم جہانے کسے از تو آزرہ دل چرانسوم ہر کہ احوال من شنیدہ گفت نالہ عند لب کے شنود	نکشد ہیچ آشنائے کسے تا خوش از من شدی برائے کسے کس مباد چنین فدائے کسے اگوش گل بہت بر فوائے کسے
بہ نگاہے دل تراب بود چشم مے گوں و سرمہ سائے کسے	

اگر تو اندر کنسار من آئی غم نباشد مرا از تنهایی بارک الله چه سرور عنائی برو لم شد بلائے بالائی کرده شمرده مرا بسودائی الہ الہ چه شوخ زیبائی	باز آید بدل شکیبائی در خیال ز رخ تو دل شاد مست قامت تو قیامت برپاست در غم ہجر یاد بالایت عشق زلف سیاه و چرخم او روئے زیبائے تو دل از من برد	
کے ترا بہت وداع صبر کنند گر بسویش نگاہ نہ رمائی		
خیال خام و دُور از کار داری کہ شیریں لب شکر گشتار داری عبث از قتل من انکار داری تو عاشق مثل من بسیار داری چہ خوش قد و چہ خوش نثار داری کہ پنہاں خاطر انغیا داری	دلا گر شوق وصل یار داری از حرف تلخ و ترشت کے شوم خوش ہنوز از تیغ تو خونم نشد خشک مرا معشوق دیگر نیست جسز تو غلامت سرو آزاد و تند زومت بظاہر و اریت با من عیاں شد	
ترا پاشب بیز منش با عاقبت بیا گر خواہش دیدار داری		
در اہل کشف و کرامات بے نظیر شوی بجملگی دگر از خود کنسار گیر شوی وے کہ بے غرض از زرشوی امیر شوی اگر تو از طلب او کنسارہ گیر شوی ہر آنکہ کہ تو ہم آتنہ نظیر شوی	گر اندک از صفت طبع خو غنیہ شوی رسی بہر تبتہ صاحب بقا بالہ امیر ہجو گدابر در تو سر نہند نگار خود بخود اندر کنسار تو آید ہمیشہ در بر پستل گران دین نشین	

شوی بخلق تو در راستی نشانه اگر	جدا از کبر و شال از کماں چو تیر شوی
میایه مجلس عشاق هرگز ای دعاظ	بدست عشق مبادا تو هم اسیر شوی
نشان سروری و سر بلندیت همین	که سرفروختی بدوستی فقیر شوی
مرآب در که تو خود شود زیارتگاه چو زائر حرم پیر دستگیر شوی	
هر که دارد سوز ساز عاشقی	داند او را زونیا ز عاشقی
هیچ پروانه ز سرتاپا بسخت	شمع هم دارد گداز عاشقی
هر که در کار خدا سر نذر کرد	شد چو سربد سرفراز عاشقی
مے توان کردن وضو از خون دل	کس بود شرط نماز عاشقی
هر که در عشق گم گردد تمام	باشد او از کیمه تار عاشقی
رنگ زرد آه سر دین مرآب مے کند اظہار از عاشقی	
شود در بے خودی ظاهر خدائی	مکن بهر خدا ز خود جدائی
انا الحق هیچ منصورت سزاوار	ز بند خود اگر یابی ربائی
کجایابی محیطش هیچ ما ہی	نگردد تا ز جبرست آشنائی
خدا را بے نیاز میاتے اوین	مشو مفسر و زهد و پارسائی
مرآب از عشق بچو دیش دلم مکن چو خور و یال خود نمائی	
در جنونم از پے غمخوارگی	کس نیاید پیش جز آوارگی
دلبر غارت گرتاب و توان	بر دصبر و طاقتم یکبارگی
بے تکلف بنده مجبور باش	زانکه باشد بندگی بیچارگی

پرویش کرد آنکه در گوارگی گر بر آید نفس از آثار گئی مهرت خستیم بدین ناکارگی	خدا شش از دل ترا واجب بود مغفرت از حق توان آئید و هست لطف فرما کار سازم شادان
گر بودی پرده مشوقم ترا پ کس نیاید حسرت و نظار گئی	
من بنده دلداره ام تو بادشاه دبیری خود ساقی و خود شاربانی خود دایه و خود ساقی اسلام و کفر از تو بود و خود سوختن تو کافری از این که دایه و صورت در چشم من جلوه گری	من در سر تو پیچیدم تو در بر من خود سری در محبت تو نیست کس از غیر نامی نیست پس محراب دیں شد ابروت بجان چین کشورت هر جا که می افتد نظر بر تو نمی بینم دیگر
نادان ترا پ از خوشی تو دانا بود کم پیش تو در حضرت عرفان او بگذرد زهر و آفتاب ری	
من یستم بجز تو هستی من تو هستی همه یستم که گنجیم در پیرهن تو هستی در حمله دست و بازو چشم و دهن تو هستی مطلوب عند لیب خوب چین تو هستی ای قامت قیامت سرو و سمن تو هستی شع هر عالم افروز نور ز من تو هستی شیرین هم از تو موزول هم کوکین تو هستی با کسیت کن ترانی چون خوشین تو هستی	ای بے تو هستیم کوجان بدن تو هستی گفتی نغمت زان دم در پیرهن گنجیم از سخن اقرب تو پیدا شدست ایسا بگو ای دانه تو بلبل هم لاله هست هم گل سر سبز باغ از تو قسری بدایع از تو ای شمع روئے فیروز پروانه از تو دیوز ای لیلی از تو محبوس می قیس بر تو مغفوس مطلق بصد نشانی پنهان بصد علمانی
هرگز ز باں بجنبه گر جنبش از تو نشود گویا ترا پ نبود در پیرهن تو هستی	

چو عارض تو ندیدم ہلاہ زار کے بجن صورت تو نیست در ہزار کے دو فتنہ آفت ہوش و قرار میں گشتند دو فرقہ فارق و تمکین و عقل پیرانند بفتح قلعة ہجرت کفایت ست مرا دو چیرہ دست ہمیشہ بوند خون آلود خدا ازیں دو یکے ہم کند نصیب کے دو شیوہ تو مرا عاقبت ہلاک کند دو حائل اند میان کنار و بوس توام دو چیز خاصہ گلگشت بوستاں باشد دو چیز سلسلہ جنباں بود جنوں مرا	نیا فستم بچن چوں تولے نگاہ کے بجوئی تو نہ اند در میں دیان کے نگاہ ست کے چشم پر خا کے جوان شوخ کے طفل کھسار کے سپاہ مالہ کے فوج شان کے کف نگار کے پنجہ چن کے کنار یار کے یار در کنار کے ہمیشہ قمر کے غصت بار بار کے زمن حجاب کے ز تو ننگ عا کے شراب ناب کے یار غمگسار کے نوید سبزہ کے موسم بہا کے

خلاف عقل روی ترک ننگ نہ منی
شراب لازم عشقت زین و کا کے

کرد مخورم چو ز کس چشمے گون کے کردہ پامال از دست جنا و لہائے خلق خود بخود سوئے من مسکین دیدی از غضب پا بنہ مجرم چو دید او گفت در کویم میا ماجرائے دل چہے پرسی ندیم پیش ازیں مے نویسم یاہ خود را نامہ بے نام و نشان	بر و خواب از دیدہ ام تاثیر افسون کے ایں کف پائے تو رنگیں سرت از خون کے یک نظر را ہم نیم در عشق ممنون کے رحمے آید مرا بر حال مجنون کے یک بیک گردید ایں دیوارہ مقنون کے مانگرد و ہیج کس قاف ز مضمون کے

ممرہ ڈنہالہ دارش نیست بے چیزے شراب
ترک من امروز دارد میل شجون کے

دیدہ چوں آئینہ چیرانت بر رفته کے مے بردار خود نگاہ چشم من سوتے کے فقتہ دین و دم شد زلف ہندوئے کے کز توئے آید ہوائے دلکش بھوتے کے خوردہ ام اما باطن نغم ہر رفته کے گشت صحن سینہ ام رنگا و آہوتے کے	دل چو شاندہست سرگرداں بگیوتے کے بہ خودم کردست یارب جلوہ روتے کے کرد آشفہ خیالم عنبر میں موتے کے از کجائے آئی لے پیک صبا جانم خدا نیت : ظاہر نشانے بر تم از نغم تیغ چشم فتائی و لم را وحشت از خود میدہ
کس چہ داند از مکان منزل عشق تراپ باشد افتادہ برا ہے یا سر کوئے کے	
آمد بہ نظر پہچو ہلا لے سرشامے دل بردوزم صنم کیم کبک خرامے صیدش نشود باز گرفتار بدامے از جانب جانان مسلامے نہ پیامے یائے کہ دل آزار دور نچہ لبلا مے در کو چہ من یار چو آید دوسہ گامے داری تو چرا تشنہ لبم از لب جامے ماندم ز لب لعل تو مشتاق کلامے تا ہم نیکنی قدر وفا دار غلامے ماندہست ز فانی شدگان قصہ نامے	آبروئے مبت جلوہ کناں بلب بامے طراور روشن نازہاں آفت جاننت از بیج و خم زلف محالست رہیدن در ہجرتی کہ دہ وصل طلب را یائے چہ امیدست از و لطف مدارات دل نذر برم سز بنہم بر فترم او صد جام لبالب بحر یفاں دہی آخر چوں غنچہ گئے لب نکشائی بہ تکلم آزاد نووی و ز فرستم زور تو کو سبلی و مجنون و کجاشیریں فرہاد
پوستہ تراپ ست مفیم در شاہی نیکو ترانیں نیت مفرے و مقامے	
سنبلی زلف کے یا گل رخسار کے	غیر ازین نیت دولٹے دل بپار کے

یا رنجوار ترا ہر کہ بگو یہ غلط است عاقبت خوب نباشدستم وجود جفا دی شنیدم سر را ہے کہ با و از حزیں در طپیدن چه کم از ماتی بے آب بود یا رب از دام محبت برہاں زود مرا	در غم ہجرۂ مشفق و عفو اے اے دل آزار مشور پے آزار اے نالہ کر دے در پس دیوار اے دل مشتاق کسے تشنہ دید اے بیکسے را بھمنی باز گرفت اے
جائے یا ہم بھساں پہلوئے معشوق تراب در برش نیست چو اغیار رواد اے	
نخواہم از تو کہ پیشم سر نیاز آری عبث بود ز تو اُمید در دمنہا بتے کہ پردہ نشین ست قیمت قدرش مرو بہ تیرہ دلی در حضور رضا دلاں	نہم پیائے تو سر تا مرا نیاز آری تراست شیوہ بیرحمی دل آزاری زیادہ تر بود از فکر خان بازاری کہ سیم قلب بصراف بردہ بازاری
تراب خود ہمہ کاری تو ساختہ کرد چو رخ بسوئے خداوند کار ساز آری	
دید در پردہ گم زلف گرہ گیر کے دوستاں دفع قضا نیست بتدبیر کے انچہ در شب نظر آید بحسہ دیدہ شود لا جواہر لب لعل تو بیک حرف نمود نقطہ خالی تو در حلقہ کا کل ستم ست چشم پوشیدہ ہم از جلوہ جاناں شادام چشم رخسار تو دید و دل من گشت ہلاک	کہ نہاں گشت دلم پائے بزنجیر کے واگزارید تن خویش بقدر کے خواب مارا نبود حاجت تعبیر کے پیش رفت کجا پیش تو تفر کے دانہ در دام نہادی پئے لتخیر کے دیدہ ام گشت نہاں خانہ تقویر کے گشتہ گردید ہمکے باعث تقصیر کے
ز دیدہ ام نشود ضبط اشک سیلانے	بگو ز نوح کہ باز آہ دست طوفانے

من و امید وصالِ خیال جانانے بروزِ حشر شود دوست من بدمانے شکست خورد و دو تن کافر دسلمانے	اگر ہجرِ مرانیت مونے حیاتی اگر جہاں ز غبارِ رم فشانہ دامان اند مگو کہ زلفِ بر ویش فتاد و خم گردید
شرابِ شعر تو دیوانہ کرو مجھوں را کنوں رواست ترا انتظام دیوانے	
ز سوزِ عاشقان پروانہ داری تو صد ہا عاشقِ دیوانہ داری سروِ آبادی ویرانہ داری چرا خالی لبِ پیانہ داری اگر بستہ درِ میخانہ داری عجب تیر و کماں ترکانہ داری دماغِ عالی و شاہانہ داری تو با من مسرور داری یا نہ داری	قلق از سوزش پروانہ داری نبودہ شفقہ لبیلی بچیزِ قیس بیادِ کوئے من رونے گرا زلف لبالب جامِ خواہم ساقی از نے طریقِ بخجودی مسود گردی دلِ قمر بانِ ایں مژگانِ ابرو نوائے ماگدایاں کے خوش آید مراے ماہ با تو کفے ہست
شرابِ آوازِ عشقتِ فزونی کہ بادِ ہوسے خوش ستانہ داری	
وز شبِ بسمِ حجابِ تا کے خاموش تو در حجابِ تا کے دیگر ز جفا عذابِ تا کے از خاکِ من اقبالِ تا کے ایں چنگِ دفعِ رہا بت کے سرگرمِ مشربِ نابِ تا کے	از زلفِ برُخِ نقابِ تا کے عمر بیت کہ سائلِ وصال از ہجر تو خوشم سراپا دامان تو در کفش نیاید مطربِ بنوارِ سادول را ساقی قدحِ ز عشقِ پُر کن

حرفے مکذذب تو با من	باغیر چنین خطاب تاکے
سویش نیگے ز لطف فرما	آزردگی از تراب تاکے
ز حال خود چو گویم محرے دارم نہ نمخوایے جیتے کافرادائے دلفریبے فتنہ پیرائے جوانے آفت جانے بلائے دین ایلانے بقامت سرور عنائے طبلت نہرہ سیما پیرس از وصف آں دلبر کہ بنود مثل او دیگر نیا ردحم بر پیرے دہر بخش بدبیرے	مراقبا دایا یے ستمگایے سروکایے برجمن زادہ شوخے بدوش افکنده زنایے رُخ او ماوتابانے سر زلفش شب تابایے ز سر تا پا خود آرائے قدم نافق عینایے دل آویزے ل افکارے دل آوازے دل آزارے فریب دل بتقریرے بگلایے جگر گتایے
شود ناخوش کند بخش اگر وصلش کند خواہش	تراب آشفته دل رفتہ مشتاق دیدایے
رُخ او نا صحا گردیدہ باشی نگوی قیس را دیوانہ ہرگز مجت کم نگرود از ملامت مرا از بندگی معذور داری نگویم یک بیک گلہا شکفتہ دعائے خیر قاصد گفتہ باشد ہیاد بر مشود ورا از کنارم دو چارم شو گئے از شوخ چینی	تو ہم دیوانہ اش گردیدہ باشی اگر خود عاشق شوریدہ باشی کمال عاشقی نشیندہ باشی اگر صاحب دلے فہمیدہ باشی تو لے غنچہ دہن خندیدہ باشی اگر عالم از و پرسیدہ باشی اگر بھیر دلم گردیدہ باشی چہ را با من نگہ زد دیدہ باشی
تراب از تو چگونه چشم پوشد	بچشمش گر چو نور دیدہ باشی

چو از عاشقان رنجیده باشی شندہ ہمشیر موز و نم نصیب توئے گلچیں منال از رحمت خدا مرائے کوہ کن جاں کندن افتا چناں سے ترسم از زلفِ دازت بروئے دل ز ہلویم حبسدا شو	خطائے عشق گر بخشیدہ باشی کہ تا موزوں سخن بخشیدہ باشی نشا پندیش گل چیدہ باشی تو کوہ بے ستوں کندیدہ باشی کہ از مار سپید تر سپیدہ باشی ز دہر ناکجا پوشیدہ باشی
تراپ از یار کن قطع شکایت اگر باو سے نہ دل چسپیدہ باشی	
نہ باز آ از طلب تا زندہ باشی چو بلبلی ہر سحر زن نالہ شوق قدم لغزند مباد اور طریقت ایاز آسا شوی معشوق محمود دلا آساں نباشد عشق بازی اتنی جسم کن و بگرچ گویم	اگر جو سیندہ یا بسندہ باشی ہمیشہ تا چو گل و خندہ باشی نظر بر ہر قدم افگندہ باشی اگر مولا سے خود را بندہ باشی برائے یار جاں باز نہ باشی چہ خود و آئندہ و ہمیندہ باشی
تراپ از دام خواباں کے برآید اگر بدنامتیش خواہندہ باشی	
نہ روئے حسن اگر نازندہ باشی بود تا بر فلک نور خشیدہ خشاں شود عورت دراز لے زلف کافر برو ز حشر گیرم دامن تو دل از خود میرود در اشتیاق	چو حسن آخر شو دشمن زندہ باشی تو اے مہ بر زمیں دشنندہ باشی کہ بروئے بتاں ز پندہ باشی اگر از من آسین افشاندہ باشی برش زود آ اگر آئندہ باشی

تو کے ہماں من ناخواندہ باشی	خدا سے تو شوم پائے تو بوسم
نہا شد چوں تیراب اقبال مہندی کہ داتم در کنارش مائدہ باشی	
چہ کردی با من ایجا ناں چہ کردی چہ کردی باں چہ کردی باں چہ کردی چہ کردی لے شہ خوباں چہ کردی چہ کردی لے متا باں چہ کردی چہ کردی لے گل خنداں چہ کردی چہ کردی لے بلا سے جال چہ کردی	دل من سوختی پنهان چہ کردی ہمانے راہ پیغ ناز کشنی کشیدی دامن از خاک گدایاں بر رخ برق مگندی از شہ لطف بہارت دیدیلبل نعرہ زن شد اداسے تو بلا سے جان من شد
تیراب از دست تو تنگ ست پد نام چہ کردی لے دل ناداں چہ کردی	
خوشا غمگین کہ غمخوارش تو باشی دہم مفت از خریدارش تو باشی دل خود را اگر یارش تو باشی اگر یک موگر فتارش تو باشی اگر اندک طلبگار رش تو باشی اگر خوابان دیدارش تو باشی اگر در فکر آزارش تو باشی چراہ رد و انکارش تو باشی	زہے بیدل کہ دلدارش تو باشی متاع قیمتی جانست در تن چساں در بر نگیرم ہنچو دلبر سخا ہی نہاہ از زلفش رہائی دلا خود یار گرد طالب تو بگواری من سرس از ان ترانی دل رنجور را صحت کہ بخشد شہود و عشق تو واریم مقبول
نمی خواہ تیراب از خلق امداد خداوند امددگار رش تو باشی	

نیام در کف من زلف کا ہے	سید بختم زہر زلف سیا ہے
مرامے ماہ خوش گزرو ہم سال	اگر آئی بگویم بعد ما ہے
چرا مفتوح نشود قلعه ہاجر	ز آہ و ناله دارم سپا ہے
گرش بر حال مار حے نیامد	وگر کو مثل من حالت تبا ہے
حریف گشت شوخ رہت قفسے	نگاہ سے کج خواہے کج کلا ہے
خدا حافظ دشمن برگشت از من	مخالف شد گدارا بادشاہ ہے

چو شمشیر از میاں قاتل بر آورد
برآمد از شراب خستہ آب ہے

اگر در عشق تو کردم گنا ہے	ز چشم عفو کن سویم نگاہ ہے
کف دست خاک گیر و بشوخی	مرا ہم کاش بودے سنگا ہے
ز تار یکی زلف نور عارض	بود یا بر مرا شام و پکا ہے
خدا شاہد دلم بردی تو پنہاں	نزارم جز تو اے شاہد گوا ہے
ترا اگر خود بود با من سر جو ر	مرا جز لطف تو نبود پنا ہے
مصاحب کن مشو بد ظن ز عاشق	اگر خواہی رفیق خیر خوا ہے
طریق عشقی محسوس در محو	نباشد عشق را سے نہ را ہے
نشد ثابت بجز حق در دو عالم	نمودم نفع کل از لا الہ ہے
اگر حق قدرت و طاقت نہ بخشد	ز دست من بجنبد برگ کا ہے
اتنی آرزو دارم رضایت	نہ دولت از تو میخواہم نہ جا ہے

شراب ار رہبر ہمراہ باشد
نیفتد کس چونا بینا بچا ہے

اگر ت سویم گز بودے چو بودے	بحالم یک نظر بودی چو بودے

ز احوالم خبردارست هر يك چرا خنده زدی بر گریه من مگوار قاصدم ناخوانده مکتوب هلاکم می کنی از سخت جانی نصیبم جلوه زلف در رخ او شبه درخت نه من رونق افروز کناره کردم از خلق پراش	ترا هم گزین بودی چه بوئی اگر چشم نه تر بودی چه بوئی اگر خط غنچه بودی چه بوئی دل تو نرم گزین بودی چه بوئی گنجی شام و سحر بودی چه بوئی گر آس رشک قمر بودی چه بوئی برم آس سیمبر بودی چه بوئی

تراب از باوه عشقت مدبوش

نه بخود اینقدر بودی چه بودی

تویی پروردگارم یا الهی مددگارم تویی در دین و دنیا بده توفیق خیرم در عبادت اگر من سر بسرغری گناه هم چو عفاروی و ستار العیوبی نجاتم ده بکن از عفو و رحمت بفکر زلف و عارض رفت انوس خوشا وقتی که گذر در عبادت	تو فتح از تو دارم یا الهی که باشد جز تو یارم یا الهی ز عصیان شرم دارم یا الهی تویی آمرزگارم یا الهی ز تو آیت دارم یا الهی ز دوزخ رستگارم یا الهی بمسئیل و نهارم یا الهی حیات مستحارم یا الهی

آمنای تراب از تو همین است

بیاد تو خوش گذارم یا الهی

ز عارض عبت لے زلف بوسه خواه شدی نظر بغیر ز شوخی کنی و من محبوب	که بار بار پریشاں و روبیاه شدی چرا بنجیل ز عاشق بیک نگاه شدی

دلار سیس شہیدان شوی مبارکباد تو ایکوتے بنان داغظا اگر گذرست کے ز عشق نہانم نے شدی آگاہ شدیم بیکده من شیخ جام لے ز اہ چرا نہ لے بیت کافر کنارہ از تو کنم بسیس فقر حرامست بر تو لے درویش	ز دست یار اگر قتل بے گناہ شدی نہ گم ہست بجاہست رو براہ شدی عیان تو شاہد من گشتہ گواہ شدی تو ہوشدار اگر پیر خافتہ شدی کہ آفت دل و دینم خدا پسہ شدی اگر مصاحب سلطان ز بخت وجاہ شدی

تراپ خادم درویش خود شود سلطان
اگر فقیر شدی بہ ز بادشاہ شدی

ولا خود را بکوب شہدائے بہلا کردی ز احاطہ پتر سیدی زخم دیدی و برنجیدی نشدیم بر مصر را چہ کشیدیم از دژ آہستہ بلے لے عشق پرواقت ہمیں من است نصبت بجوتی تو دل بستہ نہ استم کہ بد خلقی نہ ہجر انا تو بیت ہم نہ دردت تنگ اہالم خوار و صبر رفت از دل ز دیدارش شدہ حال چہ کردی لے دل مفتون چہ دیدی لے دل قد موزوں	خطا کردی خطا کردی خطا کردی خطا کردی ز دم غریب دانشندی ستم کردی جفا کردی نہ بردقت آری کاہے نہ برہم کردی کردی بخونریزی پیڑے نوجوانے راروا کردی فرہیم کردہ دل بردی دغا کردی غا کردی نہ خود از من جدا شتی مرا از خود جدا کردی منظر بر صورت قاتل لے سبل چہا کردی کہ از سر تا قدم خود را ببالا لے فلا کردی

تو اسب آخروم شیخی مستدربوہد نامی
کہ شوخی کافر چہ ز تار دار تو آشتہ کردی

بہر روز منم گشتی عجب نکمیں ادا کردی دعا از ۹۹۹ بر بودی ہر جم جلیوہ نظر موی بہر پنج از نہوہ جانم کہ کردہ از ہجر تو سابق	کہ از ہر گروہش دامن دلتے خوبہا کردی تنگ بر زخم فرسودی کہ تاویل جفا کردی تو ہم یاد آری لے شفقت ستم باہے چہا کردی

بمن یکفت گلنای تو داری چشم انعامی تو از عالم چه آگاهی که داری رتبه شاهی سر راه تو لے قاتل بخون غلیظ صد اول	سزائے تست مشتای که ظالم را دعا کردی دگر از من چه میخواهی بشوق خود گذاردی پیرا صحن محبت را زمین گرد یاد کردی
تراپ از جستجو باز آگر غایتی و شود پیدا چه کردی ترک خواہش با حصول مدعا کردی	
قصیدہ مخمومہ دو کائنات علی علیہ السلام مولانا فرید الدین عظیمی شریف	
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ	
توئی که قبلہ ایمان و کعبہ جانی توئی حبیب خدا یا رسول صلی اللہ بکر و بیت تو هر روز چرخ میگردد چو گفتم کہ انا اھل بیت بلاسیم خدا از نور ظهور تو خلق پیدا کرد کسی کہ روی ترا دید و جنت را دید بجواب ہم ز جالت کسی کہ یافت نصیب ملاحت تو دل یوسف صبیح بود خدا بوضوح جمال بصفت عارضی اگر درود تو خوانم بمن داودی چرا نہ حسرت آتی لقب کلیم کند نبوت تو بعالم چه آفتاب بولست	چگونه کس نهد بر در تو پیشانی ترست شاهی کونین و شان سلطانی کن بصرفہ لولاک منقبت خوانی توئی احد و توئی حق جل سبحانی تو آفتاب جہاں تابانہ بر رحمانی کہ خود حدیث شریف تو هست من رانی ز چشم او شدہ زائل حجاب ظلمانی تو لے ہمیر من رشک ماہ کفانی نوشت سورۃ یوسف بخط رحمانی بر تہ سجۃ خاکم شود سلیمانی کہ از زبان تہ سر نہ نجات قرآنی خدا بقدرت چو جلال کرد نادرانی

از آفرینش آدم تو بوده مقصود
 و گرنه مشت گلی بود و طینت آدم
 تو بوده بحد آما خداست نوح نبی
 کنون سینه امت بنگا هر از غرق
 فلک ز مقدم تو سعد گشت در معراج
 چگونگی سر فلک پیش تو کشد دشمن
 بر آفت تو بلا را از آسمان چسب آید
 مگر بگوئی تو خورشید میدهد چاروب
 بسجده گشت ز خاک در ت غیب آلود
 نشسته است بفر دوس منتظر ضوای
 همه غلام تو باشند عسکری و عجمی
 چار یا بر تو در دین چار را رکنند
 خلیفه اول ابو بکر یا رفاه ترا
 معین شریع و مددگار دین عمر خطاب
 سوم خلیفه عثمان جامع القرآن
 خلیفه چارمی آں ابن عثم بود الحسین
 بهم عنا صد دین اندامی چسب را می
 ز اسقا و شد ندای چار تن یک تن
 زبان ناطقه در فقر و وصف شال عاجز
 چو انتها نشود وصف چار یا رایت
 غرض رویت بشان تو عرض لاجسی

ترا ملائکه کردند سجده میدانی
 ز رتبت عزت آدم تو فخر انسانی
 و گرنه کشتی او گشته بود طوفانی
 که بحر جرم در آمد بحسد طغیانی
 و گرنه نخ و بدست آں ساره پیشانی
 که تیغ برق دو پار ه کس ز بولانی
 کند مسج ز چارم فلک نگهبانی
 که هر صباح بر آرد خطوط شمعانی
 بحسین ماه اریں روشده است نورانی
 که در جناب تو جایش بود بدر بانی
 همه مطیع تو صحرائی و بیابانی
 ز چار رکن بنا کرده مسلمانانی
 امیر کشور صدق و صفای نورانی
 امام کامل و عادل خلیفه ثمانی
 که بود صاحب شرم و حیای ایمانی
 علی حیدر کز آرز شیرین روانی
 معین شرع تواند این چار لاثمانی
 کس که فرق کند کافرست نصرانی
 کنم چه قدر تبصره شال سخن رانی
 محامد تو در آید کجای بیابانی
 که خود تو خوب کمالات خویش میدانی

چو اہلی بیت ترا بندہ سہم لے مولا شفا و صحت جان و تنم بدست تو بہت بدوستاں و محبان من بکن شاہ کے کہ بے سبب و ناحق دم دہد ایذا مخالفتہ زمین کا فراں دریں ایام بہر دو کون ممد و معاف و نعمے باش تو جیو بہنا تا شوم خلاص و رہا بسا شد نہ ز شیطان بدلتی محفوظ رضائے تست مرا باعث رضائے خدا ز شرع خویش بیارائی ظاہر و با شوم بغیر حساب و کتاب اخلی خلد مرا ز گرتی غور شدی تیج خطرہ نیست	چرا نہ مشکل من حل شود ہاسانی مریض را پئے دفع مرض تو در مانی نوازش و کرم ظاہری و بہنا فی بکن کفایت کارش بقہر ربانی خصوص کافر نفسے فساد را بانی بدہشتاب عدو سے مرا پشیمانی فتاوہ ایم بقیہ ہوا سے نفسانی نگاہدار مرا ہم ز فعل شیطان فی خدا کند کہ تو راضی شوی زمین جانی کہ ہاشم از سببش خوش نما و حقانی اگر تو دوست بگیر می مرا و برسانی بشیر اگر بجا رہی ہا خود خوانی

مرا پ نعت کو نین از تو بے خواہ
ز آفت دو جہاں نیز امن و آمانی

مثنوی اصل المعارف

من تصنیف حضرت شاه تراب علیه صاحب قلندری قدس سره

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حمد گویم حضرت الله را
آنکه میگردد بامداد فلک
بود نبود آنکه این نابود را
آنکه حمدش نیست در حد و حصار
آنکه بیرون است از دهم خیال
آنکه در کنش خرد را باریست
عارف ذاتش خود و معروف خود
هر قدر گوید در بار اشغور
اوست که روشن همه سیاره کرد
آفرید از فرد جفت و طاق را
و حدتش کردست بر کثرت مدد
خالقش مقتضی خلق بود
عالم سر و خفیات است او

آنکه پیدا کرد مهر و ماه را
هست زیر حکم او جن و ملک
از عدم انگیخت این موجود را
آنکه وصف او نیاید در شمار
لم یزل ذاتش صفاتش لا یزال
کس ز درکش هیچ واقف گان نیست
و جفتش خود هست و بهم موصوف خود
می شناسم از کمال آن غفور
صنعتش را میتوان نظاره کرد
ظاهر از باطن نمود آفاق را
خود چو واحد هست ساری در عدد
از عدم بخشید اعیان را وجود
خالق ارض و سموات است او

هست هر بنیت را که دست او
 آنکه پیدا کرده است این هر دو کون
 آنکه آشپاراکند و دم فن
 آنکه باشد قدرت او را صریح
 آنکه ملک الموت را مخلوق کرد
 زندگی و مرگ در همه مان او
 کرد ایسا و زمین و آسمان
 آنکه اسم او قدر است و عظیم
 آنکه ذوالعز است و بفضل انهم
 قل هو الله احد الله احد
 دیگر هرگز باو همتای نیست
 دیگر باشد کجا او را شریک
 قدرت او عا - لمے بنیاد کرد
 قمر و ابلیس را ملئون نمود
 از دو حرف او که پید اصد جهان
 خود چو دریا هست و اشیا موج او
 آنکه ذوالجبر است و عز و کبریا
 ساخت شکل آدم از یک مشت گل
 طینت آدم نمود از آب و خاک
 بنده بود آدم خدای یافت
 دفع انفسا حنتم الالبیاء

صریح و مبدع همه را هست او
 هست بی چون چگونه به شکل کون
 کل شئی با حالت الخدا
 قم باذن الله اعجاز سبح
 تا کند گرمی جنس از موت سر
 آید بیکه میت از شان او
 هم من و ما و تو هم این و آن
 هم سمیع و هم بصیر و هم کلیم
 هم مرید و قادر و مع و قهریم
 لم یلد لم یولد و کفو احد
 غیر او را در دو عالم جانی نیست
 هست و نفس و ده هم لا شریک
 حکمت او آدمی ایجاد کرد
 مهر او الطاف بر آدم و فرمود
 امر بر اعیان نمود از کن و کمان
 خود چو سلطان است و عالم فوج او
 قاعل مختار لقیل بالایشاء
 داد شرفش بر همه عالم ز دل
 عزت آدم فرود از روح پاک
 کافرینش لغت فیه گفت
 چون بو نفس گفت لا انھی ثنا

غیر عجز انجبا چه دیگر دم زخم	طاقتم کوتا دگر وصفش کنم
در نعت حضرت رسالت پناه صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم	
بعد از آن نعت محمد مصطفیٰ گنج پنهان بود اول ذات حق چون وجود خلق گشتش اقتضا اولاً نور محمد آفرید حق چو او را داد تشریف وجود شد روز ازین رو خدائی پاک را اول المخلوق نور مصطفیٰ هست دوست در ایجاد اول از همه دوست شافع هر کسے را در جزا دوست که امرش فکر گردید شق دوست که زورش جهان روشن شده است دوست که اندر دین او عیسے رسید چونکه موسے رفت بر طور کریم در شب معراج بر عرش تعالی بود که او از بندگانش کمترین وقت پیدا گشتن آن را نهمون او چو سپیداشد برای بندوبست اول و آخر جهان را هست او	مگویم از جان و دل خود او فرست گشت کنیز آنغنیاید با سبق از سیر آن عرفت لے خوش لقاً فیض هستی زو بهر مشیاد مید جمله عالم بهر او پیدا نمود بر محمد کلمه لولاک را در حدیث این را بیان برکات در ره ارشاد افضل از همه خاتم الرسل و رئیس الانبیاء برو مهرش عالمی را سوخت حق گنج عالم همه بخش شده است از خدا چون رتبه اش اعلیٰ شنید گفت حقش خلق تعلیم و کلیم عے شنید آواز فطین بلال رتبه اش بوده پیش از جناب یکسر اصنام جهان شد منکون قصر کسے جمده افتاد شکست و سیکر گمران شد دست او

اوست که حق انجمن معراج یافت معجزات از وی هزاران ظاهر است بود در فرمان او سنگ و شجر جبرئیلش از کینه چاکرست رتبه اش بوده ست محبوب الهی شکر کا ندر زمره استماع او بود موسی را بهوس اندر دلش در نبوت اوست چون شمس بصر فیضیاب اند آئینه زان نیک او گرز حق تعریف او را طالبی خود جناب خالق الارض و سما از محمد چون احد می گزید رتبه اش چون بود فضل از همه حق تعالی کرد چون دیش تیرین نیز گفتش از سر لطف و قبول چون خدا خود گفت و صفش جایجا غیر حق داند کدام احوال او	رتبه شاهی و تخت و تاج یافت هر که در دیش شد از دوزخ برست میشد قربان او شمس و قمر زانکه او شاه همه پیغمبرست هر موش کو در چنین شانشینی کرد حق داخل مراے نیک خوا تا شود از امت ان کاملش انبیاء و دیگران بدر الدجی نور بدر از شمس باشد مستغفا ر و بخوان آیات سبحان الذی گفت در قرآن بوضعش کمالی آمد از وسع صورت احمد پدید دین او هم گشت اکمل از همه گفت اکملت لکم الیوم دین نعمتی اتممت علیکم اے رسول بنده در شانش زنده و م تا کجا لی مع الله وقت آمد حال او

۴ در بیان اہمیت رضوان اللہ علیہم اجمعین

اہلبش جملہ جسہ و آن کل اند ہر یکے زان اہل عرفان و علوم	یعنی ہر یک از گلستانش گل اند ہست بر چرخ امامت کالنجوم

روشنی افزای بزم اهل جبع هریکه بد محسن اسرار حق هریکه اندر ولایت پادشاه مشتق از باوی شده بر بری مرشد حق و دلیس راه دین از خصال آنکو پیراسته قاضی الحاجات و هم مشکک سوی اصل خویش پی برده بفرج وز حقیقت بود پیر احوال شان مقبلان حق بدند و با قبول هم رجال و صفهم لا تحصرو	هریکه تابان ز نورش همچو شمع هریکه بد محسن انوار حق هریکه تابنده و تابان چو ماه هریکه بد مصدر فیض خدا هریکه شهنشاه گان شاه دین هریکه از شرع و دین آراسته هریکه بد وارث ارث و لا هریکه بد آمر و نا هی بشیر از طریقت داشتند افعال شان آن همه آل نبی سبط رسول نیت حد و صف اهل بیت او

در مدح اصحاب مستطاب رضوان الله علیهم

با طریق نیک خوش آئین بدند اقتدایم اہستدیم در علوم دوستدار برحق و احباب او عیب پوش خلق از بہر خدا کامل و عادل شہ عالی مقام قاتل الکفر و امیر المؤمنین یار غار خاتم الرسل و رفیق حق ابشدار علی الکفار خواند	صاحبانش جلہ شاه دین بدند آنکہ گفت او صحابی کالنجوم خاص ز انجسد چہار صحاب صاحب صدق و صفاعدل و حیا صادق صدیق و سلطان امام اہل دین و شریکین حق گزین نایبان دین و خلفائے طریق بسکہ شان بودند بر کفارت مند

ہر یکے زان چار یاران فحول ہر یکے روشندل دروشن ضمیر ہر یکے کفار را بدست شکن دوازده بودند مرشد شیخ یعنی صدیقی اکبر روشن ضمیر آن دو دیگر در جوانان شد بدست یعنی ذی النورین عثمان الزکی پیش ازین دیگر چه خانم جز درو بر محمد باد صلوٰۃ و سلام	بود مقبول خدا و ہم رسول بود مکر امان دین را دستگیر ہر یکے اعداء دین را تیغ زن سرور و سرور ہر شیخ الشیخ ہم عمر خطاب سلطان کبیر ہر سموات العلیہ چون مدد بدست شاہ گردان و شد مردان علی ز انکہ نبود وصف ثابان را حد ہم معہ اولاد و اصحابش تمام

در مناجات گوید

یارب از عرف گنہ غرقم در آب رفت از یاد و ظم روز است آمدہ بودم درین دنیا و دون پای بند این جہان گشتم تمام یاد تو یک دم منی آید بدل فکر دنیا است بر دل روز و شب شد خستین راہ من نفس اینجا مطلقا ساسی شدم از اصل خود خافل از تو زندگانی سے کہم تالیع نفس ست این جان و تنم	از خیالت پای تا فرقم در آب عہد و پیمان بے کردم شکست بہر ذکر و شکر تو اے بیچگون در خیال نفس سے مانم مدام جان ازین غفلت نمیکزد و بخل نیست غیر از جرم حاصل روز و شب سے بروانزہ مرا این ناسزا بیمبر گشتم ز جبر و وصل خود کار طفلان در جوانی سے کہم یافت بر من دست نفس و تنم

نفس من محکوم شیطان گشته است هست زیر حکم شیطان لیتیم میکنم کارے که دور انکار هست سخت با حال پریشانیم ما اکنون از کردار خود شرمندیم میکنم توبه ز عصبان قدیم گشته ام اکنون ز فعل بدلول ساترا عیب ز عیسم درگذر بعد ازین توبه خیرم کن عطا خواهم از تو هر زمان عفو گناه عفو فرما آنچه شد ازین قصور ورد و عالم دار مارا کامیاب هم احبای مرا خوش وقت دار از همه رنج و ظالم ده امان یکدم از یاد خودم غافل کن قصه دارم برشته و غشوی جز تو قصدم نیست دروید ذکر غیر	آدم بدتر ز حیوان گشته است دور گردید از صراط استقیم میروم چایے که جائی عادت ربنا انا ظلمنا نفسنا تو فدای برحق من بنده ام مے نیم رخ سویتا عو رب عیم قابل التوبے بکن توبه قبول غافر الذنبی بغفرم کن نظر توبه کردم از گناه ما صفی استجب دعوات دای با اله کن عطا و جنیم حورو و قصور با طریق نیک و آسین صواب دشمن مارا بکش بروی دار هم در اینجا هم در اینجا دوان تا گویم جز کلامت یک سخن از کلام اولیایت محتوی رب بستره و تمس تخیر

در سبب تصنیف کتاب

دوستی دارم شفاعت نام او آشنا و مهربان و نیکوکار	نیک بخت و نیک وضع و نیکو مونس و مهربان و ممد یار غار

ہم ز اخوان و قریبان من است
 دوست میدارد در جنت مرشدم
 در حضور مرشد و نزدیک من
 بسکه پیر خویش را مقبول شد
 گفت روزی با من ای بار عزیز
 میل دارد طبع تو بر شاعری
 مثنوی گو تو بہر حنا طرم
 گفتش علم تصوف کو مرا
 نیست آسان مثنوی با گفتنی
 مثنوی را فکر می باید و راز
 برگ سازش چیست علم شاعری
 کے کند عاقل یہ تصنیفش خیال
 بیچ واقف از فن شعری نیم
 نے عروض خواندم نے قافیہ
 نے فصاحت ہست مارا در سخن
 نے تجنیفش خبر داریم ما
 الغرض بس ناقصم در فن نظم
 عذر من بپذیر و تکلیفم مدہ
 آشتی چون داشت با من حسن ظن
 قصہ کوتاہ خواہ نچاہ آن دوستدار
 آخر الامر امر او کردم مقبول

خاص از یار و حبیبان من است
 ز آنکہ بہت اواز مرید و الدم
 اکثرش گذرد چو باشد در وطن
 ظاہر و باطن بچہ مشغول شد
 پائے تا سر عقل و ستر تا پائے تمیز
 نظم و نسق نظم ہا را قادری
 در مقامات تصوف از کرم
 قدرت شعری ہم انیقدم کجا
 روئے باید بہر حلوا خورجی
 نظم گفتن کے شود بزرگ سار
 زور طبع و قوت دانشوری
 تا نباشد از فنش واقف کمال
 از صناعتش متی مثل نے ام
 نے زاوا نش نمودم قطع رہ
 نے بلاغت دائم ای ہر از من
 نے زہشتی باش بیزاریم ما
 میکنی ناحق تو بر من ظن نظم
 حرکتے از بہر تصنیفم مدہ
 تا قبوش آمد از من این سخن
 شد مجوز مثنوی را چند بار
 تا نگردد حنا طریم ملول

چون طبعی میل نظم بوده است
 شد موج شوق را نگرار او
 بود چندی لب ازین گفتن خموش
 گفتن آن یار صادق خوش
 شوق ما و شوق او با هم شده
 میکنم بحال آغاز مراد
 غلبه شوقم محرک شد کنون
 لیکن از شوق دلم مجبوری است
 چشم دارم از تو ای اهل سخن
 زانکه جمله سندر خود کردم بیان
 حرف گیری بر کلام عاجزان
 نیست ما را دعوه با و خود سری
 دعوه کار جاہل و نادان بود
 عجز خاکی را سدا علی کشد
 دعوه شیطان را زحق افکند و
 مطلبم آنست زین طول کلام
 هر که بنید عیب از تقریر من
 اگر بود قادر به تشخیص کند
 پرده پوشی بهتر از پرده پردی

وز سحر شعر و سخن دل بوده است
 طبع بر جو شیدا ز گفتار او
 باز شد از گفتش طبعم بچوش
 شوق افزانید بر شعر و سخن
 شنوی را قصد مستحکم شده
 شد بهم با سوز دل ساز مرا
 نیک باشد گفتن من یا زبون
 شرم از ناقص بود معذوری است
 عیبی که بینی در و رسوا کن
 ناقصی خود همه کردم عیان
 نیست جایز ای سخور شعردان
 کان بود مریدگان را کافری
 عجز خوئے عاقل و انسان بود
 دعوه ناری را با سفل افکند
 عجز با حق داد آدم را حضور
 تا بداند عجز من بهر خاص و عام
 هیچ یک نقصان ازین تحریر من
 در زدم از عیب گیری کم زند
 عاجزی خوشتر ز کبر و مدبری

بعد ازین بشنو و کرا از من بیان
 خشم کردم گفتگوئے عذر بان

بیان مقامات عشر طریقت

گویم اکنون در مقامات سلوک	موجرے از ہر مقامات سلوک
در سلوک اول مقام توبہ است	توبہ بے توفیق حق ناید بدست
توبہ وارد نزد حق مقبولیت	تا بیان را میدہد حق منزلت
و دست میدارد خدا آوای را	بندۂ تائب کس آوای را
شاید تائب بہت پس محبوب حق	از حدیث مصطفیٰ برخوان سبق
در بیان توبہ آن فخر عرب	در حدیث آورده ام من بشی حب
نیز التائب من الذنب کمن	لألم ذنب گفت آن شاہ من
از خدا در شان ایوب ایحسان	انہ آوای نعم العبد خوان
گفت در قرآن خدا ذکرش عیان	فہم کن توبوا الی اللہ را بیان
باتو اکنون معنی توبہ نصوح	گویم از قول بزرگان با وضوح
توبۃ الندم آمد در حدیث	معنی اش بشنود دلہ ہر حدیث
سایہ گفت از جنیدی شاہ دین	توبہ چہ بودے رئیس العافین
گفت توبہ بہت سیان گناہ	بشنو شیخ معنی اش ای نیکخواہ
بہت سیال کن کن آنچنان	تا نامزد در دولت اثرے ازان
لن فرامش معصیت را القدر	برگزیت گویا بنود از وی خبر
مطلقاً کیفیت آن فصل بد	از خیال و وہم توبہ یرون شود
آمد این تشریح کرد و قسم تو	دیگرے ہم معنی قولش شنو
چونکہ تائب از عجبان خداست	در شہود و قرب و راجایا است
یادگیر جب ہم در قرب و شہود	جز جفا دیگرے دارد وجود

در شهود و قرب حق تو آب را در وفا ذکر جفانا لایت است چسبست عصیان از خدا بودن جدا چند مدت کرد فعل بهجر و فصل ماند چند سے اول از محبوب دور حالیا قرب خدایش و بھی است چونکہ تائب با خدا گردد و قرب قرب فارغ مے کند از یاد بهجر تا بیا د بعد باشتی در حضور جلوه گر چون جب لوہ جانان شود	زین بود یاد گشت با ن سزا و اند این را هر که از نشانی است تو به چه بود و قرب جستن با خدا باز یادش میکند اکنون وصل باز چند سے یاد دوری در حضور یاد بعد اینجا یسے بے ادبی است کے یادش آید از بهجر ای حبیب وصل از دل میکند بنیاد و جبر از کمال قرب هستی دور دور تا یب و تو به ہم از جبار دور

قول عبدالستری رحمۃ اللہ علیہ

معنی آن آنچه بوالقاسم گفت تو به یاد معصیت آمد ازو یعنی یاد حیرم دارای با ادب تا نیاید عجب بر طاعت ترا	سہل عبدالعکاش بسفت ذنبک ان لا تنسی فرمود ای باش اندر خجارت او روز و شب سہرہ مان یادش دہد چہ نوا

فرق قولین مختلفین

در میان این دو قول مختلف گفت بوالقاسم جنبید از انتہا اول آن در شهود و قرب سفت	فرق اینست ای سخنچینی سفت سہل عبدالعکاش گفت از انتہا قابل دیگر زہچہ نوا سہرہ

غفلت از عصیان بود و درازیان ز آنکه هست آن توبه کن با فی الصفت از گناهان پسین و پیشتر بایدش بنیان عصیان خواهد خوا از صفاتش باید کردن شرک است و در عروج نیستی آن پستی است هم گناه دیگر است او رشک ماه از خودی خود رود ای نیکو خو یا د عصیاننش کنون باطل بود یا د و سهو جرم هر دو ناروا از خودی دارد تعلق ای عزیز این و آن را جمع باشد سوئی تو کو همه گشت است ثواب رحیم باز گردم سوئے کار خویش باز	تا حجاب هست تا یب ایچوان بایدش بر خطریا و معصیت بهمچو کس را هر زمان باید خطر چون مشاهد گشت از فضل آ زان که آن قافی الصفت از خویش با و عصیان بهمچو کس را هستی است الغرض در قرب حق یاد گناه ز آنکه تائب را سزاوار است کو پس چو او از خویشتن غافل بود بلکه چون شد ذات داد صافش فنا ز آنکه یا د و سهو جرم این هر دو چهر او ز خود رفته است و جلوه گشته هو بنده تائب بگو او را ندیم میرسد اینجا سخن دور و دراز

قول محمد رویم رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ

از روشش معنی دیگر شنو تاشوی از مایان اے نیکو توبه باید کرد مخفی و جلی از گناه کم نباشد اے فت توبه دیگر بسیار کاملت	گر ترا پیش است از سوئے جستجو گفت از توبه بسیار توبه کرد یعنی از توبه زبانی نه دلی توبه بے صدق از روئے ریا پس ترا زین توبه نامقبلت

معنی قول رویم اے نیکو یعنی توبہ کن ز توبہ اولست توبہ کنزوسے ترا آید غرور انچہ توبہ از رویم آمد بیان	دیگرے بہتر ازین عاجز شوم کزوسے پندار آمدہ بدورست توبہ باید کرد ازوسے بالضرورت رابعہ ہم گفت و صفحہ ہچنان

قول ابو الحسن نوری رحمۃ اللہ علیہ

گفت نوری توبہ کن ای نیکو توبہ باید کرد ہر شام و بچاہ گفت ابراہیم دقاق ولی رو می شو سوسے خدا بہر خدا یعنی سوسے حق چنان متوجہ شو آنچنان کہ غافل ازوسے پیشتر ہچنان اکنون از و آگاہ شو	ہر چہ ذکر غیر حق باشد از و از خیال غیر ذکر ماسوا معنی توبہ باین شرح جلی روسے کہ اور اہست نبود ای گدا تا نہ گرد سوسے غیرش روی تو بودہ از جہل خدا سے نامور در گذر از ماسوا اللہ گو

قول ابو حفص حداد رحمۃ اللہ علیہ

ابو حفص حداد در تعریف آن نہست ہرگز بندہ را در توبہ دست بندہ در توبہ بود از خویش دور بندہ بیچارہ کے تائب شدی	آنچنین فرمودہ است ای دوست زانکہ توبہ از خدا نے بندہ است حق تو اب اندر و دار و ظہور اگر نہ تو ضیق خدا رہبر بدی
بندہ را مر شرف توبہ وہی است داد حق است این نہ اور اکسی است	

قول حسن پوشیده رحمة الله عليه

اینچنین فرموده است ای ماهوش هیچ ناید در دل تو کیفیت یاز جوش میل و طبع و شهوت نایبی و بوسه داری از ولا از ارادت میکنی ای دستان در اداسے توبه صایب نیستی تا نیستی در وبال معصیت بد بود از کردنش ای حق پرست معتبر تر باشد از کار بدن شادش اعمال بالنیات هست هر زمان باید ترا تمیز دل	بو حسن پوشیده در کیفیتش توبه است از وقت یا معصیت زانکه یا جسم یا از حسرت اگر ز حسرت می کنی یا پیش دلا در خدا ناخاسته تو ذکر آن پس گنگارے و مایب نیستی از سر نو باز توبه بایدت خواهش و رغبت بسوی فعل پرست کار قلب پادشاه ملک تن رغبت دل برگزین سیات هست می شود ناخود از هر چیز دل

قول ذوالنون مصری رحمه الله

بشنو ای خوابان معیش کنون یا بود از خطر نار و عذاب از حیا و شرم حق باشد ترا باز است از گنه گری ندیم حاضر و ناظر اگر بینی خدا همچو یوسف از زینا رو کشی	توبه ذوالنون مصری بر دوگون از گن و و حرم کردن اجتناب یا حذر کردن از تقصیر و خطا یعنی از شرم خداوند کریم آری کے آید ز توجرم و خطا اگر خدا اعالم است بگری

توبہ اول را انابت نام دان توبہ خوفی است از کشف جلال صاحب خوفت از ارباب صحو نیز گفت آن اہل حق ذوالنون شاہ توبہ خاصان در گاہ حسدا توبہ خاص الخواص از من تمام توبہ خاص الخواص ای ہم نفس ذات خود را ہم ندیدن درین نیست دیگر توبہ زین عالیہ تمام تا توانی توبہ کن از خویشین من و ما و این و آن و او تو	دویم استیحا بودے مہربان توبہ استیحاے از دید جمال اہل استیحا است اندر شکر محو توبہ عام ست از جرم و گناہ باشد از غفلت شدن بجرم ہم اخص الخاص بشنو و سلام فعل خود از خود ندیدن است توبہ منسوب اخص الخاص ان کو خودی خود جدا کردی تمام غیر از جہان مبین و جان و تن جسد را غوطہ دہ اندر بحر ہر

در باب تقوی کہ منجمہ مقامات عشرہ طریقہ است

اسے شفاعت ہے تقوی بہرین چون شدی تائب بہ جرم او پاکبان و سلوکش بہت اسے عالیہ تمام حجت الاسلام و شفقت دہ و دو اگر ستہ غاہی بہ و انجایہ بین وصف تقوی حق مکرر گفتمہ است قصہ کوتہ : وصف آن تا کے کنم معینش اسے طالب ذرات و صفت	گویم و شج و ہم مستقیم اکنون از تقوی شعار خویش و وصف اندر وصف آن خبر فرم در کتاب خود ز قرآن گفت و گر نہ را تم شد ز قرآن مبین در شرح نفس بقرآن سفتہ است مختصر گویم ز طولش تن زخم و بہشت و بہر بہر باشد و لغت

و رسولک از وی مراد است ای همام تقوی آمد بر همه اندام هفت چشم را تقوی است این ای پهلوان از تقاوت گوش گرد و نام زد مستقی باشد زبان همچون دگر دست از فعل بدار کوی شود تنگ باشد پاگرد از تار فتنی مستقی افتد شکم را نیز نام اگر فساد روح از فعل بد باشد پاک شرح هفت اندام و تقوی ای حاجی تقوی قلب است از اخلاق بد تقوی عقل است کان از فکر بد شرح تقوی اینست در گفتم عام	پاک گشتن از همه فعل حرام شرح هر یک بشنوا این گرام گوش شود کور از رخ نامحسبان اگر شود کمر از شنیدن پاس گنگ از تار گفتمی گردد اگر با تفاوت پیشکان بهره شود بایش از متقیان گفتنی باشد از محفوظ از اسل حرام صاحب تقوی شوند آن مشت خاک جلد یک یک با تو گفتم بجای پاک گشتن از همه کبر و صدد هیچ اندیشه اندر دل زنده بشنوا علی ترا زین ای نیک نام

اول سهل عبد الله شری حمزه علیه السلام

سهل عبد الله در معنی آن اینکه از غیر خدا پرسیدن کن بان تو آری که کن با غیر حق جز خدا و دیگر نباید دیدنت بایدت پر هیز از غیر خدا غیر حق چیزه مبین ای آشنا	خوب رفتی گفته است ای مهربان غیر حرف حق گو و گیر سخن روز و شب میباش محو سیر حق از خودت هرگز نشاید دیدنت میتوان ماندن از اغیارش جدا کین کبیره هست نزد تقی

ذکر غیرش را نہ اندر گوش کن از خیال غیر دل را صاف دا جملہ از خلق بشنو و از حق نگر پار فہم و پار بین و پار شو	لب ز ذکر غیر او خاموش کن تا نیاید در دل تو غیر بار ز آنکہ غیر حق نیست دیگر جلوہ گر مستقی از جملگی اغیار شو

قول محمد اسحق رحمۃ اللہ علیہ

از محمد ابن اسحق اینچنین گفت تقویٰ ترک ما دون اللہ است ہرچہ باشد غیر از ذات خدا ہرچہ جز حق است از و بزار شو نیست جز پندار تو غیرش دگر علم غیرت کہ در تو ساری است غیر از وہم تو آید در نظم بیش ازین شایان نباشد مذمذ	معنی تقویٰ بگوش آدے ذہن نیک فرمودست قول و کجاست بایدت پرہیز از وسعہ انحراف ناخوش ازین وہم وزین پندار شو ورنہ جز حق کیست دیگر جلوہ گر برہمین تکلیف تقویٰ جاری است اخذ زین وہم و قسمت الحذر از بزرگی دیگرے گویم سخن

قول بزرگے دیگر رحمۃ اللہ علیہ

نیکم دے معیش گفت اینچنین اصل تقویٰ نفس خود را کشتن چون ہوا نفس را برہم زنی معنی تقویٰ چو در گوشت رسید ہست تقویٰ اجتناب از حرام	اے برادر کن ہم این را نشین وز مناسی بودنت کوتاہ دست از کمال ورع و تقویٰ دم زنی از ورع ہم حرفے میباید شنید ورع پرہیزست از شبہ تمام

بیان اقسام تقوے

تقوہ عام است پرہیز از گناہ تقوہ خاص است از غفلت خدا تقوہ خاص الخواص از ذکر غیر از خودی خود شدن یکسر جدا	ہم ز کار زشت و افعال تباه از فراموشی حق کردن خطر پاک گردیدن ز علم و فکر غیر ہست تقوای اخلاص الخواص را

در مقامات زہد کہ بمجموعہ مقامات عشرہ طریقت

از مقامات طریقت بعد ازین زہد چہ بود ترک دنیاے حلال	شرح و بسط زہد بشنوای قدسین بہر عقبہ کردن ای نیکو خصل

قول جنید رحمۃ اللہ علیہ

معنی آن از ابوالقاسم جنید گفت زہد طالبان آخرت و از متبع قلب را کردن تہی شرح آن اینست ای معنی تلاش زانکہ چون در ملک دست خود زنی بس غنی بودن بملک مال جاہ یا بود تشریح و تفسیرش چنین خود تو مملوک خدا سے مالکی در حقیقت نیست دنیا ملک کس	بشنوید و بر کلامش دل دہید دست خالی کردن است از ملکیت یاد دار این قول پاکش ای ربی دست خود را بر کش از ملک و معاش معتمد گردی کہ ہمان گشتی غنی افتقارت باشد از حق خواہ مخواہ دست خالی کن ز ملک ای ہم نشین مالکیتہ کردن آید با کسی مال بندہ مال مولا ہست و بس

بس تو دست خویش از دنیا بکش لذت دنیا چو یکسر فانی است گر خجی دستی تو از دنیا بدون زانکه اصل زاهدی لای هم نفس حرف ظاهر گر کس ترکش نمود ترک یا بدنی الحقیقت از دولت با وجود نفرت قسلبی اگر بس تو بیشک چون سلیمان زاهدی سر سقطنی همچنین فرموده است شرح او چون شرح مذکور است بس	شمار از دینار چار و پنج و شش طالبش بودن عجیب نادانی است کن خلوص قلب از میلش کنون نفرت قلب است از دنیا و بس دل گرفتار است در وی زنجیر سود نفرت قلب است ز بهر کمالیت ظاهر از دین تو باشد مال زر ز بهر قلبت مبدد زین شادی دل تخی کن ز آنچه گردی خالی است نیست دیگر حاجتش ای مبتدیان

قول حضرت علی رضی کرم الله وجهه

شاه مردان مرتضی در باب زهد مطلق از دنیا تو بے پروا می شو مان بدینا اینقدر بیایک باش کز مخلوقش مومن یا کافر اینقدر زبندت اگر حاصل شود	اینچنین فرمود با اصحاب زهد یا کباز و یا ملک بهمتا می شو آنقدر در ترک او چالاک باش گر پرو بهر ترا بنود سر جملگی تجمل و حسد از تو رود

قول حضرت شبلی رحمة الله علیه

گفت شبلی ز بهر کن از ناسوا یعنی ترک غیر حق کن جسلی	نام زاهد تا نرا کرد دور و تا شوی کامل بود صبیح

قول حضرت یحییٰ رحمۃ اللہ علیہ

از ضرورت بگذرا ز بہر خدا زاہد انرا میشو اسے نیکزاو صرف برحق معتقد شوی و دود در تو گرد و جلوه گر شان صمد حاجت بدی نمیدار و فلک بالمک آید ترا ہم ہمہ می	گفت یحییٰ زہد ترک مبدّ را زاہد بر لا بد سے ہم عمت زاہد بقدر ہم زہد سے باید نمود گر زہد بت زہد باشد اسے احد زندہ بے بدندان جملہ فلک اگر شوی فارغ زہدای آدمی

قول ابن مسروق رحمۃ اللہ علیہ

ابن مسروق اینچنین فرمودہ ہیچ بروے شر نگرد و از سبب جز سبب با سبب نبود نیاز وصف خالق بویازی ہست نیاز گو بہ حاجتمندی قبل با بود کرد محتاجے بہ محتاجے نیاز تا ہمہ ازوے بر آید کار و بار فرض آمد با سبب یاریت	وصف زہاد ای ندیم حق پرست زاہد آنست ای رفیق با ادب زاہد انرا العیسیٰ ای معنی طراز چونکہ مخلوق ست موصوف نیاز پس نیازم با سبب بیجا بود تا سبب را بندہ شد محکوم نیاز بل سبب را بیاید کرد یار از سبب واجب بود بیزاریت

قول منصور علّاج رحمۃ اللہ علیہ

گفت منصور انا الحق گوینکو	ترک دنیا ہست زہد نفس تو

ترک عقبه است از زهد و توبه	از خودیت زهد جان کاست

قول حضرت شبلی رحمۃ اللہ علیہ

گفت از شبلی کسے اونیکنام گفت این دنیا چه قدرست ای فخر از پرپشه چه قدرش کم بود این چه چیز است و چه مقدارست هر چه کمتر از پرپشه بود طالب و زاهد ازین نادارست	زهد در دنیا چه باشد ای امام کز وی آید زهد کردن مر ترا زهد کردن در وی کیفیت کم بود تا کسے ترکش کنای هم نشین دم ز اخذ و ترک آن نادان زند اخذ و ترک همچو این مقدار چیست

قول حضرت ابوبکر واسطی رحمۃ اللہ علیہ

گفت ابوبکر امام واسطی بہر آدم گشت این دنیا کثیف دعوی زہدش ترا بجایا بود تا کیے از ترک ناپاکی تو خوش از پرپشه کم ست او نزد حق جز کثیف او هیچ ای در پیش نیست تا کی از ترک نجاست مدعی	در بیان شان زاهد ای اجی نیست در عالم چو او دیگر کثیف چہیت ترک انکہ پر رسوا بود تا کجا از زہد آن گوئی خموش تا کسے از اعراض آن گوئی سبق زہد آن از ترک بخشش بیش نیست نیست جای فخر زہدش ای ذکی

قول حضرت شبلی رحمۃ اللہ علیہ

سائے از شبلی فرخندہ حال	گفت زاهد چون شوم ای شخص

گفت زهد تو نباشد هیچ شے زاهد از چیزیکه نبود قسمت انچه تقدیرت شد از حق تقدیر پس از آن زهدت ندارد دفعه انچه از حق است در قسمت ترا اکنون از زهد تو غیر از نام نیست	حرف ناممکن نگویم تا بکے ہست بے معنی و سہو غفلت اخذا و باشد ترا مرا تا گزیر روکشیدن کی شود از مائیدہ پس تو زاهد بشوی از وی چرا ہیچ از زہد حصول کام نیست

قول حضرت شبلی رحمۃ اللہ علیہ

مازگفت آن شبلی پیر ہدی زہد از دنیا سر غفلت است زانکہ دنیا نزدانشہ لاشی است	از کسے در شان زہدی پارسا بندگان را نام را ہمت است زہد از لاشی بحر غفلت کی است

در بیان اقسام زہد

اکنون یک جا میکنم اقسام زہد ترک دنیا از برای آخرت ترک عصبی بہر موعای این ترک کردن خوشتن برای فلان از اخلاص الخاص آمد زہد این	نامور شوای اخی از نام زہد زہد علما ہست ای نیکو صفت زہد خاصان ہست بیشک بالیقین زہد از خاص الخاص آمد بیان کو کند زمین زہد ہم زہد ای این

در باب فقر کہ پنجمہ مقامات عشرہ طریقت است

بعد ازین گویم سخن در باب فقر	تا خبر یابند از و اصحاب فقر

فقر محمود دست نزد حق پاک
 از حدیث مصطفیٰ تعریف آن
 فقر زین المومن آمد در حدیث
 بشنو قول پاک آن صافی نزاو
 فقر فقرے را اگر کردی قبول
 بسکه مقبول پیمبر فقر بود
 بشنو استدعای او از بیت من
 فقر باشد خاص از او صاف پیمبر
 از غنا گرسبده لاسے زند
 زانکه آمد انتم الفقرا از حق
 نیست اصل بنده جز فقر و فنا
 چونکه اصل تو نیاز ست ای امیر
 فقر طاهر چیست ای بخت جگر
 نے ترا مالے بودنے محکمیت
 عاجز و محتاج باشی چون گدا
 فقر باطن چیست ای معنی طلب
 نے زانت قول باشدنے صفت
 نے زانت حسن باشدنے جمال
 نے ترا وضعے بودنے بیج خو
 نے ز اہل فقر باشی نے غنا
 نے بود دنیا زان تو نہ دین

درجہ عالی ست فقر و مشقت خاک
 رو مگر رگوش کن اسے مہربان
 هست دیگر نعم ازین بهتر حدیث
 عرفان لی ہو الفقت و جہاد
 فقر اسرع نیز بشنو زان رسول
 خواستی آتہ از حق آن اہل جو
 رب اجعل رزق اہل بیت من
 نیست لایق جز فقری لاف عبد
 کا ذب ست و مدعی بی سند
 حفظ باید کرو ازین آیت سبق
 بنده حاجت مند و مولای غنا
 ظاہر و باطن بیاید شد فقیر
 بودنت بے مال و ملک سیم وزر
 نے ترا قدرے بودنے منزلت
 کس مدد گارت نباشد جز خدا
 نے حسب آن تو باشدنے نسب
 نے ز تو جورے رو دنی معدلت
 نے بزرگی و نہ خوبی نے کمال
 نے بتو منسوب گرد و ذات تو
 جملہ وصف و ذات تو گرد و فنا
 ہاں سواد الوجہ باشی بعد ازین

این قناگر طے کنی آید بعت ساکنان را بیش ازین نبود مقام گویم اکنون قول باے اہل دین	فقر چون آخسر شود گرد خدا کو ز خود کم شد خدا را و اسلام از فلک باز آدم سوئے زمین

قول حریری رحمۃ اللہ علیہ

از حریری معینش در گوش کن گفت از معدوم تو چیزے مگو یعنی گرباشد ترا قوت شے چون شود معدوم از تو قوت شب زانکہ بے این بسین مشکل شود مقصود از قوت ضروری تو نیست پس نخواہ از رفیق دنیا ای اجنی گر شدی عاجز ادائے فرض در چنین حالت قناعت پیشہ سختے قولش دیگر ہم یک فقیہ یعنی موجود حقیقی بہت حق گر چنین موجود مفقودت شود پس چو این موجود آمد لا زوال	التقائے سوی آن از ہوش کن تا نگردد کم شے موجود تو قوت دیگر شب نخواہی از کسی بایدت ہم دیگرے کردن طلب در عیادت نفس تو کامل شود و از قوی گشتن عبادت بہت تا نہ عاجز از ادائے واجبی پس طلب کن قدر آن از رفقا سخت بے فکری و بے اندیشہ بہ ز اول گفت بے نیکو شبیہ غیر او معدوم باشد مستفق عاجبت معدوم بعبودت شود کے روا آید ز معدومست سوال

قول حضرت ابن ابی کلا رحمۃ اللہ علیہ

بشنو شرح فقر دیگر ہم دلا	انچہ مقبول ست از ابن ابی کلا

گفت فقرست هیچ گر نبود ترا در تعرف شرح آن دیدم چنان گر چه بد آید ز ملکست هیچ کام گر چه او محتاج تر نبود ز تو یعنی گرنای ترا آید بدست دیگرے که تو بود محتاج کم پس ملکست هیچ از سابق نه بد جایز آمد وصف فقرت این زمان حمد حاصل زین سخن اے آشنا هر که باشد از فقری زینتش از نصیب خود شد او کوناوست	چون شود انهم نباشد اے گدا که نباشد هیچ ملکش در جهان نذر محتاج دیگر گن آن تمام لیک باید دادنش ای نیک خو بعد از ایام چند اے فاقهست نذر او کن آن همه بے رنج و غم باز چون آمد هم از ملک نشد انچه از این کجلا آمد بیان ایچنین باشد بقول و فهم ما بر نصیب خود نباشد حرکتش حرکتش بهر نصیب دیگر است

قول ابو محمد رویم رحمۃ اللہ علیہ

انچه آمد از محمد بو رویم فقر چه بود نیستی جمله هست یعنی از خود جمله مفقودات را هر چه دارد غیر حق پیشیت وجود هر چه موجود است از وی شود جدا بر وجود غنیست توان دل نهاد انچه مفقود است از چشم شما زانکه از آن تو گر آن چیز نیست	اکنون بر تشیخ و فضیلت شویم ترک مفقودات هم ای حق پرست فانی و نابود کردن اے سفت نیست باید کرد آن را چله و زود تا نه شغلش باز دارد از خدا جان زود جدانش نباید کرد ترک شوق و غلبش باید ترا از طلبکاریش حاصل نیز نیست

ہرچہ از آن تو بہستان بطلب پس ترا از حق طلب باید نہ غیر	نزد تو خواہد رسید لے خوش لقب شغل گشتاید بجی شاید نہ غیر
قول کنانی رحمتہ علیہ	
گر بے خواہی تو قیل و قال فقر چون اے اللہ فقرت شد در زانکہ حال این غنا وفت ندم گر بجی محتاج باشی لے گدا ہر قدر کہ بے نیازی از جهان	از گمانی گوش کن این حال فقر پس غنی باشہ شوی الیر و چیت یک بجز دیگر نئے گرد و تمام از ہمہ عالم ترا آید غنا آن قدر با حق نیازت بہت
قول ثوری رحمتہ علیہ	
گفت ثوری یحییٰ بن لعنت الفقیر الکون عندہ عدم باید نمود وصف فقر این است ای ہرنگ من گر نہ باشد نزد تو موجود و سیج در بہت آید ترا چیز سے زمال بے نیاز از شے ترا جانب شود نہ غنی آید ز فقدا نش ترا	گر تو بہستی از فقیر لے دلپذیر بذل و اشیار و عطا عند الوجود دل بیارامی تو دوزنا یافتن خواہشت نبود از ان مقنود و پیچ بذل و اشیاری دیگر کن بی سوال یافت و ناما یافت یکسانت شود لے خوشی باشد ز وجہ انش ترا
قول بعض کبرا رحمتہ علیہ	
بعض کبرا گفت از فقر اینچنان	صاحب فقر بہت آنکس در جان

گو بود محروم از رفی و سوال یعنی باوصف نیاز و حاجتش نے کسے با او کند رفی و کرم نے خود او از هیچ کس مائل بود از سوال و رفی و کمک این سہ چیز	شرح او این ست او نیکو خصل با وجود مفلسی از دولتش نے مکسے نذرش بر هیچ از دم نے دلش بر هیچ شے مائل بود باشد او محروم سے اہل تمیز

در باب توکل کہ منجمہ مقامات عشرہ طریقت ہست

از توکل بعد ازین گویم بیان ہر کہ در ایمان حق باشد دست بشنو از حق آیت فتو تکل ہر کجا آمد بستر آن ذکر آن زانکہ معنی توکل اعتماد و اسپردن جملہ کار خود بحق غیر ایمان و حق اے آشنا ہر قدر کہ با خفت ایمان بود ہست متوکل ز محبوب خدا فہو سبب چون خدا فرمودہ است	کہ از مقامات طریقت ہست آن باشد او اندر توکل گرم حیث مؤمنین ان کنتم اے فرخندہ جملہ مامورانہ آئین مومنان بر خدا کردن بود او نیک زاد در توکل اصل ہست این متفق مستند بر حق کسے باشد کب از توکل آن قدر سامان بود ہست میدار و خدا این شخص را باید آوردن توکل را بدست

قول ستری سقطی رحمۃ اللہ علیہ

گویم اکنون شرح آن ای یار جان التوکل نزد آن اہل حسد	انچہ ستری سقطی فرمودہ است آن الخلال عن جمل والقوۃ بود

پس زحول وقوة خود شو جدا منع او از خود ندانی بل از هم از ودانی تو ای اهل قیصر معمده نعل بر معاش خویش شو پس تو هم چون طفل بیکر و غمی پرورنده هست او را عورتی شد گفتا به تلاشش و جستجو در کنار ربت خود مان طفل و بش پس در آن هم معمده باشی برب خواه از کاسب تو باشی خواه لا	یعنی گرداری توکل بر خدا هر چه ممنوع و نباشد نزد تو و آنچه آید پیش تو از هیچ چیز فارغ از کسب تلاش خویش شو گر زحول وقوة خود فارغی نیست تا در طفل حول و قوتی حول و قوة گشت چون سید و دو از تلاش رزق دست خود گیش و کنی سعی و تلاش و هم کسب معمده بر آن باشی بر خدا

قول ابن مسروق رحمه الله عليه

حرف زن گردیده است بهم نشن باشد تسلیم کن اے با وضو اینچنین باشد ز تو طایفه نشان از کسے گوید ترا حربے زند جمله در تفویض کنوشی چون عیان جان و تن کردی با مر او فدا بسج از چون و چرا نه سزد و توجو بر تو صد گونه قضا سے خود زند نہ بجهوبت نہ مکر و بهت سرے	در توکل ابن مسروق این چنین انچه از احکام حسیان اقصا یعنی گردستی تو از متوکلان که قضا سے گر خدا بر تو کند پس ترا برو سے نیاید اعتراض زانکه چون خود را سپردی با خدا پس از ملک رفتی مالک گشتی او مالک هست او هر چه خواهد آن کند نہ نشاد آن باشی و نه مضطر

ناہ از امی از و در خاطر رنجست ناہ چہ جائی گئے ہا	اگر ایسے او فرید بدرت وہ غماید روئے مکر و مہ ترا
قول سہل تستری رحمۃ اللہ علیہ	
باش سہل تو در دست خدا خواہ بد آید ترا آن یا نہ کو محو کن خود را بمرضی خدا	در توکل سہل گفت لے پارسا یعنی ہر جانب برو آنجا برو راضی را خود سہرا پاشو جدا
قول عبدالستقرشی رحمۃ اللہ علیہ	
ہاں پناہ خود بسوسے حق مجھ تاناہ حاجت پر مہ جستن شود در ہما لک سوسے او جو پناہ پس پنے بردن با و چہ بود مقام تا پنے جوئی ازان سوسے ندا	گفت عبدالستقرشی اسے عمو یعنی چنداںست حضور حق بود ز آنکہ غایب باشی تا از پناہ چونکہ حاضر باشی پیش او مدام در حضور و قرب کے آئیہ بلا
قول ابوالقاسم جنید رحمۃ اللہ علیہ	
در توکل شرح بسط انجمنین اکنون ہم با و شوئی چون با سبق شرح قولش این بود اسے نیکو بود تدبیر تو آنجا بیے دخل دست خود را برکش از تدبیر آن	گفت ابوالقاسم جنید شاہ مین در ازل بودی چنانکہ تو بحق تا خدا ہم چون ازل باشد تو یعنی انچہ قسمتت بدو ر ازل انچہ موجود شد اکنون ہمچنان

رویت منعم چنان غلبه کند که در آید شکر اکنون در بیان	شاگرد و شکرش همه از چارو غلبت اند غیباً قدا دین زمان

قول بکسے معا و رحمۃ اللہ علیہ

گفت بکسے بن معا و شاہ دین ما بشکرے نیستی از شکران غایتی بشکر اخیر گفت او شکر ہم از نعمت اللہ است بان برین نعمت ہم امر شکر پس نباشد شکر را حد و مهر از جنید آمد بسیار و باب شکر گفت شکر است اینک را نعمت بجا یعنی حجت آنچه نعمت اود است مال و ملک و دولت و دنیا تمام از جواج کرده باید کار نیک بچنین بر بجا نیک اموال را	انچنین در شکر شرح و نشین تست شاگرد شکر و دست خوان شرح آن باشد چنین امر نیک دانند این را هر کس آگاه است شکر باید کرد و حید و قیاس غیر خیرت چیست اینجا در نظر بشنوید این نکته امر را باب شکر صرف باید کرد اسے اہل وفا از جواج چشم و گوش و پا دوست صرف باید کرد و ہر جا و اسلام نئے گناہ و فعل بد ای یار نیک حسب باید کرد اسے اہل سخا

در باب رضا کہ چھ مقامات عشرہ طریقت است

بعد ازین گویم سخن اندر رضا گویم اول و صف زان ای یار در رضا گوشت رفع الاختیار	بشنو از ہوش و بدہ تن در رضا از جنید شاہ دین شیخ زمان اختیار خویش جہلہ و گند

انچہ حق خواہد تو ہم خواہ ایوانی اختیار خود بکن از خود جدا مالک است او خواہد است تو بہر صورت رضای حق طلب نیز گفت او این بود معنی الرضا یعنی چندان بار رضایت خود گفت عارف انجمن معنی الرضا یعنی در جبریان حکیم کردگار	ہرچہ حق گوید تو ہم گویے صبی باش راضی تو بہر معنی خدا خواہد پنج و خم و محنت و ہد بگذر از چون و چرا در کار رب نقمت گردد و ہم سر پنج و بلا ہرچہ از یارت رسد نیکو بود دل سکونی زیر فرمان خدا باش از دل با سکون باقرا

قول ذوالنون مصری رحمۃ اللہ علیہ

گفت ہم ذوالنون مصری در رضا برقضا باشد رضائے حاصلت کہ بود عشاق راوشنام یار	شاد باشد دل بجرایان القضا در بلا ہا لذتے یابد دولت کم ز لطف و شفقت و انعام یار

قول ابو محمد روم رحمۃ اللہ علیہ

انچہ آمد در رضا از نور ویم گفت استقبال احکام خدا یعنی انچہ رونماید از قضا مثل محبوبے کہ ہے آید ز دو	اکنوں بر شیخ و تو پیش روم بالفرج باشد رضا سے با صفا از خوشی پیش آید آن احکام را عاشقش از پیش گیر دور سر و

بچشمین احکام حق را سر مبر
از خوشی پیش آ تو ہم لے نامور

در باب خوف که منجمه مقامات عشره طریقت است

بشنو از گوش دل و صی خوف
 انجین بین تعریف خوف خایقان
 زیاده تر از دشمن و پور جمیم
 نام او از خایقان گردد صحیح
 هر زمان هر کار خودت ایم بود
 میزند هر دم ترا از زهر پیش
 هست جابل در تو نفس دشمن
 نفس دارد در خصوص دشمنی
 هست نفست مدعی خاکی
 دشمنیش از تو آخسر کم شود
 از اعوذش هیچ بنود کارگر
 دارد او صدیچ شیطان بغل
 خوف از وی کم کن از هر خدا
 کو ز تو یک لحظه هم بنود جدا
 بد بود از مدعی دور دست
 هرگز از وی نیست جای آینی
 دفع او از وی تو امکان بود
 حصر بنود حیلده های نفس را
 توبه زایل هست بهر عصیت

بعد ازین راقم شوم در باب خوف
 گفت ابو محمد مستقی ای جوان
 هرگز ایاست ز نفسش خوف بیم
 خائف است و خوف و باشد صحیح
 زانکه نفست دشمن دایم بود
 دشمنی نفس تو هر لحظه پیش
 نیست شیطان حامل جان نیست
 میکند شیطان ز دورت دشمنی
 نفس را بنود ز تو بیگانگی
 اگر اعوذی خوانی شیطان کم شود
 هست دفع نفس تو دشوار تر
 هست نفست دشمن جان بغل
 چونکه شیطان از تو دورست گدا
 خوف دارد از نفس خود ای پارسا
 دشمنی کو با تیم آغوش گشت
 در برت هست او برائے دشمنی
 جنگ با شیطان ترا آسان بود
 که شیطان را بود هیچ انتها
 چون کشد شیطان بجرم از طاعت

از عبادت میکشد سوئے ریا از ریا تو به بود بس مشکله و شمشیر هست پروانا عیان بر زبان حرفی ز جوش رانده است در شریعت هست محروم آن عریض باقی ماند خط نفس به نگام هر زمان باید ز شیطان بشیر ایمن از نفست نمی باید شدن	نفس تو بدگیش تو لے اهل صفا از گتہ تو به توان کردن فی نفس اعدا در حدیث آمد بیان ما ابریمی نفسی یوسف خوانده است جز طبیعت نیست شیطان نصیب تا نگردی تو ز خود فانی م پس ترا از نفس خود خوف و خطر تا میری تو همه از خوشتن

قول احمد حمدویہ رحمۃ اللہ علیہ

در بیان خوف این تقریر کرد کز سوے خود ترسد مخوفات جهان کز تو خود ترسد مخوفات ای زمین تا نیپرد از تو خود شیطان تو بد مخوفات جهان آن ناسزا پا و سر گم کرده میکردی خوار بود محرق آتش خوف عمر اثر او پیدا نماید از برون غلبه بر اعدا و صولت هست و پس	احمد حمدویہ پیر نیک مرد در حقیقت هست اهل خوف آن یعنی اثر خوف کامل است این بان تو خائف چون عمر خطاب شو خوف شیطان بود جمله غلبه را لیکن از ظل عمر آن نابکار چون شیطان را از بودی خطر هر که خائف تر بود اندر درون چیت اثر خوف نیست هست پس

غلبه خوف است از دید جمال
هست محرق بجز خوف آتش مثال

قول عبد الله رحمه الله عليه

گفت عبد الله اسے اہل و عیال یعنی شاغل با خدا باشد چنان در محیط قرب حق سرتافدم تا نیاید سوئے غیرش الثقات چون نہ فکر جنگ و دفع او کنی پہچو پیغمبر کنون دیو عدو	خالیف آن باشد تر سدا و چون کہ تیار در رخ بسوئے غیر آن غرق سازد خویشتن را دمیدم یا بجنگ و یا بصلح او نیک ذات آید از تو دشمنت را ایمنی ایمن و بیخطر گردد و ہم ز تو

فرق قولین مختلفین

فرق قولین اینچنین بشنوین باشد اول از سلوک و استدا اول از دشمن نہ فارغ شد بنور ستعد باشد بجنگ او بدام نیست فارغ یکدم از فکر عدو نیست فارغ چون ز فکر دشمن او ستعد بر دفع شیطان بدگر زین نگشتی سوئے او قہر لعین دوم از اعدا فراغت یافته گشت فارغ از جنگ دشمنان او بجلی فارغ از فکر عدو است	تا شوی واقف ازین ہر دو سخن دویم از عالمیت ام انہما جنگ باو سے میکند شب تابروز ہر دم و ہر لحظہ و ہر صبح و شام ہست بہر دفع او مشغول او پس چنان گردد ز جنگش المراء داشتی شیطان از وزین رخ خطر دفع او میکرد آن شیخ امین مرکب دل را ز فکرش تافتنہ باز نافتد او بجنگ دشمنان نیست فرصت یکدمش از شغل دست

غرق هست او در خیال یار خود فارغش دانست چون دشمن دشمن گشت زمین ره امین او از جنگ از جهالت قصد سولش میکند چون محمد کو ز شیطان عدو زانکه بروی گشته بدان فوج بالتفاتش سوئی شیطان بود که قصد دیوے سوئی او از جمل بود	بسیکارش نیست از اختیار خود گشت حاصل اینیش کم و بیش این منب داند که بروی دست دشمنه بر پا می خود از خود میزند بود فارغ جسمگی از دفع او بعد ازین کو فکر دیو و العذاب بود سوئے حق ز بس مشغول که بود امین دیو زان صافی وجود

قول ابن الجین رحمۃ اللہ علیہ

بشنود گیر و منقش اے یار صید گفت خایف آنست ای ناجی معیت گاه ترس زو خوف ای پیر دلف یعنی گاهے خوف حق بروی چنان که سراپا صورت بهیبت شود جمله عالم زو برسد این زمان گاهے غالب گرددش خوف خدا یعنی چندان خوف حق غالب بود چون شد او فارغ ز فکر دفع غیر کالعدم نزد خوف او اینکست بسکه از خود گم شد آن اهل وقوف	اینچہ منقول است از ابن الجین خوف او باشد بکمال دقت گاه امین تر بود ازوے خوف غالب آید بر دل و بر جسم و جان بهیبت او سینه اعدا درو بهیبتش افتد بر سر خور و کلان پس نیاید هیچ خوف از ما سوا که از محو فات و گر فکرش رود پس خوف امین ازو گشت دلیر زانکه در خوف خدا استملکست امین ازوے گشت سر تا پا محو

چون ز خود خالی شد آن مرد بخت	پس کجا شیطان شود با وی حرف
ز آنکه گشت او مرد بهیچ و جان	کس نمی باشد حرف مردگان

قول ابو محمد رویم رحمه الله علیه

اکنون و صفی آنچه آمد از رویم	در پی تشریح او قاصد شوم
گفت خالیف آنست که اهل بیک	کو ندارد خوف جز ذات خدا
یعنی خالیف باشد از بهر آنکه	نمی بر آید نفس خود ای خیر خواه
خوف به نفس چه بود ای امین	از عقوبت ترس خوردن بالیقین
چیت خوف از بهر حق ای پارسا	بودنت ترسان ز اجلال خدا

در باب رجا که منجم مقامات عشره طریقت است

ای تو از خوف الهی سرفرو	در رجا اکنون ز من حرف نشنو
دشمن امید فضل و رحیم حق	این بهیچ رجا را مستغرق
حضرت حق است رحمان و رحیم	لطف و فضل دست بر عالم عمیم
میتوان بودن ز فضلش در سر و	کو کریم است و رحیم است و غفور
بایدت هر حال امید از آنکه	چشم نتوان دشمن از ماسواه
در بیانش آنچه عباد مستضعیف	کرد ایمان شنوای مرد طریف
گفت معنی رجا آن حق پرست	شاد بودن از وجود وصال هست
چون وجود وصال حقت و سعاد	میتوان کرد دیدت خوشوقت شاد

در بیان بعضی اخلاق اولیای الله تعالی

از تواضع اولما گویم سخن	تا تو متواضع شوی و خوشگن

سایه پدید و صفش انهدید کسر جانب هست در هم خض الجاح یعنی با بر کس شکسته باش و نرم همچو مرغ پر بریده در جهان در تکبر دل بده فرعون و ش بانیاز و عجز اسے شهباز شو بار خود را بر کسے دیگر منہ بلکه بار غیر را بر خود بنہ گر ز مردم بر تو آید ظلم و جور و انما از خویش تن عجز و قصور	در جوابش آنچه گفت او بشنود این مثل فرمود آن ابل مصلح کن تحمل در جهان بر سر و دگر عاجز و لاچار و سگین باش در در جهان گردن فرو نه سر کش سنے ز کبر و غرہ در پرواز شو در جهان از خود سر بہا سر نہ غیر را عیوان از خویش اعلیٰ و بہ تو بپادشش کن از ظلم طور پرو بال خویش بشکن از غرور

قول ابو محمد رومی رحمۃ اللہ علیہ

در تو اضع شیخ دیگر می کنیم دلت دل بہر علام العیوب یعنی بودن قلب را خوار و ذلیل زانکہ پنهان هست در دل صیغہ حق خبردار است از کردار دل بندہ عاصی بہ پیش پادشاہ او گنہ گار هست و مولایش خبر	آنچه فرمودہ است در شأنش روم در تو اضع گفت آن پاک از عیوب در حضور حضرت نعم الوکیل و در ہمہ آگاہ علام العیوب چون نہا شد پیش او خوار و خجیل کے نہار و خوار خود را از گنہا باشد اینجا عاصی صمد خوف و خطر

قول سہل عبد اللہ رحمۃ اللہ علیہ

سہل عبد اللہ شیخ رہنما	گفت لقبیل النوافع الرضا

یعنی آید آنچه بر تو از خدا
 کن بدل اقبال و راضی شود
 در تواضع دیگر و گفت این سبق
 یعنی تو از بهر حق شوقی پسند
 راضی از حق به نفس خود مشو
 گر کسی حق نماید پیش تو
 حق ناسپند به بین غیر از خدا
 یعنی با تو گر کسی خوبی کند
 خویش را تو ز حق بین نه از او
 در تواضع دیگر از پاک مرد
 فقر قلت اعتناق و لذت است
 فقر کن بر قلت خود ای عزیز
 هیچ قلت نیست پس از نیستی
 چون پیغمبر گفت اکنون عبدی
 ز آنکه بنده را نباشد هیچ شے
 فقر با بخل بقول آن ولی
 پس تو فقر مندگی خویش کن
 اعتناق ذله هم از مصطفی
 گوهر آن و بهر طور از خدا
 غیر ذلت چیست مسکینی بگو
 هر که مسکین و شکسته دل ترست

خواه از الطاف باشد یا جفا
 جانفشانی کن با برادر بجان
 کن قبول حق ز حق از بهر حق
 نه برائے نفس خود ای مستند
 بلکه راضی شو ز حق بعد تو
 از حق او را دانی ای خود پیش
 جز فرستنده مبین در حق نما
 دلبری و طور محسوبی کند
 کو ز حق آمد برائے تو نمکو
 از زبان خود چنین تشریح کرد
 حمل کردن ثقل اهل بدست
 چیست قلت یعنی نبود هیچ چیز
 پس تو فقر کن بخویش از نیستی
 جز عبودیت نشاید ای صبی
 نیست غیر از نیستی اسباب و
 از عبودیت مراد است ای اخي
 از عبودیت قدم در پیش کن
 اخذ کن ای صاحب سبق و رضا
 مسکنت منجاست دایم در غنا
 غیر مسکینی تو هم اکنون محو
 لطف حق بر حال او جلوه گزشت

گفت موسی روزی ان حق زار زار گفت آنجا چه مراست معتبر اگر چنین وصف شکست دل بود پس تو قلب منکسر باش فریب بار ابله را بر داشتند یعنی گریه تو کسے ظلم نمود پس تحمل کن بر آن ناخوش شو حق گمارنده در میدان گر سیمه بپوشد حق لطف و عطا هست لطفش بر تو در شایگان	من کجا جویم ترا ای کرم کردگار هر کجا آید شکسته دل نظر خصلت مسکین از کامل بود تا نماید در تو مولا ای حبیب اینچنین تشییع آمد در سخن از جمودی یا نصاری یا یهود زانکه بدیم از حق است بهم نیکو زین نیکو گشتی ملول آن نیکو چون نه بینی هیچ از جور و جفا فراوان مظهر آن مصلال

در باب فتوت که یک از اخلاق اولیات

در فتوت از چند بیان انچه تو کردی مگو من کرده ام بوحض و رعینش گفت این قدر لیکن انصاف خود از دیگر خوا چیت در دنیا مروت را خلا بالدعا تخصیص شان در آخرت در فتوت انچه علاج شد رویم گفت بان معذور واری فصل ناشایان تو از اوشان بدین	که فتوت را از خود هرگز ندان شخص دیگری کند در پرده ام که تو نصف با من در حق و دگر هیچ وقت و هیچ ساعت بچو هر اخوان بذل کردن جاه مال اینچنین گفت او مروت اصف شرح و بسط آن بتو ظاهر نسیم گرز اخوان دلت آید نظر کارنا شایسته از اخوان مسبین

انچنان باکس نباشد حرکت گفت عبداللہ در معنی آن خلق را معذور دار از کار بد لیک خود را می نگری نیکو نیز شفقت دار بر عالم تمام دیگرے گفت از فتوت ابن بیان یعنی با شخصی که داری دشمنش بذل مال و جہ ساز می پز آن داری با و می نیک طور صحبتی عمر بن عثمان ملی از ان میتوان کردن تغافل ہر زمان از برادر اگر ترا سنجے رسد	تا رسد بر عذر خواہی نوبت انچنین تشیخ لے آرام جان غیر را مجبور دار از کار بد پائے تا سر غرق در جرم و گنا ہم بہ نیک ہم بہ بد ہم خاص و عام نیکو خواہی باشد با دشمنان نیکو ہمیش با شئی ای متابش کہ ترا باشد کہ است زو بجان آنکہ دار و طبع تو ز و نفرت انچہ فرمودہ است بشنو ای جوان از جہائے مردم و ایذا ی شان میتوان کردن تغافل ای و لد

قول حضرت شبلی رحمۃ اللہ علیہ

در فتوت گفت شبلی انچنان یعنی با اخوان بہ نیکو خلق باش ہم دعا کن بر امور عافیت در فتوت ترمذی گفت ای پسر یعنی با اغیار و یارے آشنا	حسن خلق و بذل معروفات آن بذل شان کن و جہان ملک معاش از برائے شان تو ای عالی صفت باشد یکسان مقیم و رہگذار در فتوت با شئی یکسان دانا
در فتوت با ہمہ با شئی ہمیم باشدت مرد مسافر چون مقیم	

در بیان بعض حالات اہل طریقت گوید

از تمیز چسبند با غایب شدن یعنی خیر و شر کند بر تو گذر بر دل شتاق تو ای با صفا کز تمیز خیر و شر و نیک بد بسکه مغلوب وجود حق شوی بسکه گردی از خدا سرشار شوی نے ترا باشد تلذذ از نعم نے تو از دشنام کس باشی حین از مضرت نے ترا پروا بود گر کند بر تو زینک و بد نزول ز آنکه غلبات وجود حق ترا زندگی یابی چو اندر سیر حق	فی زان شبیا شکر باشد در سخن لیک باشد غیبت زان خیر و شر حالت آید ز حالات خدا غیبت اند غیبت حاصل شود از تمیز خلق یکسر در روی بگذری از اختیارات هر چه هست نے تکرر باشد از ریج و عم نے تو از نعم سام باشی شاد گین نے ترا از منفعت دل داشتو هرگز از وے خوش نباشی در ملول از تمیز شے کند یکسر جدا مرده گردی از تمیز غیر حق

اقول عبد الله نباحی رحمۃ اللہ علیہ

گفت عبد الله و شکر این قدر کا ندران نتوان نفعه اسرار را یار گوئے خویش را بهم در حجاب که انا الحق سر کنی مفسود را گاه حد شرع را بهیم زنی	بر دل تو حالت آرد گذر بر ملا گوئے تو سر یار را از رخ جانان بر انداز و نقاب گاه سبجانی بگوئے آشکار لیکن فی جنتی سوؤ اللہم نے

نزد عاقل مرد و پلواند شوی اکنون ظاهر از تو گرد و دیو و دود	الغرض بے خویش و مستانه شوی لایق استار سابق آنچه بود	
در باب صحیح که یکے از حالات ولیاست		
بشنو اکنون وصف آن ایامی با تمیز اکنون ز هر یک چیز شود پا خبر بودن ز خیر و شر و س لیک کارت بارضا و حق فتد رخ صد چند به دانی ز گنج مرا ترا حاصل در ولادت بود چون نه متلذذ شوی از دویگان به ازان دانی که انعام دهد پاسے تا سر بر بنی لطف عام یا	بعد از شکرست نماید روی صحیح و شیارست بعد از شکر تو صحیح باشد را تیا ز تو ز شسته باشدت اینجا تمیز از نیک بد با خداست موافقت باشد برنج هر چه در دوس خلق راشدت بود زانکه فعل حق تو سه منی در آن مگر ترا مستشوق و مشتامی دهد بل نیاید در نظر و شتام یار	
در باب آنس که یکے از حالات ولیاست		
آنچه آمد در بیان نکاتش کنید مع وجود البیعت ای فرخنده خ خوف کمتر باشدش چون و چه معمد بر لطف حق باشد تمام بنده خاص انخواص الله را عفو فرماید خدا زان در رود	معنی آنس از ابو القاسم صمد آنس رفع الحشت آمد قول او یعنی بر بنده رجا غالب بود چون ایاز او شاه را اگر و غلام آنقدر مقبول گردد شاه را کز دوس تقصیر اگر صا و رشود	

با ادب باشد خدا را و اسلام جز بفرمانش قدم نهد پناه	با وجود این همه لیکن مدام با چنین مقبولیت او هیچگاه
قول ذوالنون مصری رحمه الله علیه	
انسا طردوست با محبوب گفت آنس باشد نزد آن عالی قوت کیف نمی الموصی ارنی یا الی لن تراینما شنیدن از حضور	آنس را ذوالنون مصری گفت یعنی گستاخی عاشق با نگار مثل ابراهیم گفتن خواه خواه همچو موسی ناله ارنی به طور
قول ابراهیم بارستان رحمه الله علیه	
آنس فرخ القلب بالمحبوب ان آنس باشد ای بختان متصل آنس آنجا بیشتر حاصل بود	گفت ابراهیم بارستان که بان یعنی با معشوق بودن دول ز آنکه با هر شے که شادان ل بود
قول حضرت شبلی رحمه الله علیه	
وحشت تو از تو باشد هر زمان مر ترا از خوشتن وحشت بود از خود و از غیر خود وحشی شوی آنس او باشد بو حشت مقتضی چون ز خود رستی همه گشتی خدا چونمانی تو بس اند جمله او	گفت شبلی معنی آنس ای جوان یعنی با الله چون آنست بود با خدا چون الفت پیدا کنی می نماید روح خدا در پی خودی از خدا گردت خودی تو جدا تا تو باشی او جدا باشد از تو

چون بجانان راست آمد انس تو از برائے خویشین اسے نیکو نے برائے خویش خواہی پہنچ نفع انچہ او خواہد تو خواہی خواہ خواہ اگر کند یارت ز تو منع عطا تا ترا باشد تو لا باہگار	وحشت از خود را اگر معنی شنو ہیچ با جانان نداری آرزو نے نصرت را کنی از خویش دفع حب نفس خود نخواہی پہنچ گاہ از تو ناید دمیسان چون چرا از خودت باید ترا ضد ہزار

قول ذوالنون مصری رحمۃ اللہ علیہ

گفت ذوالنون انس و ذبیح انس با شخصے کہ میداری بجان تا با نوسی دلت مشہد ابو آتش گلزار باشد چون خلیل چون زمان مصری از دیدار چشم بر دیدار یوسف داشتند	گر ترا در آتش اندازند بہن غایب از یادش نگردی این زمان کے ازین آتش ترا پر ابو کے بحر حق رخ کنی با جبریل بیخبر بودند شان از قطع دست بیخبر از قطع انگشتان شدند

قول بزرگ دیگر رحمۃ اللہ علیہ

بعض دیگر در بیانش گفتہ است انس با ذکر چند اچنان کنی غلبہ ذکرش چنان بزل شود غیر پوشیدہ شود از چشم او جملہ زوہد از او شوند سخن	نیک فرمودہ است و در سفتہ است کز شہود غیر او غایب شوی یا دیگر از و کش زایل شود چشم نابینا شود از غیر ہو جملہ او ساری شود در جان تو

حالت بی یسوع و مہتر تمام	وانامید چہرہ فی ہذا المقام
قول حضرت حمید رحمۃ اللہ علیہ بابت کہ یکی از حالات است	
در محبت از جنید آمد بیان ہم بسوئے آنکہ باشد یار یا سپیل کامل گر ترا باشد بہ حق بندگی و طاعتش آسان شود بے تکلف دل دہی بر طاعتش راغب و مائل شوی بر امر او نخی اورا با نسی بے زار و نقور	کان ست میل قلب سوئیاریان چاکران و بندگان و اہلکار جان فدا سازی بکمش متفق جان و جسمت تابع فرمان شود از خوشی گردن نمی در خفتش کے قصور آید ز تو در امر او از مناسبتش شوی صد ملک و دو
قول دیگر بزرگ حمید رحمۃ اللہ علیہ	
دیگرے گفت المحبت موافقت طاعت از بہر خدا در امر او ہم رضا در حکم و قدرش ایوان انچہ گفت ست او مکن اورا بجان بر قضا را رضی شود لقتیر او حق چو سلم گفت ابراہیم را	در تعرف شرح آن است از حضرت باز ماند از نسی او او نیک بشنو یک یک از من شرح و بیان ہر چہ منعست کرد برکش سزا زان کہ بجا باشد ہمہ تدبیر او میتوان آموختن تسلیم را
قول کتانی رحمۃ اللہ علیہ	
از کتانی معنیش ہے ہم نفس	از برائے دوست ایشان است

یار را بر خود گزینستی انقدر
از خوشی و مرضی اور اتقایی
مردی روی که قربانم برو
اگر طبع خواهد ز من سلطان دین

کو بملک تو روا دارد اگر
زیر شمشیرش بجان گردن نمی
بست حسب الحال اینجا شعر او
فاک بر فرق قناعت بعد ازین

اول عید سببهای قدس سره

گفت به اصد بنیامنی این چنین
المحبت لذة فی الحسن خوان
یعنی در مخلوق الفت لذت است
زانکه در مخلوق جنسیت بود
چشم را از خوبصورت لذت است
بهمین مخلوق دیگر باوگر
خالق از مخلوق بیگانه بود
که بود پروانه را تاب چراغ
و تعرف گفت استملاک را
آنکه نبود عاشقش را هیچ حظ
هم محبت را نباشد غلظ
شرح بخیل بیان شده است
و محبت عمر ترا بنود سبب
باشدت بالذات الفت با خدا
انقش ذاتی مراد مستغرق نگار

و محبت شرح و بسط ای هم نشین
لیک استملاک فی الخالق بدان
لیک در خالق بملک الفت است
جنس را با جنس خود لذت بود
گوشت را از آواز خوش کیفیت است
و محبت گامیاب ندای لیسر
سوختن اینجا چه پروانه بود
لذت اور نیست غیر از سوداغم
شرح و محسنی دگر زین ماورا
و ابرهه با کل ز قید بیج و حظ
قائم العلت غایت دعا شوق
رفع علت گوشت گوی ای اهل حق
بی سبب باشی تو عاشق رب
بی سبب باید محبت با خدا
از صفاتی نیست اینجا اعتبار

ہمچو عشق لکڑخان از رو و حسن دلپسندت بودن آواز خیرین نیست تا لکڑ و دمطرب مرترا مگر خلل افتد بحسن طرب نشان این محبت را صفاتی نام دل بود قایم این محبت بر صفت پس کجا شاید خدا را عشق تو بل محبت با خدا داری بذات شرح و بسط قول او این ست پس گفت معنی محبت هست این لفظی کور و کر کند از غیر بار چشم روی غیر نارد در نظر جمله او پسندد زو شنود تمام	روز و شب گردیدن اندر کو حسن طالب مطرب شدن از راهین عشق ذاتی غیر از حسن و غنا عشق تو ہرگز نماند بعد از ان کز رو و صفی شدہ عارض بر چون صفت شد عشق ہم وقت از رو شانے و با و صفی ازو تا بود قایم بذاتش بے صفات گفتہ عبد الصمد بشنود پس کور و کر سازد ترا ای ہم نشین غیر مفقودش شود در جملہ کار از کلام غیر گردد گوشش کہ جملہ او گرد و دہنا ختم الکلام

قول بزرگے دیگر رحمۃ اللہ علیہ

دیکرے گفت از پئے محبوب خود یعنی ہر چیزت کہ باشد دل پسند از جنید اندر محبت گوش کن گفت تبدیل صفات عاشقان یعنی عاشق بگمزد از کار خود رنگ جانان گیر اورنگش رود	ہست انیارسنئے مطلوب خود یار را انیار کن لے ارجمند بشنود بگزین کہ خوش گفت سخن با صفات یار جانی باشد آن مستصف گردد بوصف یار خود ہست باوی گرد و از خود گم شود

محمود معشوق خود باشد مدام از رگ مجنون روان گردید	بچو مجنون گردد او لیل تمام زویہ لیسے نشتری ضا و چون
در باب آنکه از حالات اولیا کامل است	
بشنو از گوش دلش ای بخشین هم سقوط اقتیازست ای غریب نے طلب نے مطلب و ذکر یاد آن زمان نام فتن حاصل شود نیست گردد از خود و از اسوا	در فنا گویم سخن من بعد این نیست گشتن از همه خط و نصیب در فنا بی خط مانند سنے مراد جمله وصف بشریت زایل شود ذات ہم در ذات حق گردد فنا
تقسیم فنای سالکان	
دارد افعالی صفاتی ذاتی اسم کز خودت فعلی نه بینی این فہین جمله را مجبور دانی سنے نگار نسبت فعلی مکن با هیچ کس نے زتہ و نہ ہندہ غیر و سنے حضرت حق است جمله سنے پسر چون کلید دست است ای باصفا حرکت دست است قادر بر کلید انجمنین باشد بشج و بسط ما جمله از حق بینی سنے توحید دان	پس فنائے سالک آید بر قسم نیست گردیدن فعلی سنے انجمنین در جهان کس را نہ بینی اختیار فاعل مختار الله است و بس نیست فاعل در جهان ہرگز کمی معطی و مانع نہ زیدست و بکر حرکت تو پیش حرکات خدا قدرت حرکت کجا اندر کلید نیست گشتن از صفات ای باصفا قدرت و علم و ارادت در جهان

حق مرید است و قدریست و علیم غیر حق دیگر ندارد این صفت اوست متکلم بعد حرف و کلام او همین گوید همین شنود بخود قسم سوم اے قافی الذات را غیر ذات حق نه بینی اے پسر در جهان یک ذات واحد بین فقط غیر حق دیگر نیارمی در نظر در جهان بنگر تو از چشم شهود این و آن هرگز نه بینی غیر دوست اول و آخر همه یارست و یار ناظر و منظور خود او هست او	حق سمیع است و بصیر است و کلیم در نظر کے آید او صاف خودت سامع او باشد و اصنامی بیام هم نماید او بهم بولیت و بخود بشنود محفوظ دار اوقات را ذات خود هم ذات موجود دیگر نقطه ساری نگردد و سطح خط حق مصور گشت و چندین صوره کیست دیگر در صور بزرگ وجود ما و تو و هم هست جمله ذات اوست ظاهر و باطن تمام او آشکار شاهد و مشهود خود او هست هو

در بابت که یکی از کمال منظر اولیاء اله است پیش ازین مرتبیت

در بقا بعد از فنا گویم سخن کان بود باقی شدن با یار جان هست گردیدن به هستی خدا چون رسد قافی بدین عالم غام در خلائق فعل خود بیند همه هر چه خواهد در جهان پیدا کند خود شود رحمان و خود گردد کریم	بار دیگر گوش کن بر قول من از صفات ذات و افعال یحوان متصف بودن بوضوح انوار در جهان یا به همه خود در تمام خود شود مختار نیک و بد همه هر که خواهد بپنجه یا زند خود سمیع و خود بصیر و خود کلیم

خود شود زید و بکر خود این دُن	عرش و کرسی و زمین و آسمان
خود مقید گرداند در جان و جسم	خود مسمی باشد و خود جمله اسم
خود شود محی و ممیت انس و جان	خود مفضل و مبادی آید در جهان
چون خدا گشت او همه گردید او	نیست اینجا زیاده جای گفتگو

در باب توحید که کمال حقیقت و معرفت

اکنون در توحید میگویم سخن	نیست اینجا گفتگو با و من
با و من اینجا گوئی بجای و ب	ز آنکه توحید است اسقاط النسب
نسبت ما و تو اینجا در گزار	غیر را و غله مده میباش یا
گویم از توحید سلفه آو لا	کمان چه معنی دارد ای اهل دلا
در جهان فاعل نه یعنی خبر خدا	فعل الله است جمله فعل با
دادن و بخشیدن و گردن زدن	جمله باشد فعل حق ذو المنن
گویم قدرت که ما چیزه کنیم	ما همه مجبور و مقهور و حتم
در همه عالم خدا فاعل است	غیر او نسبت به دیگر باطل است
همچنین باشد صفاتی او گدا	نیست موصوفی و اگر خبر یک خدا
قادر و حی و توانا است او	عالم و بنیاد دانا است او
قدرت و علم و ارادت در جهان	جمله از حق است و دیگر کسیت با
آنچه آید و صف با اندر نظر	جمله وصف حضرت حق محو فکر
هم جلالت هم جمال و هم کمال	نیست غیر از وصف حق ذو الجلال
بعد ازین توحید ذاتی گوش کن	لای موصوفش ازین نبود سخن
این ذوات خلق یک ذات است پس	نیست جز الله و دیگر هیچ کس

اوست ما و تو ہم آہم است جان اوست آب خاک و ہم سنگ و شجر اوست طفل اوست پیر و جوان اوست ہادی و مضل و رہنما شارع و پیغمبر و دین ست او ہر چہ گویم ہر چہ بنویسم حق است اہل توحید اند اینجا برو و قسم یک وجودی و شہودی دیگر است مذہب اول ہمہ اوست و از	عرش و کرسی و زمین و آسمان آتش و بادست و ہم زید و بکر اوست پیشک این ہمہ خورد و کلا اوست پیر و مرشد و اندما کافر و ہم کفر آئین است او ہر چہ دافم ہر چہ خواہم مطلبی است سیکنم از تو بیان ہر دو قسم مذہب ہر یک قبول و نہرست مذہب ثانی ہمہ زوہست و زو

مذہب و معتقد و جودید

اہل توحید و جودی قایل اند نیست در زید و بکر جز یک جو فرق در صورت زید است بکر زید و خالد جلد و ہم است خیال	کہ ہمہ عالم بمعنی شامل اند مختلف باشند گوا اندر نمود در حقیقت نیست فرقی معتبر حضرت حق است ظاہر و باطن

تمثیل

سیکنم الحال تمثیلی بیان فرض کردم خاک را اصل وجود فرق صوری است با جام و سبو آن وجود خاک کا نہ جام است	تا شود تقریر شان بر تو عیان کز دے آمد چند صورت در نمود فرق معنی نیست با ہم بسج رو در سبو ہم اسے کہ کلام است

کز سب و جام گویم عین خاک چون نظر بردارم از جام و سب حفظ شرع است اینک میگویی جام و حقیقت نے سب باشد نه جام اصل خاک آمد چو در جام و سب این تعین و بیست است ای نامور تا بکے جام و سب و بی بی سپر بهچنین زید و بکر سنگ و سحر غیرت و بهم است بر ما و شما تا بکے زید و بکر بی بی عیان ز بهب ابل وجود است این چنین	تصادق هست و حقیقت نیست یک جمله خاک افتد نظر ای نیک پاس ظاهر است کش گیریم نام خاک باشد در نظر ما را تمام میتوان گفتن و اینجا جمله او و بهم بر و اربل اکلن نظر تا بکے از خاک مے پوشی نظر جمله اندر است اس ابل نظر و بهم بیرون کن خدا باشد و خدا تا کجا داری حقیقت را نهان یاد باید داشت این را ای دین

مذهب شهودی

مذهب ابل شهود است این چنین جمله مخلوق اندازد و کائنات او محیط خلق از علم است و بس همچو حکم پادشاه است او دارد او سر تا قدم تنزیه صرف همچو نور مهر هر جا مے افتد علم او با جمله عالم بالیقین در حقیقت جمله او نبود روا	که خدا پاک است آن هست و نه این او ست قیوم زمین و آسمان بیرون از علمش نباشد هیچکس خلق را از قدرته آراست پاک و آتش هست از تشبیه صرف گفت از امکان نه بروی سید هو معکم اینست گفتیم بهین حق منزله هست از ما و شما

گر ہرہ او در نظر آید ترا بسکہ غالب گشت بر تو عشق او ہمچو مجنون کو ز بس مشتاق بود در حقیقت نیست لیسے ہر کجا کو جال لیسے و کو جملہ چیز ہمچنین نزد شہودی اے گدا	نہیست ہرگز فی الحقیقت بگدا در نظرے آید او ہر جا رسو ہر کجا بیش روی لیسے می نمود بل خیالش ہست ہر جا رو نما غلبہ عشق ست پر دوی او غریب بندہ غیر محض با شد با فدا

مذہب تحقیق و عارفین

اہل تحقیق ست ہر کو اندرین حق عزوجل با ما و شما غیر ازو سے تعین ہست او حضرت ذاتش وجود مطلق ہست نسبت اطلاق نقید ایچوان بحر در صورت ز میج خود جدا غیر محض از موج را گوئی خطاست چونکہ باوریاست قائم موج با از رہ صورت ہمی گویم ازو ہمچنین جملہ جہان را با خدا پس بجا ہر غیرے کو خلق را نیست تحقیق و گرنیکو ازین مذہب حق ست این ای رشک	مذہبش انیت اے مرد و بین غیر ہست و عین ہست ای تشنا در حقیقت عین ہست ای نیکر خج این مفید صورت نشان حق را ہمچو دریائے بسید و موج دانا در حقیقت لیکہ عین موج کا ست عین صرف را گوئی این ہم نافر قا گر جدا ازو سے شود گرد و فنا در حقیقت تا بجم مشد چلہ او نسبت عین دودی است ای گدا در حقیقت دان و سے عین خدا اے موحدا این چنین مذہب گویا نیست الکا و اندرین نے زندہ

ملت تاجیہ از بقا و دو	این بود بے شبہ محمود کو
کے خلاف شرع آید در نظر	در شریعت شد حقیقت جلوه

در خامتہ کتاب گوید

مثنوی صورت امتام یافت سالما بود ست ارج ملتوی نظم می کردیم اسے نیکو پسند کہ ہمہ بودہ ست در تازی زبان ترجمہ کردم بطور مثنوی سفتہ ام در رشتہ ابیات در کردہ ام از شاعری قطع نظر از قصور شاعری دار و معاف بیچ حاجی عیب خود نہفتہ ام صد جزاک اللہ من برو رسد پردہ جہلش درواز خواندیش تا شود حاصل مرا ہم مدعا گردعا گوید بہ غیبت دوستے بیچ کاشش رونما شد از خدا از دعا بایں کہ گردش آن حبیب بہر بویں کل شگفتہ ام بہ گویدم صل علی از خود خوش نام این اصل المعارف شد عطا زانکہ ما شد شمشیر پادار احد عشرہ مائتین الف ہجوان بے کم و بیش اسے خجستہ روزگار ہم مع اولاد و اصحابش تمام	مثنوی کا غاز من انجام یافت ختم شد از فضل حق این مثنوی گاہ گاہ ہے وقت فرصت تو چند از قصائیف شیوخ صوفیان بے کم و بیش بہ لفظ فارسی نثر بار آورده ام در نظم پیر جمع کردم قول مکمل سرسہر قابیہ گر سیندش از چشم صاف زانکہ عذر خود سراپا کردہ ام چون کہے از لطیف اصلا خوش دہد و کہے بہرہ برواز دیدنش در حق من ہم ز حق خواہد دعا در حدیث آید کہ در حق کہے بالیقین مقبول گردوان دعا حق تعالی بہر دور اساز نصیب بر ہمین امید گفتم این ہمہ بہر کہ یا بد زین صحیفہ بویں خوش از جناب والدم شیخ ہدے و انما نامش بسا ند یا دگار صوری و ہم معنوی تاریخ آن فہم کن اعدا دش از یک تا ہزار بر محمد باد صلوات و سلام

تجميع بند

من تصنیف حضرت الخضر مولانا و شریک تالیف تالیف علی قلندر قدس سرہ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پنہ از رخ خود کہ بقیہ دارم
اسے بے تو سیاہ رو گوارم
من لطف ترا امید دارم
چون لالہ بسینہ داقدارم
از بسکہ زویدہ اشکبارم
دل را اندھم کہ ہوشیارم
بیگانہ ز من شد است یارم
برو آنکہ ہمیشہ غمگسارم
بر خیز طیب از گسارم
من ز خیمہ تیغ انتظارم
افقا و کثون بہ مرگ کارم
رے بہ گندہ کالی زارم

اے عشق تو کرد دل نگارم
تا چند تو شمع بزم غیرے
جو دوستت برائے غیر است
از سوزِ درون من چہ پرسی
ہمچنین من نے کند ابر
ہرگز بفریب چشم مستش
نزد کہ دوست و غم شد
غموار رقیب گفت ایندم
از حالت من خبر نداری
جز جلوہ یار چارہ ام نیست
زور و فراق جان طلب شد
اگر آن بہتیا سنگدل از یو پس

بہ نشینم و گوشت گزینم
دیگر ز رخ و لبہ از نہ نشینم

گر بوسه دہی و دستانی
من اند تو گسار نکدام
در حبس تو شد حرام ہر من
بے تو شدہ ام چو جسم بجان
دور است ز بندہ پروری است
کو قاصد محرمی کہ از یار
پیش تو رسید نم محال است
خود سوئے من تو لطف فرما
با غیر چنین ست گرم جویشی
از باطن من تو غایب تہ
گر بے سبب از من غریبی

پاشد چہ عجب و مہربانی
ہر چند در من تو نہ گمانی
خواب و غیر عیش و شامانی
کس سے تو کند چہ غمانی
یا من تو کیوئے لین ترانی
کو بد من این قدر زبانی
از شدت ضعف و ناتوانی
بے مست غرور نو جوانی
در اتم کہ ز رشک من بدانی
من سو خشم از غمت نہانی
آزردہ دلست یار جانی

پیش خشم تو گوشت گزیم
دیگر رخ و گیسوان نہ بینم

دل بندہ حسن و چہین ست
رسو شد و پلاک گشتم
شیرین و چہ کہ گفت تلختم
کس دل نہ بردیلاست از وی
مجھے ست ز بحر حسن پیداو
چون تنگ سیاہ بوسم اورا
یہ خطیرہ و صیل بار معلوم
روئے تو ہزار جلوہ دارو

جان بستہ زلف عنبرین است
این است بنام عشق این است
شایان ہزار آتشین است
چشمے کو سیاہ و شکرین است
چہنے کہ ترا در آستین است
غالی کہ بروئے یاسمین است
ہجران چو رقیب و کین است
پادشاہ من عین ز این است

یارم چه کنم چسان نمیرم مار از رقیب شکوه نیست دورست رضا و صبر از من	یارم بر چه می بینم خود فرستی یار منم نیست گر شدی یار منم کجاست

به نشینم و گوشه گزینم
دیگر رخ و کبیران نه بینم

چون گل رخ او بچار دارد مستانه نگاه او کج افتد بیچاره دلم که بود گنایم دل تشنه مرگ رفت پیش مارا سرو کار با غمش است در عشق نه من تسلر دارم از من بدش که دور نیست تیر تو که از نشان غلظت گر باد گران است یارم	دلو آن چون هستم از دارد چشم تو مگر خست از دارد در کوه تو آتش بهار دارد کو خنجر آید از دارد آوانه غم من چه کار دارد سخت و عذره او تسلر دارد آئینه من غبار دارد در سینه من گوار دارد وز عاشق خویش عار دارد

به نشینم و گوشه گزینم
دیگر رخ و کبیران نه بینم

گم گشت درلم چو شب کولش ز پید به نقش قبایع شبنم نسبت بهش ز سادگی است زلفش که شب درانه بجز است هر کس که کشید محو گردید	جان رفت سحر بخت خویش مانند گل ست رنگ و بویش مه رشک برد ز سادگی است دام دل ماست موبویش سحر است مگر به گفتگویش

بر سیمتش چه خوب زبید دارد اگر او حجاب یامن در شوق تو جان ز تن بر آید جز جور و عتاب شیوه اش نیست	تعوید طلایه گلویش پوشیده کنم نظر بسویش لیکن نه بر آید آرزویش واقف شده ام کنون ز خویش

به نشینم و گوشه گرینم
و دیگر رخ و لبهر ان نه بینم

لے رشک پری و غیرت حور سبب وقت مقوسے دل در حسن رخا که شهرت تست با دل کند هر انچه خواهد جسمش ز قبا چنان نموده است که با من یار ربط باشد قربان تو یک نگاه دیگر من بے تو چنین حسین نگین داری بر قیاس مهر و رنه داغ که ز دلبری اغیار منظور می خود من از که گویم	حسن تو با است چشم بد دور عتاب لببت دوا کے رنجور مهر شده ام به شوق معمور مولا مختار و بنده مجبور در پرده عیان چو شمع کافور من عاجز او بخویش مغرور اے ز گیسست و چشم مخمور بیگانه چنان ست با تو سرور پیش تو نشستن چه مقدور بیدل شدن من است منظور هر طایفه ای تست مذکور

به نشینم و گوشه گرینم
و دیگر رخ و لبهر ان نه بینم

آه بزم چو دلبر من ترسم نمکند ز اشک طوفان	دل برو و رسید از بر من نسیار ز دیده تر من

صیاد شکست چون پرین گم دید سیاه دفتر من گم از گشتن بر سر من آنگن مشفق دوست پرور من این است اگر در خست من	مرگ ست کنون رسیدن از دام یک وصف ز گیسوش تو شستم هرگز نه کشتم سر از محبت اکنون به رقیب مهربان است هرگز نه کند بحالم اس ماه
به نشینم و گوشه گزینم دیگر رخ دلبران نه بینم	
رخسار تو ماه قصه کوتاه وز زلف سیاه تست گمراه ابر و س ترا چو دیدم ای ماه از مستی ناز و منصب و جاه رفت از بر دل چو یار ناگاه بے جرم و تصور خواه ناخواه والله بالله ثم بالله	زلف تو شب دراز هست آه از شمع تیغ تو راه پیدا گو یا که بلال عید دیدم در کوئے تو خاکسار یم به آمد به سرش اجل یکایک گفتی که من از تو ناخوشم سخت اگر رنجش تو چنین ست با من
به نشینم و گوشه گزینم دیگر رخ دلبران نه بینم	
در دست که میشوی بیابانی از بیج مخواه چاره سازی از شمع بگیر جان گم ازنی کور و زحمتش باین و رازی با این همه ناز و بے نیازی	ای گل تو چه را بخود نیازی بیچاره دلا اگر به عشقی پروانه سوختن و بد علم پایان نشو و شب در اندیش بر دست رقیب نیند دست

باغیر چنین ست سرفازی با این رسم وفا و دلپوزاری	پا بوسی او مجال من نیست در شهر پیری ترخان نه باشد	
	به نشینم و گوشه گزینم دیگر رخ و لبس را نه بینم	
مواش به چیتاب و سنبل غنچه ز تبسم تو گل گل پاشید نمک بر خیم ببل افکنده ترا بدام کاس گل تا چند کس کند تحمل با هم بگذشتی از تفاضل خواهم اکنون که بے تامل	سے زلف تو دال بر گسل گلشن ز رخ تو باغ باغ است شیرین دهنی تو از شر خند بے دانه خال ساده رویت فرصت نبود ز ناکسانت عمرم به تفاضل تو بگذشت مار انبوه جسد این صلاک	
	به نشینم و گوشه گزینم دیگر رخ و لبس را نه بینم	
در دایچه هجر بتلایم آورد دیکوئے توقضایم محبوبی چشم سر سایم او شاه من ست و من گدایم هر کس که شنید ماجرایم مسکین و غریب و بنوایم هوشم نه که کیستم کجایم در گوش خور و اگر دحامایم	یار از من و من ز خود جدایم زنده بروم من از در تو شرمنده نکر دیک نگاه از قصه ما و او چه پرسی نه نوشت و فسانه کرد و خلق که رحم کند بحال من زار در کوئے تو ماز خویش رفتم و شتام دهب لب تو مارا	

دارد انگار خوشبایم فرسوده بجوش پایم صورت نه گرفت مدعایم	شوخی که بقتل من مقرر است بارم نه بدست آمد آن شوخ در عشق ز آه و زاریم آه

به نشینم و گوشه گزینم
دیگر رخ دلبران نه بینم

مجرع سرم ز رنگ حشمت است قاصد به غلامیش و هم خط لطفت بر قیب خوب نبود گمراه گوی مرا تو ز راه گر هر دو قصور است در غلط در گلشن گل خان به مهر با من نه کنی اگر وفا سئو	این زخم مرا بسر نوشت است کز دست خود او ظلم نوشت است نیکی آید آن بدست زشت است آمد شدیم سوی بهشت است در کوه بتان مرا بهشت است تخته ز وفا خدا نکشت است وز جو رو جات را سرشت است

به نشینم و گوشه گزینم
دیگر رخ دلبران نه بینم

از بنده گشت سرو آزاد کرده است نگاه بر تو صیاد فریاد زد دست یار فریاد شکل بت من چو دید به زند کس همچو ندید آدمی ز آ حاجت نبود به پیش فو لاد نشر بر گم خزان تو فساد	ای قاصد یار و رشک شناس بلبل تو نگاه دار خود را خون ریخت کعب خانا و حیرت زده گشت همچو تصویر یارب چه حال هست اورا بر کشتن من بس است ابرو دیوانه نیم مرین عشقم

اے وحشت عشق حسانہ آباد خود رفتم او زلفت از یاد سو گند به عاشقی نسراود بسیار کشیده ایم بسید او	کردی تو ز خانان جدایم بیخود شده ام و لے چہ حال شیرین دہنان بلائے جانہ تنگ آمدہ ام کنون ز خوابان

بہ نشینم و گوشہ گزینم
دیگر رخ دلبران نہ بینم

نظارتہ کنم ترا سرشام بہ پوش شدم بے مے و جام کو کہ و ترا بہ عشق بدنام ترسم نشوی اسیر این دام ناز کتری از گل ای گل اندام راہم تو نگشت آن دلدارم چون من ز لب تو مانده ناکام رنجیدہ شود ز خط و پیغام شیرین شہتے چو داد و دشنام ہوش و خرد و قرار و آرام	چون ماہ اگر بر آئی برام کردی چنگے کہ رفتم از ہوش تعریف مکن تو بدعی را اے شانہ ز زلف او بیامیز پیراہن شہت گران است اے دل تو ہزار جہد کردی الضاف مکن کہ در ہجاء کسیت مچو بے یار من تو ان دید بر من نگذشت ز تلخ کامی افسوس کہ عشق ہر دو من

بہ نشینم و گوشہ گزینم
دیگر رخ دلبران نہ بینم

دیدم چہ زمین کہ کرد بطن بے یار کنم چو سیر گلشن ہمزایہ تو کو درین نشین	بودی تو کہ سینہ صاف من در ہجر تو فارے حسد گل اے شوخ بیا مکن زمین شرم

	مژگان و نگاہ ناز و سوزن در کو چہ یا عقل رہن رویش نگرم ز چشم سوزن کز تربت من کشید دامن ہمسایہ بعشق گشت دشمن ز ہزار دست عشق پرفتن	چشمش برقے چاک دل کرد ز سوائے دل نے پسندو گر مدعی حاجب در اوست مردیم ہنوزش احترام است خلفے بلامتہم کمر بست کردیم ز عاشقی ترا	
	پہ نشینم و گوشہ گزینم دیگر رُخ دلبران نہ بینم		
	ورقانہ من چہ اشیائی داری بکدام آشنائی دورست ز رسم دلربائی از دام کجا شود ربائی کردیم قبول جبہ سائی رستم چو بکسوت گدائی اے شانہ گرہ چہ سے کشائی با من چہ عجب کہ بے وفائی باشد بخلاف پارسائی	اے جان کہ تو از دلم جدائی دیگر چہ من آشنائی تو کیست دل بردن و دل گرفتہ گشتن مادام کہ صید زندہ باشد چون نقش قدم بکو چہ پای شاہم گفت و پیش خود خواند زان زلف کہ رشہ حیات است خوبان بہ کسے وفا نکردند کز عشق مجازی الحقیقت	
	پہ نشینم و گوشہ گزینم دیگر رُخ دلبران نہ بینم		
	بے دانہ و دام پا برنجیر کز ہر دے تو دام پنجیر	اے زلف مسلسل و گرہ گیر چون موئے تو جان دلم پریشا	

گر با بوسیم بود گلو گیر جز طالع خفته چیت تعبیر داری چو بدست خویش شمشیر راضی بر ضااست تن بقدر شد خسته چنانکه زخمی تیر خود شمره شدی مرا چه تقصیر در گریه و ناله های شبگیر بسمل نه شود چگونه نخبیر اورا چه کنم بنامه تحسیر احوال مرا از وقتسیر پیش نظرم شد او چو تصویر و این عشق بدل چه کرد تاثیر	کور و سوسے که روستے یار بوم در خواب بخواب و میش آه گر ہر بلاک جان زارم اندیشہ مکن بکس کہ بندہ بر ہر کہ نگاہ کہ و چشمش شرم تو دلیل عشق من شد شب تاب سحر گذشت بے یار میلش بطپیدن شکارست شوخ کہ بحرف آشنایتست قاصد تو برو و نشین کن یکدم ترو و خیالش از من یارب چه بالاشد این محبت
ہنشینم و گوشہ گزینم دیگر رنج و لبس را نہ بینم	
بر من نظرے کن از عنایت افتادہ بکوسے تو کوایت اندر رگ و پوست ہم سہایت باست مرا ہمیں شکایت و خلق بہر طرف حکایت گفتی باشارہ و کنایت انکار کنیم ماجرایت	لے سرمہ چشم خاکسایت در بوڑہ گرسنت یک نگہ را عشق لب لعل کرد چون من غیر از تو کس نہ نکایت من از عشق من و حسن بایست از قصہ من تو بار قیسان آزرده شوقی و گر نہ من ہم

از وچ بلا بمن توان دید پوشیده بکن تو هم تماشا غیر از ستم جفاست خوابان آن دل که ز من ببرد الشوح	این ناز و کوشه داد است رسوا شده ام چه از برایت باشد همه چیز را نهایت گر یاودی زبانیست عنایت
به نشینم و گوشه گزینم دیگر رخ و لب بران نه بینم	
بے وجه نه او نقاب دارد بر حسن صبح او فدا لیم مکتوب مرا جواب ننوشت مشتاق تو بهر پای بوسی چینه بچین یا را افتاد از بهر شناوری به من دریا بظناره جانش گر عشق تو محو گردد از دل	دائم که ز من حجاب دارد کور و کسے چو ما بتاب دارد رنجید بهین جواب دارد سر بر قدم رکاب دارد شاید به کسے عتاب دارد تار و کسے بسوی آب دارد صدمه با چشم از حجاب دارد بیداد ترا که تاب دارد
به نشینم و گوشه گزینم دیگر رخ و لب بران نه بینم	
بر حسن صبح او گواهی بر حال که اناز شے کن دل بے تو چو مایست بر آب بے امر تو که کند بگویت بر فاست چو یار بهر قسطنطنیه	دادنده ز ما مایه ای اے آنکه بنگ حسن شاهی گویم ز حالتش کما بی از آتم دم کسے مناهی فریاد ز دم زبانه گناهی

از نقش که رسا و دلبر است	افتاد بپای لب ز رخساری
از گفتگوئے رقیب پر هیز	در گوشش مکن کلام واهی
آن شوخ ز مجلس چو بر خاست	به نشاند مرا لب و تباہی
از علفه بندگی خوبان	آزاد شوم اگر آہی

به نشینم و گوشه گزینم
دیگر رخ دلبران نه بینم

گل بے توجہ پیرهن بریدست	وصف ز صبا گر شنیدست
زان روز که دید صورت یار	یک لحظه دلم نباریدست
از بان سرت که ترک چشمست	از ابرو و مخم کمان کشیدست
پیراهن پر سفش بفتین شد	بوهر که ز جامه اش شنیدست
باقی قدس لبالبم ده	یارم بکنار و روز عیدست
ما ز بس خماره گشت روشن	اشک که ز چشم من چکیدست
حق پیر پاک کردن خلاق	رحم بدلت نیافرید است
یک وعده به من وفا نکردی	ز نهار که وعده ات عیدست
تشهیر چنانست بے سود	خود هر چه تو بپوئانیدست
بگذر که حسب عالم آمد	این بیت که گفته شد شنیدست

به نشینم و گوشه گزینم
دیگر رخ دلبران نه بینم

نسخه
از کتاب
تاریخ
دولت
محمود
شاه
قاجار
در
تاریخ
دولت
محمود
شاه
قاجار
در
تاریخ
دولت
محمود
شاه
قاجار

مختصر دکیما

من تصنیف حضرت الحفوات مولانا دمرشد شاه تراب علی قلندر قدس

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ		
خدا یا نکر دیم عمت فا	فراموش گردیدہ قول بلا	بدتیا ئے دون گشتہ مبتلا
کر یا بہ بخشاؤ برجال ما	کہ ہستم اسیر کنندہ ہوا	
چو کردم نظر جانب پیش و پس	نیا بد نظر غیر تو پیچکس	ز شومی جرمیم اندر قفس
نداریم غیر از تو فریاد رس	توئی عاصیانہ خطا کش پر	
کنون از تو دارم بہین التجا	کہ کردم بدتیا بے جرمہا	عیان کن بمن شاہ راہ ہے
نگہدار مار از راہ خطا	خطا در گزار و صوابم نما	
در شمای پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم		
چو باشد محمد مراد ستیکر	چہ دہشت ز جرم صغیر و کبیر	بوصفت چہ گوید سخن این فقیر
زبان تا بود در دہان جاگیر	شنائے محمد بود دلپذیر	
محمد شہ دین خیر الورے	امیر عرب شاہ ہر دوسرا	امام احمد والے اولیا
جلیب خدا اشرف بنیا	کہ عرش مجیدش بود مشکا	
بمعراج را کب شدہ بر براق	شدش تابعتش برین اتفاق	ہما شد بشوقی خدا شاہ شوق

سوار و جهانگیر یکسان بران	که بگشت از قصر نیلی رون	
ندامت دلا حال تو این چه گشت	که طفلانه گردی بصحر اوشت	معمر شدی زیاده از سی و هشت
چهل سال عمر عزیزت گذشت	مزارج تو از حال طفلی نگشت	
در پند گوید		
زروسیم هر جان و دیر خستی	بجنگ کفر کوس ننوختی	پنهان سپ جان تا خستی
همه با هوا و هوس ساختی	دسته با مصالح نبرد خستی	
چو عمر جهان نیستی اعتبار	یکه هم ندار و ازینها قرا	دلا این نصیحت زین گوش در آ
مکن تکیه بر عمر ناپایدا	مباش ایمن از بازی و دغا	
در باب کرم گوید		
چو تعریف خوانم بشان کرم	نیاید زین داستان کرم	ازین بس جگویم بیان کرم
دلا بر که نهاد خوان کرم	بشد نامدار جهان کرم	
کرم کن که حق زین بشانت کند	به پیش کریمان مکانت کند	کرم برتر از آسمانت کند
کرم نامدار جهانانت کند	کرم کامکار امانت کند	
دلا جو و افزون ز اندازه دلا	در گنج ز آواز چون قاره دلا	پس صید خلق از کرم کاژ دلا
دل عالم از کرم تازه دلا	جهان را ز بخشش بر آوا دلا	
کرم کن کزین به دیگران نیست	ازین خوبتر هیچ کردار نیست	جهان جز کس به خریدار نیست
ورای کرم در جهان کافر نیست	وزین کرم هیچ باز نیست	
کرم شهرت جاودانی بود	کرم شیره نوجوانی بود	کرم عشرت و دوجبانی بود
کرم مایه شادمانی بود	کرم حاصل زندگانی بود	

دلا در گرم گرتو باشتی مقیم	مثالت شود در خلیقان عظیم	اگر حق ترا داد و قلب سلیم
همه وقت شود در گرم مستقیم	که هست آفریننده آن کریم	
در باب سخاوت گوید		
حبیب است سخاوت شعا	اگر چه بود فاسق روزگار	سخاوت کند مرد نامدار
سخاوت کند نیکبخت یافتا	که مر از سخاوت شود بختا	
ز لطف سخا بهجو شبیر باشت	جهان را چو او مرشد پیر باشت	بکام جهان شکر و شیر باشت
بلطف سخاوت جهانگیر باشت	در اقلیم لطف سخا میر باشت	
سخی پیش حق است از وصالان	که باشند خوشدل از و کمالان	سخاوت بود شیوه کمالان
سخاوت بود پیشه مقبلان	سخاوت بود کار صاحبان	
سخاوت دفع جلد درد و بلاست	سخاوت بنا کن بر دایره شفاست	بوصف سخا هر چه گویم بجاست
سخاوت مس عیبها کم است	سخاوت همه در و بار داد است	
ترا هست که خواهش بهتری	زمن گوش کن این نصیحت گری	اگر صاحب گنج سیم وزری
مشو تا توان از سخاوت بگری	که گوئی بهی از سخاوت بگری	
در باب نخل گوید		
نخل در جماعت نام نخل	برون کن ز دل اختر نخل	میا جانب بار عام نخل
اگر چرخ گردد بکام نخل	و راقبال باشد فلک نخل	
نخل آدمی زشت و مطعون بود	بهجایش ز تقریر بیرون بود	از حسان او کس نه ممنون بود
اگر در کفش گنج فارون بود	و گرنه تابش ریح مسکون بود	
نخلان نمایند اگر سروری	نشاید که توسوی شان بگری	چو در نخل باشد چنین بهتری

نیز ز بخیل آنکه ناشنیدی	اگر روزگارش کند چاکری	
مکن گوش بر قیل و قال بخیل	بها که مکن بر کمال بخیل	به بین از کز است بجان بخیل
مکن التفات به مال بخیل	مهر نام مال و مال بخیل	
بخیل ست ستر با شور و تر	چو او نیست عاهی و مجرم گم	مکانش نباشد بجز در سقر
بخیل از بود زاهد بجز و بر	بهشتی نباشد بکلم خبر	
خدا باید از بخل در جلا حال	که آخر فتد بر بخیلان و بال	همه مال و ملکش بگیرد زوال
بخیل ار چه باشد تو نگه مال	بخواری چو مطلق و گوشت مال	
بخیلان دونه اگر میخورند	با صراف قیمت جگر میخورند	سخیان ز رشده و شکسته میخورند
سخیان ز اموال بر میخورند	بخیلان غم سیم و ز میخورند	
در باب تواضع		
تواضع نگو هست از جمله کار	بود در تواضع بے اختیار	شود در خلایق ترا اعتبار
اولا که تواضع کنی اختیار	شود خلق دنیا ترا دوستدار	
تواضع شود ظاهر از اهل دین	بود مرد و دیندار را خوی این	تواضع شود عاقلان را آفرین
تواضع کند هو ستمند گزین	نهد شاخ پر سیوه سر برین	
چه خواهی که یابی ز حق خوری	مکن از تواضع بجا هم کمی	تواضع دهد با ملک هم می
تواضع کند هر که هست آدمی	نزدید ز مردم بجز مرد می	
تواضع بود دانه دوستی	ببر طفل سرمایه دوستی	شود طول از وسایه دوستی
تواضع بود مایه دوستی	که عالی بود مایه دوستی	
تواضع همه باعث عزت است	با هوش ز دست عدو و رست است	تواضع مکن گر چنان غیبت است
تواضع کلید دجست است	سرفرازی و جاه را رست است	

اگر بر تو اضع شود راس تو	سر خود نند خلق بر پائے تو	تو اضع بود عزت افرازی تو
تو اضع بود حرمت افرازی تو	کند و بهشت برین جانی تو	
تو اضع پسند است اندر	تو اضع سر درم و آگاه را	تو اضع و در فائده شاه را
تو اضع زیادت کند جاه را	که از مهر پر تو بود ماه را	
تو اضع پسندیده و اورست	تو اضع دلا و اضع پیغمبر است	گدازانه امن لایق و درخور است
کسے را که گردن کشی در سر	تو اضع از ویافتن خورشید است	
بنا کن دلاکشی از نیاز	ساز از تکبر خدا را جهاز	تو اضع بکن خصلت اهل ناه
تو اضع کند مرد را سر فراز	تو اضع بود سروران را	
خدا از تو اضع بود شادمان	تو اضع بود وضع پیغمبران	تو اضع و به عزت جاودان
تو اضع عزت کند در جهان	اگر می شوی پیش پادشاهان	
گرت با خلائق تو اضع بود	بخالو نیاز و تضرع بود	ز حق سر بلندی توقع بود
کسے را که عادت تو اضع بود	ز جاه و جلالتش تمتع بود	
تو اضع بکن در جهان بیدین	به پیش همه باش چون چشم تیغ	بکش سر بر افلاک چون بر زمین
تو اضع مدار از خلائق درین	که گردن ازان بر شوی همچو تیغ	
غنی را تو اضع سر نامو بوست	که از کبر در روی سوزنگ بوست	بهارست مینا اگر سر فروست
تو اضع ز گردن فرازان بوست	که اگر تو اضع کند خوی اوست	
در باب تکبر گوید		
تکبر نیاید گس از بشر	که او کار شیطان ستای خبر	بسی هست اندر تکبر خطر
تکبر بکن ز تنهار سس پسر	که روزی ز دستش در آید پسر	
اگر از تکبر کنی سر بلند	فتد از بلا و سرست صد گند	بنادان رسد زان هزاران گند

نگیرد وانا بود ناپسند	غریب آید اینیغنی از بهشتند
نگیرد باشد سر کا ملان	نگیرد بود و در از عاقلان
نگیرد بود عادت جاهلان	نگیرد نیاید ز صاحبان
نگیرد شیان را نگون ساز کرد	نگیرد سران را سیر دار کرد
نگیرد عز از بل را خوار کرد	بزدان حسنت گرفتار کرد
شد این نصیحت که در غرور بود	مشغول با حق که چون فر بود
کسی را که خصلت تکبر بود	سرس پر غرور از تصور بود
دلاگر تو از کبر گردی بری	شمانرا شنی سروران راستی
نگیرد بود مایه مدبری	نگیرد بود اصل به گوهری
نظر که بشان خدا میکنی	بتوصیف تو کبریا میکنی
چو دانی تکبر چه میکنی	خطا میکنی و دنیا میکنی
در باب طلب علم گوید	
چو از هستی آمد به آدم جان	بجفت علم آدم بود اجلان
بنی آدم از علم باید کمال	شمارند که خفته اند در نال
چو علم سپ طلب برگزیند	به تحصیل او کوشش هرگز نیند
چو شمع از نور علم باید بدخت	که به علم نوان خدا بدخت
ز علم آدمی را شود اختیار	بود قائم از عالمان بر و کار
کسی را که شد و از نال غنی	طلب کرد و از علم که به غنی
چه گویم ز تو وصف سر علم	بسی نفع باشد به کار علم
خردمند باشد طلب کار علم	که مکرر است پیوسته باز علم

در باب خد از ملاقات جاهل میگوید

ز جاهل ایدل بجان کن فرما	لکن صحبت عالمان هفتیا	چو خواهی که یابی قرار ای نگار
بر و دامن علم گیر استوار	که علمت رساند به دارالطراز	
ز جاهل ناید جز اعمال بد	که مشغول نشان است به تعالی بد	از بس زاید از جهل احوال بد
از جاهل نباید جز اعمال بد	وز شوخ و کس جز اقوال بد	
شود بخت از علم هر کار خدام	آنان میشود فرق و خاص علم	انگر در جهان لازم ای نیکنام
ترا علم در دین و دنیا تمام	که کار تو از علم گیر نظام	
تو از علم که پیش کس سالی	یقین ست یابی ز حق کالی	چو آگاهی از افت جاهلی
میا موز جز علم گر عاقلی	که بے علم بودن بود عاقلی	
بجاهل مصاحب مشو زنیار	که گردی تو هم مثل او بیوقار	چه گویم ز تو این سخن باریار
دلاگر خرد مندی و هو نیار	لکن صحبت جاهلان هتیار	
دلا پیش جابل به ترمویر باش	ز جملش بدل سخت و دلگیر باش	اگر نیران نه از زخم شمشیر باش
ز جاهل گر نینده چون تیر باش	نیا سیخته چون عکس تیر باش	
بود جالبه که ترا دوستدا	نشاید که زین ره کنی افتخار	به یاری جابل مکن اعتبار
ترا از دهاگر بود یار غار	از آن به که جابل بود عکسار	
اگر جابلیت شمع محفل بود	بجز از جهالت چه حاصل بود	کس جابلیت ز بهر قائل بود
اگر خضم جان تو عاقل بود	به از دوستدار که جابل بود	
به آنکس که ذی پریش و نا بود	ز جاهل او را تیرا بود	چو از جهل میستند بر پا بود
ز جاهل خد کردن اولی بود	کز و شک دنیا و عقبی بود	
به آنکس که از جهل نیز انیست	و را پیش ابل خرد بار نیست	انستن بجاهل نرا نرا نیست

چو جابل کسی در جهان بخوار است	که نادان تر از جابل نکار است
بهر آنکس که با جابل با هم بود	ابو جابل نامش بعالم بود
بهر آنکس که با جابل جنس هم بود	که جابل نکو عاقبت کم بود
ز جابل چرا ماندن ای یاریم	سیر او بریدن سزاواریم
سهر جابلان بر سر دواریم	که جابل بخواری گرفتاریم

در باب طلب علم گوید

دلادار بر علم دین اصل غرض	که آنست چون جوهر غیر غرض
طلب کردن علم شد بر تو فرض	و گرد او جیست پریشان علم غرض
چو از بندگان حق تر نام دارم	چه گویم بقدریکه انعام داد
چو ایزد ترا ایمنه کام داد	چرا بر نیاری سر انجام داد

در باب انصاف عدل میگوید

چو خواهی که محمود عالم شوی	بعدل عمر کن تو هم پیروی
چو عدل هست پیرایه خسروی	چرا عدل را دل نداری قوی
اگر عدل تو پیشکاری کند	جهان ترا دوستداری کند
ترا مملکت یا نداری کند	اگر معدلت دستپاری کند
شوی گز فضل خدا شهر یار	بکن عدل انصاف در حاکم کار
چو نوشی روان عدل کرد خیار	کنون نام نیکو از یادگار
تو از عدل در خلق بنیاد دار	بنای ستم حمله بر باد دار
جهان را با انصاف آباد دار	دل اهل انصاف را شاد دار

ز انصاف بادی خوش انجام	از ان میشو دینچه بر خاتم ملک	شود و از عدالت سر تا پای ملک
ز نایب عدل هست آرام ملک	که از عدل حاصل بشود بگویم	
گر از عدل تو خلق خوشدل بود	چرا شهرات در محافل بود	ز من به تو الطاف نازل بود
ترا زین به آخر چه حاصل بود	که نامست نه شاه عادل بود	
بر آنکس که عادل بود و جهان	از او میشود خلق حق شناسان	مدانست برست آری جان جهان
اگر خواهی از شکسته نشان	در ظلمت شبی بر اهل جهان	
در باب رعایت با رعیت میگوید		
بدینا شود که ترا اقتدار	به بسیاریگان نفع ده تیشه	جو خواهی کند حق ترا کامگار
رعایت درین از رعیت مدار	مراد دل و دوا خواهان بر آرد	
در باب ظلم ساختن میگوید		
مکن هیچیک ظلمت خوشخصال	که آخر ترا آید از وسه و بال	چه ظلم و ستم هست لبش شمال
مده خصمت ظلم در هیچ حال	که خورشید ملکیت نیابد زوال	
کند ظلم سلطان عادل چنان	که ویران شود ملک آباد از ان	نیاید ز بیداد غیر از زبان
خرابی ز بیداد بیند جهان	چو بستان خرم ز باد خزان	
ز سلطان اگر ظلم گردد و عیان	رسد یارب خلق تا لامکان	چه گویم ازین بیش شرح و بیان
کسی که آتش ظلم زد و در جهان	بر آورد و از اهل عالم فغان	
میندازد بر خلق از جور ظلم	که آخر شوی در قیامت شغل	خدا را مشوب ستم متصل
ستم کش گر آبی بر آرد ز دل	زند سوزا و شعله در آب گل	
ز حق خواهی گر حیرت من آید	درخت ستم بر کن از بیج و بن	چو جنات و خواهی دستش

ستم بر ضعیفان بسکین کن	که ظالم بدو رخ رود و بخن
نیکن ز الطاف و خلق شورا	بکن دیده ظلم و بیداد کور
لکن بر ضعیفان بچاره زود	ببندیش آخر ز تنگی گور
دلا سالک به اه باطل مباحث	بعل نیکو بهیده عامل مباحث
آباز و ظلم مامل مباحث	زود و دل خلق غافل مباحث
شمار را نیست و غلج جای	که دوزخ میباشند از جای
لکن مردم آزاری و تندرک	که ناگه رسد بر تو قهر خدا

در باب قناعت از خلق گوید

کس را که حق داد و انشوری	دلش با قناعت کند یاوری
دل اگر قناعت بدست آوری	در آید راحت کنی سروری
میر پیش مخلوق هرگز سوال	لکن چشم بر سیم و زریح حال
اگر تنگدستی ز سختی منال	که پیش خردمند بچست مال
ز الفقر فقره نیکن لقیاب	که زین رو بخت روی بحساب
عنی که نباشی مکن اضطراب	که سلطان نخواهد خراج از خراب
عنی را بد نیاید و افزایش است	ز سیم و زرش جمله پیرایش است
عنی را نه ز سیم و زرش است	ولیکن فقیر اندر اسایش است
چو گردی تو محتاج در روزگار	نیاید که زین ره کنی اضطراب
ندارد و خردمند از فقر عار	که باشد بنی را ز فقر افتار
طریق قناعت بسو بهتر است	خوش آنکس که این راه را بهتر است
قناعت بهر حال اولو بهتر است	قناعت کند هر که نیک اختر است

چو روشندی خوابی از دلستان	چرخ قناعت برافروز جان	شوتیر دل از طمع ایچوان
ز نور قناعت برافروز جان	اگر داری از نیک بختی نشان	
در باب حرص میگوید		
ایا د جهان گشته بدنام حرص	سید رنگ گردیده از شام حرص	ایامر و نادان ز انجام حرص
ایا مبتلا گشته در دام حرص	شده است از عقل از جام حرص	
طلبکار دنیا مشو هیچ حال	که فانی بود جمله مال و منال	مکن سیم وزر را از مرم سوا
مکن عرضا بختی بختی مال	که هم نفع گوهر نباشد خال	
دلا خصلت حرص طاعت مباد	از من خوشی شوک نذر عباد	تو بیشک من این سخن گیر مباد
هر آنکس که در بند حرص افتاد	در دوزخین زندگانی بسباد	
اگر مال به سبب فقر و نرسد	از رو سیم از صبر چون نرسد	از قدر کفایت چه افزون نرسد
اگر قسم که اموال قارون نرسد	همه نفع بیت بی سکون نرسد	
شوی روزی آفر دنیا لالاک	خدا را کن از حساب سپیناک	چو از موت قارون نیاد و پاک
انوار شاد آفر دنیا لالاک	چو بی ارکان بادل روزن پاک	
عجب عاشقی در بهی او ختم	که پادش بدل میکنی و بدم	ز ده در و ده عشق دنیا قدم
چنان داده افشون بدم	که هستی ز تو پیش نیم و ندم	
مشو بهر دنیا تو سر گشت حال	بجھیل عشق بکن شتغال	چو ز مالدار آخرش تو شال
چرا میکنی محنت از بهر مال	که خوابی شدن ناگهان پاخال	
تو در حرص اندوه بهر گشته	بدنیاسه دهن بپوش گشته	چرا از قناعت تو بر گشته
چرا عاشق روی زب گشته	که مشو بهر احوال و سر گشته	
ز حکام دنیا شدی دوستدا	انگشتی به نظام دین جان پیا	از فروا خبر نیست ای فاسدا

چنان گشته صید بر شکار		که یادش نیاید ز روز شمار
بجاییکه حق حب دنیا نهاد	بیزان بدی زاد و زمان بد نژاد	خدا یا غمی بشس مبارک کناد
سبا و اول آن فرومایه شاد		که از بهر دنیا دهدین بسا
در باب طاعت عبادت		
عبادت بکن تا شوی نیکنام	شب روز هر وقت هر صبح فنام	نه هر کس کند بر عبادت دوام
همی را که اقبال باشد غلام		بود میل خاطر بطاعت مدام
اگر مومنی در سر تا فتن	بکن یا حق نیز در یافتن	اگر دای اگر یا میسر فتن
نشاید سر از بندگی تافتن		که دولت بطاعت توان یافتن
مطیع الاوامر مطهر شود	مجیب النواهی مظهر شود	شقوات بصیایان مصور شود
سجودات بطاعت میسر شود		دل از نور طاعت منور شود
بطاعت بکشاید دستان	که باشد مقبول هر دو جهان	جزای ابدی بی ای نو جوان
اگر نبندی از بهر طاعت میان		کشاید در دولت جاودان
بکن رخ سوختن طاعت ای مهربان	که روشن شود جهان پاکستار	نکونند بطاعات عاقل چنان
ز طاعت بود روشنای جان		که روشن ز خورشید باشد جهان
کل باغ طاعات چنینده باش	بحال عبادات چنینده باش	دلا طاعت حق گزینده باش
پرستنده آفریننده باش		بدیوان طاعت نشینده باش
باطل پرستی مشوزینهار	همین باو پند بمنت یادگار	دلادر دو عالم شوی کامگار
اگر حق پرستی کنی اختیار		در اقلیم راحت شوی شهریار
دل از بهر تقوی بکن اختیار	خلاف تقاوت بکن هیچکار	اگر غلغله میخواستی دوستدار
سراندر		که جنت بود جای پر مهر نگار

دلا بر عبادات حق راستی داد	پس مسجد بر آس که بهین جای دوار	از روی ریاسه نه بالک دار
نماز از سر صدق بر پا دوار	که حاصل کنی دولت پا دوار	
ز تقوی تو سپهر این دین بدوار	اگر فسخ باشد شعارت بسوزد	بهین گویت زاهدان هنوز
از تقوی جسیخ روان بر فرو	که چون نیکوختان شوی نیکو	
دلا باش بر شمع و دین استوار	خجالت مشوشی راز نهار	بشود قیامت ز غم رستگار
کس را که از شمع باشد شمع	بترسد ز آسیب روز شمار	
شب روز خود را بطاعت گذارد	مشغو غافل از حق بیلیل و نهار	بهین با تو میگویم ای دوستدار
دلا غم عصیان کن ز نهار	که فردا نباشی ز حق شرمسار	
چو معیوب گردی بر روز حساب	بگذر جرات بیایی عذاب	رو پاک و بر طریق صواب
کنند نیکوخت از گناه اجتناب	که نهان شود نور مهر از حساب	
شود گرنا بان تو گردن فراز	که از جرم یابد تباهی جسان	ندارد و بصیای خردمند ساز
ز عصیان کنند بهوشند احراز	که از آب باشد شکر را گذار	
دلا و گردانی و یا خسروی	انیا بد که در حکم نفست دوی	چو خواهی که بشکست بخت روی
امکن نفس اماره را پیروی	که ناگه گرفتار دوزخ شوی	
چو شیطان نباید شدن او تنگ	میاسو شیطانیت ز نهار	نباشد ز شیطان چسان جانجو
کس را که شیطان بود یار غا	نباشد مقامش بدام القار	
دلا باش از آه شیطان جدا	نباشد که او باشد ز نهار	بود در لقیقت شریعت کجا
کس را که شیطان بود پیشوا	کجا باز گردد و بر آه خدا	
ز شیطانی آنرا که سامان بود	مسلمان مگو که مسلمان بود	از مصیبت با فزوان بود
دلا هر که محکوم شیطان بود	شب روز در بند عصیان بود	
ز عصیان بود گرم اگر محفلت	ز مهر بر دوزخ شود حاصلت	خوری در قیامت بسوزد کیت

اگر برینا بد معصیان است	بود اسفل السافلین نعلت	
و نا چون نداری خطر از عذاب	چرا میکنی جرمهای حساب	چو بد را اجر نیست غیر از عذاب
مکن خانه زندگانی خراب	زیللاب فعل بد و ناصواب	
در اینجا شوی گریه معصیان نفور	در اینجا بیایی بخور و قصور	شوی در جهان و حال می بر شو
اگر دور باشی از نسق و فجور	نباشی از گزند فردوس دور	
بسگشت غالب بل خوف لباس	نگردی ساعته از لباس	مکن لطف و احسان بن بقیه
بده ساقی آب آتش لباس	اگرستی کند اهل دل التماس	
بلطفقت کنم تا بکس انتظار	رسیده است الحال فصل بهار	از دست چو تو ساقی گلزار
محل در ساغر زر نگار	بود روح پرور چو لعل نگار	
نباشد چنین رفو خوش از نبات	کنون از گرم کن بن التفات	ازین پیش ساقی چه گویم بات
بیار آن شراب چو احیات	که یابد ز بوشن دل از غم نبات	
برو فقه سستی ز صاحب دلان	رود مشک سستی ز صاحب دلان	خوشا غم شکستی ز صاحب دلان
خوشا می پرستی ز صاحب دلان	خوشا ذوق سستی ز صاحب دلان	
خوش آن باعث شوق بیا بشو	خوش آن فقه انگیزد بیا بشو	خوش آن بادۀ آن مویا بشو
خوش آن آتش شوق بیا بشو	خوش آن لذت در و بیا بشو	
شرابیکه باشم از دود چسار	شرابیکه بنیم از دود بھار	شراب لطیف و بس خوشگوار
شراب چو لعل روان بخش یار	شراب بصفاف چو دود بخش یار	
خوش آنکس که گردید سودا دوست	خوش آنکس که سردار بیا دوست	خوش آنکس که خواهد تماشا دوست
خوش آنکس که دار و دانا دوست	خوش آنکس که در بند سودا دوست	
اگر تو فادار باشی صنم	از تو آهوان هم بگردند دم	چو خوابی که مشهور گردی تو هم
دلا در وفا باش ثابت دم	که بے سکه راج نباشد دم	

در بیان شراب و نبات

وفادار باشی گرامی دستان	شوی جمله مخلوق را جان جان	عدوی تو گردید چون دوستان
ز راه وفا گرنه پیچ عیان	شوی دوست اندر دشمنان	
چو یابی وزارت مثال چهر	انقاب و فاریا بیگن ز چهر	نخوبی نمودت چو حق رشک مهر
امکن بیوفائی چو دور سپهر	مناب نازخ دوستان و کوه مهر	
مکن بیکس را بدی و رقفا	چو آئینه میسدا در دل صفا	سر بیوفائی مکن در جفا
منه پائی بیرون نرکس وفا	که از دوستان محو نیز وجفا	
و فاریا با س بود مشعل	اگر با وفائی نخلی ورنه نخل	چو خواهی نگردی ز کس منفعل
گردان ز کوی وفار و کوی وفا	که در روی جهان نباشی غفل	
و فاضلت حسن و خوش شاست	خلاف وفا گردن ایل غاست	اشو و و رای نه زمین کین حیات
جدائی ز احباب کردن خطاست	بریدن زیاران خلاف و فاست	
نشد از وفا سیرت زنان	خلاف فادان بهشت زنان	و فانیست در سر نوشت زنان
بود بیوفائی سرشت زنان	میاموزد در زشت زنان	
خدا داد این نعمت بی قیاس	از دست و سر پا و میوتی حواس	بهین باید از شرک منعم لباس
کسور اگر باشد دل حق شناس	نشاید که بند و زبان سپاس	
ولا خصلت شکر را خودی دار	به حال کن شکر حق را شعار	بدل غره از شکر کردن بسیار
اگر شکر حق تا بروز شمار	گذاری نباشد یک از هزار	
بکن شکر الله لے دوستدار	ز فعل و زبان و دل هوشتار	چه گویم زیاده ازین ای نیکار
الفس جز شکر خدا بر مبار	که واجب بود شکر پروردگار	
ولا شکر می کن که شاید ز شکر	خدا روی دولت نماید ز شکر	شود مال و ملک تو زاید ز شکر
ترا مال و نعمت فرا دید شکر	ترا فتح از دور و آید ز شکر	
بود شکر چندان خجسته فضا	اگر ان نفع یابی نو در جمله فاع	چه پرسی چنانکه داد و کمال

بگویم

زیاوت کند شکر جاہ جلال	زیاوت کند شکر مال منال
اگر شکر حق گوی یابی ثواب	اگر نه ترا حق کند در عذاب
ز شکر جهان است برین سرشت	که در باغ دین شکر است
مسلمان شکر پس بهتر است	چو او هر و نیکی با دیگر است
وے گفتن شکر اولی تر است	که اسلام را شکر روز پور است
عرض شکر اولی است در هر زبان	شود حاصلت مقصود و جهان
اگر از شکر ایندونه بندی زبان	بدست آوری دولت و دان
دلا خویش را ساز با صبر یار	بدل جز صبوی خیال میار
ترا اگر صبوری بود و دستیار	بدست آوری دولت پادشاه
صبوی چه خوب است ای دلبران	بداد بدید بر خدا دل بر آن
صبوی بود کا پیغمبران	نه بچند روزی دین پروان
صبوری دلا یا و آرزوست	بکن خوی او که سر آرزوست
صبوی کلید در آرزوست	کشایند کشتور آرزوست
صبوی اگر خکنی است جوان	رسی زود تر برادر جهان
صبوری کشاید در کام جهان	که جز نصایب نیست محتاج آن
نه تنها از سود دنیا بود	بسی نفع بایش بعقب بود
صبوری بهر حال دلا بود	که در ضمن آن چند معنی بود
دلا که نه به صبری یاری دد	نه بدنامیت نادماری دهد
صبوری ترا کام نگاری دد	ز بخت و بلا رستگاری دهد
اگر بلاست شود نازالت	بکن صبر ناحق دهد منزلت
صبوی برادر و دولت	که از صابران حل شود مشکل

دین

که بے صبر شایان نفرین بود	دلای صبر خوش فضع و آئین بود	اگر صابری بر تو سین بود
صبوری کنی گز ترا دین بود	اگر تعجیل کارش پاطین بود	
اگر تو کنی راستی را شعار	خدا در دو عالم کند کامگار	بسیه یابی در خلق عفو و قار
دلای گزنی راستی اختیار	اشود و است بهم و خفتار	
میان را پنا را استیما بند	که یابی بد فوخ از ان صد گزند	اگر صاحب پرورش این پند
اگر بچید سر از راستی بپوشند	که از راستی نام گردد بلند	
ز نار راستی دو باشد ای نگار	اگر خوش ناز راستی زینهار	دلای راستی با کین اختیار
دم از راستی گزنی صبح دار	ز تاریکی جمل گیری کنار	
ز نار راستی هر که را غایت نیست	اگر راست بازان در غایت نیست	چون نار راستی بد تر اطوار نیست
اگر از راستی در جهان کج نیست	که در کلین راستی غایت نیست	
بود مرزدار است بس بیوقار	اندازد سخنهای او اعتبار	دلای راست باز می بکن اختیار
از ندم بجز راستی زینهار	که دارد فضیلت یکن بسیار	
اگر مونی است خود در دروغ	چو غمخوار است سوزان در بی فروغ	اگر او شیر گوید بداند دروغ
اگر کسی را گردد زبان دروغ	چراغ کشتش انباشد فروغ	
هر آنکس که کاذب بود او نگار	سخنهای او را بدان اعتبار	از عادل نیاید بجز صدق کار
ز کذاب گیر و خردمند عار	که او را نیاید دگر شمار	
کمی گز نو نار راستی اختیار	نباشد ترا هیچ عفو و قار	اگر در قیامت بپس نرسد
اگر کسی را که نار راستی گشت کار	بکار روز محشر شود رنگار	
بنار راستی هر که است سر	بود جای او در جهیم و سقر	اگر خوش ناز راستی ای پسر
ز نار راستی نیست کار تیر	که زو نام نیکو شود و بود قیر	
دروغ از نمانی دلاخت بسیار	اگر اعتبار تو از روزگار	دروغ ست بسیار با تو کار

و صفت است

در حدیث است

دروغ آدمی را کند شمسار	دروغ آدمی را کند یوقار
زوی ہوش ہرگز نیاید دروغ	کہ قدر سخن میر باید دروغ
برو شمساری نماید دروغ	بکاوب دروغ کاوب
گو کذب با پچکس لے نگار	بجز صدق دیگر مکن پیچ کار
دروغ ای برادر گوزینہار	کہ کاوب بود خوار و اعتبار
تغفلت مکن در جهان پیچ کار	امنہ پس بر خویش از ہم بار
انکہ کن برین گبند زر نگار	کہ سقش بود بستان ستوار
دلاقا رب آفرینندہ بین	یکے مردہ بین و دیگر زندہ بین
سر پرده چرخ گردندہ بین	در شمعہای فروزندہ بین
یکے سر پرستہ نزار و کلاہ	پوشد یکے خلعے ہر نگاہ
یکے پاسبان و یکہ پادشاہ	یکے داخواہ و یکہ تاج خواہ
یکے سرنگون و یکہ سر بلند	یکے بے نصیب و یکہ ارجمند
یکے شادمان و یکہ دروہند	یکے کامران و یکے مستمند
یکے غرق در شوق ملک و دیا	یکے ہست مشغول در شکار
یکے تاجدار و یکے باجدار	یکے مرفراز و یکے خاکسار
یہ بین حال عالم توای عقل ہیر	یکے شد امیر و یکے شد فقیر
یکے در پلاس و یکہ در حیر	یکے بر حصیر و یکے بر مہر
یکے ہست ملکن بیل و نہار	یکے شاد کامست از روزگار
یکے بیواؤ یکے مالدار	یکے نامراد و یکے کامگار
یکے راعل ہست بر لب تہا	یکے در دعابت از رزق نانا
یکے در غناؤ یکے در غنا	یکے در بقاؤ یکے در فنا

دروغ آدمی را کند شمسار

یکے بہت از بہر روز و دو	یکے بہت از مال و زرشاد	یکے جان بلب یکہ پنجان
یکے تندرست یکے ناتوان	یکے سال خورد و یکہ نوجوان	
یکے گشت گمراہ یکے دلپا	یکے گشت لودی را و خدا	یکے مقتدی و یکے مقتدا
یکے در صواب یکے در خطا	یکے در دعا و یکہ در دعا	
یکے راست گنج زر و فقر و سیم	یکے رادل از ریخ ز رشد و نیم	یکے الین ست یکہ ر است بیم
یکے در گلستان احست مقیم	یکے با غم و ریخ و محنت ندیم	
یکے رانیست بہت العنبا	یکے بہت با ازین لب لب	یکے راشب و روز پنج و قوسب
یکے فروزندہ شمع طرب	یکے بود روز روشن و شب	
یکے را بغم میر و وادہ و سال	یکے را بعیش و خوشی اشتغال	یکے بہر حال ست گشتہ حال
یکے را برن فتنہ زاندا و مال	یکے در غم نان و ریخ عیال	
یکے را بود از عاصی حذر	یکے میکند جرہ سا بے خطر	یکے جز بدی با ندارد و گر
یکے بستہ از بطاعت کمر	یکے در گنہ بردہ عمر بسر	
یکے راست دولت برین اولیا	یکے بہت محتاج بکنان و آب	یکے بہت بخند و یکہ خراب
یکے در تنغم یکے در عذاب	یکے در شفقت یکہ کا سیاب	
یکے چون گداسہ بود و کو بکو	یکے چون صبا میر و چار سو	یکے خبر و عی و یکے رشت و
یکے نیک خلق و یکے تند خو	یکے بر د و بار و یکے جنگ و	
یکے بہت بالمبلان ہم صغیرا	یکے است نایغ و زغن و سنگیرا	یکے گشت از فلاکت فقیر
یکے در جہان جلالت امیرا	یکے در گنہ حواث اسیرا	
یکے حسرت لالہ و نترن	یکے نصرت خار و ننگ چمن	یکے چو بلبل یکے از خوشی در سخن
یکے چون گل از خرمی خندہ	یکے رادل از ردہ خاطر زن	
یکے در فراق صدمہ پیسار	یکے با بتہ مہوشی بہکنار	یکے عاقل و قابل و دست کار

یکے عالم و قیل و شیار	یکے جاہل و بد بو و شیار
یکے راہ و بر بلندی نشست	یکے هست از جمل باطن است
یکے رشب و روز مصروف است	یکے خفته در کج میخاست
یکے را چو منصور شد و داردار	یکے از گناہان شدہ بار بار
یکے بر در پیش رخسار دار	یکے در در کفر ز نار دار
یکے دار و از جمل عالم و دار	یکے را نباشد بکس اتحاد
یکے نیک کردار نیک اعتقاد	یکے غرق در بحر عشق و ناساد
یکے گشت مغلوب خور و وکلان	یکے غالب مدبیر و جوان
یکے غازی و چاک پهلوان	یکے بزدل و ست ترش جان
دلانچہ گفتم ز تو یاد دار	اگر این عاقبت خواهد آمد بکار
ازین پس کن تکیہ بر روزگار	که ناگزیر ز جانت بر آرد مار
چرا خوف میداری از وی و روز	لکن ایچے دفع آنها سدد
لکن تکیہ بر شکریه عدد	که شاید ز نصرت نیاید مدد
چو خوابی که داد بزرگان دبی	دلایند نیکو و بخور و ان دبی
لکن تکیہ بر ملک و فغانه بی	که ناگزیر چو زبان رسد جانم بی
بدل کوچ فرما ز شهر عدم	بجان خمیر تن سوئی ملک قدم
لکن تکیہ بر ملک جاہ و چشم	که پیش از تو بوده است و بعد از تو چشم
بسا صاحب دولت اقتدار	بسا لائق عزت و اعتبار
بسا نامدار و بسا کامکار	بسا سرقد و بسا گلزار
بسا شکستل عارض گلزار	بسا حسرت سر بالا قدان
بسا پادشاهان سلطان شان	بسا پهلوانان کشورستان

نسخه ایست از کتاب

بسالار زار و گل نشین	بسا غنچه بے دہان کم سخن	بسا پهلوان و دین بدن
بساتند گردان لشکر شکن	بسا شیر مردان غم شیر زن	
بسا در حق خود دعا خواسته	بسا بچو مناب ناکاسته	بسا از تبه خوبی پیراسته
بسا خبر دیان نوقاسته	بسا نوحه و سان آراسته	
بسا پاک از برشتی و فعل بد	بسا برگزیده جناب احد	بسا آنکه صفش برون شده
بسا ماه رویان شمشاد قد	بسا باز نینان خورشید خد	
بسا شمره آسمان تاسماک	بسا آنکه گردید خلقه پلاک	بسا نوری اجسام روح پاک
که کردند پیر این عمر پاک	کشیدند سر و گریبان خاک	
ز دنیا بر فتنه سوئے معاد	بسی کارشان بعد ازین و قتاد	کنون بیکس را نپایه بیاو
چنان خرمین عمرشان شد بیاو	که هرگز کس را نشانی نداد	
سر خود عیش و کشتی بر سما	که روزی نیفتی بخت لیسرا	منه دل برین عالم بیوستا
منه دل برین کاخ خرم چوا	که سے بار و از آسمانش بلا	
مکن ما و تو مدان این و آن	مگو انجمن و مگو آن چنان	منه دل برین ارض این آسمان
منه دل برین منزل جاننا	که در وی نه بیش دل شادمان	
چرا می نمائی تو این کروفر	نئی واقف از دور عالم نگر	بکن یاد حق حال عالم نگر
شایقی نذار و جهان می سپر	بغفلت مبر عمر در روی سپر	
ولا بر دنیا مخور و بچتاب	مکن دور خود را ز راه صواب	شهمید آخرین پند گیر از مراب
منه دل برین کمنه دیر خراب	که خالی نباشد ز رخ و عذاب	
بیاو این پند من بار بار	امشو غافل از گردش روزگار	زمانه نذار و دست را زینکار
منه دل برین دیر ناپا ندار	از سعدی این یک سخن یادوار	

قطعات تاریخی

از حضرت ابضرات مولانا و مرشدنا شاه تراب علی قلندر قدس سره

تاریخ مسجد خالقاه شریفه

بنام شد چون این مسجد خوشنا تراب از بنایش بسے خوش شد	دل حق پرستان ز غم غش شکفت عبادت سر حسن تاریخ گفت

و دیگر

بخشد خدا به لعل محمد ز فضل خویش بعد از بنا و روضه چو این سجده گاه سخت	اجر من از روز و روزه و هم حج و هم زکوة سالت تراب گفت لقد قامت الصلوة

قطعه تاریخ روضه شریفه حضرت شاه محمد کاظم قلندر قدس سره العزیز

خدا به لعل محمد جزائے خیر دهد تراب خوش شد و از بر باد و گار و برف	ز سعی او چو بنا گشت روضه پیش بگفت گنبد پر نور سال تعمیرش

تاریخ وفات مرشدنا حضرت شاه محمد کاظم قلندر قدس سره العزیز

شاه کاظم قدوة اہل صفا چون ز دنیا رفت وصل شد بحق شد بگذر سال تاریخش تراب	صاحب سرو امام عارفان از فراقش ماتم شد الا مان از بردائے یادگار و جهان

با لقب غیب از سیرافوس تحفت
جیفت رحلت کرد آن قطب زمان

دیگر	
شاہ کاظم کہ مرشدش از غیب چون بیک حمد پاک مردان واد شد جان تیرہ بر مجبانش از حیات و وفات اور روزے بے سراختلاف گفتیم ازو	صاحب ستر و عارف حق خواند و امن جان از گرد جسم نشانند ما مثل خلق را بنجاک نشانند دوستے بر نہ بان سخن مورا نہ شصت و سہ سال حی و قائم مانہ ۱۲۶۱ م

تاریخ حریم روضہ شریفہ حضرت شاہ محمد کاظم قلندر قدس سر العزیز

وہ چہ خوش رقبہ بنا کر وسیع الدیخان فکر نایخنش بنایش چو بدل کرد و چرا	گشت زین رقبہ زہر شان عظیم روضہ بے سرحد خرد گفت حریم روضہ ۱۲۶۶ م

تاریخ انتقال نبی یاور خان صاحب مغفور ساکن و رئیس کاکوری

زین جهان رفت چون نبی یاور بہر سال وفات آن مرحوم ملہم غیب گفت بے سرحد	شورش ماتم و مصیبت شد دل نعلین من بفکرت شد صدر اعلیٰ میان جنت شد ۱۲۶۰ م

دیگر

رعل محمد نبی یاور خان

تاریخ تعمیر کوٹھی مولوی محمد مستقی صاحب ساکن و رئیس کاکوری

محمد مستقی کوٹھی بنا کرد مکانش دکنشا صحنش فرج بخش	درون باغ بس و بچپ و نیکو در و دیوار آن خوش رنگ و و بچو

چنان نقش و نگارش خوش نما عجب انداز و پرواز است موثر کسی اگر ساخته آنجا نشیند ز باش وسعت صحرانودار بیا از چشم خود بین آنچ عطار خلعت و انعام باید چو آئین کماش فکر کردم	که بر رخ خال و خط و زلف ابر که گلزارش محیط آمد زهر سو شود تازه و باغ او ز خوشبو بلند آمد چو مضمون سخن گو تفاوت نیست در اصلش بر پای دار و نه و معارضه شو ز روی هاله آمد قصر خضر

تاریخ مسجد بنا کرده محمد یعقوب خان صاحب کن ملیح آباد

چو در راه سندید به یعقوب خان ترا ب از سر و صف تاریخ گفت	بنا کرد این مسجد گاه شریف نبی مسجد خوش نام و لطیف

تقاریط و تواریخ طبع سابقه

تقریط ریخته کلمات محمد محی الدین خان کما کن قصبه کاکوی متخلص و

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
جناب کلام معجز نظامیکه ناطقه سبحان بزم سخنوری را از سواد نظم و سرمد اعتراف و کلام
و طاقت سبحان و جنب گفتارش لب فرو بسته و دم و دود گفتگو + مرده و لان سخن را از

فیض مضامینش در تن جانے و عیسیٰ نفسان بالغ فن را از اکشایب معانی رنگینش
 نازہ رونے سبحان المدحی است پیر از کلمائے رنگارنگ + و نگار خانہ ایست
 روکش نگار خانہ از رنگ + عیسیٰ نفسی است کہ روح معانی در قالب الفاظ و سیدہ
 یاسیم گلشنی است کہ از گوشہ چنتان بلاغت وزیدہ + و سواد نقاطش مردکیت ادراک
 و بیاض صفحائش روکش صفحہ افلاک + صحن گلشنی است از سبزہ معانی بیگناہ عاری
 و گوشہ دامنی است عرایس مضامین را مصروف پرودہ داری + ہر مصرعہ اش
 غنچہ بہار جاودانی است کہ در چنتان بلاغت شکفتہ + یا شعلہ شمع معانی است کہ زیر
 دامن الفاظ نہفتہ + نے نے بر جویبار سطورش سر ویست نوحاستہ + یا قامت رعنائ
 بلباس فصاحت آراستہ + ہمانا بستایش مضامین دل بستہ ابروی اشارتے ست
 یا بر یکتائی ذات طبع سخن آفرین انگشت شہادتے + معنی رنگینش غارہ طراز عارض رنگین
 بیانی است - و لفظ و لٹینش آئینہ دار چہرہ معانی - نظم رنگینی ست کہ معجزہ پردازی کلام
 بلاغت نظام **اِنَّ مِنْ الشَّعْرِ لِحُكْمَةٍ** بر راستی مضمونش گواہی ست صادق + و بیان آفرینی
اِنَّ مِنْ الْبَيَانِ لَتَحْجَا بر سر حلاش زبانی است ناطق - معانی پر نورش کہ از چہرہ الفاظ
 سنجے ست معنی **حُودٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ** در جہان و بیاض بین سطورش جَنَابَتِ عَجْرَتِ
مِنْ تَحْتِهَا لَا تَخْلَأُ را شہر جو بیا - **نظم**

بارک المدحہ و فستہ رنگین	یافت امروز صورت تدوین
از کلام شہ خجستہ خصال	دامن صفحہ گشت مالا مال
یعنی آن شاہ کشور عرفان	شبلی عہد بایزید زمان
پائے افراز منزل توحید	گام فرسائے پایگاہ جنید
مطرح پر تو حنفی و جلی	نور یزدان شہ تراب علی
داشت دیوانش گرچہ مایہ جمع	لیکد انسان کہ زیر دامن شمع

گل اوراق او پریشان بود
داشت یکجند ازین پریشانی
لیکه در سبزه سلاک گوهر او
آنکه در خلق از بس اگر آتش
باعث طبع این کلام آمد
استین بر رواج او بر چید
شد ز جلدش مطبوع مطبوع
مطبوع آنکه نیت ثانی او
وان دیگر بانی که شد به علم
بسکه یک قالب اند این وجود
زان هنر پاک شد و درینا جمع
چون نه لاف اند رواج سخن
خود هنر پیشه و هنر سنج است
چون نه او رتب هنر داند
مطبوع شان که حکم افسرداشت
یافت چون زیبایین و رهنوا
جند ازین کلام فیض انجام
صفت زین نظم لاله زار آمد
آه از نقش کماک صنع ایجاد
صفحه اش رنگ عارض خوابان
حرف حرفش که دفتر عرفان است

صفت بودی غنچه پنهان بود
از لباس رواج عسریانی
خلف جانشین اکبر او
مولوی اکبر آمده ناس
سبب نفع خاص و عام آمد
بر سخندان دکان گوهر چید
کان جو اصل آمدت جلد فروغ
که علی بخش خان ست بانی او
نقد معشوق علی منضم
گشت وحدت دین و دلی مشهور
این بود نور مطبوع و آن شمع
مطبوع شان است فرق تاج سخن
هر یک صبر نه این گنج است
جو هر یک قیمت گمرداند
احتیاج به چو گوهر داشت
زده لاف فروغ و راصار
کشور طبع یافت تازه نظام
کشش طبع را بهر آید
روکش نقش مانی و هنر او
سطر او دام زلف محبوبان
نقش الواح سینه پاکان است

مردم دیدہ اولوالالبصار یا پسندی بدفع عین کمال ہر گل نازہ اش بہار سرشت یا کہ بوسے درون گل نہان	لفظ و چشم مردم ہشیار صفوح اش عارض و نقاش خال کلمتائیت از ریاض بہشت لفظ اینجا ست جسم و معنی جان	
اگرچہ پاک نظرے باید کہ بر چہرہ ابکار افکار این نگوئیان عشرت کہہ معانی دیدہ شوق کشاید۔ تا دامن کمالش از آلودگی تہمت نقصان پاک نماید گہای این چمن ہمیشہ بہار وقت دامن نگاہ نظار گیانی ست کہ بر چہرہ عصمتیان این حرم کہہ معانی دیدہ عیب بین بکشاید و تماشا ی این قصر و قریب مزنگاہ دیدہ درانی است کہ در حرم بارگاہش دامن اعتقاد بیک زودہ پائے مردی انصاف در آئینہ آئی اوراق این بہار بے توال اند دست برد صر صر حواش مصنون و حسن خدا و این شاہد سرا پا جمال از گزند عین اکمال حمد و ثناء محفوظ و مامون باد۔ بحر متہ البنی و آلہ الامجاد۔ فقط		
زیر نگین کلک تو باشد سواد طبع نقش بر بروج بر زودہ بر مراد طبع	از نیزہ بازیش بسیر صہ ہنر تا سکہ زنی بدیاد ہنر دوران	ولہ
مردم فیض آید نہا جلال کلکت فکندہ بار زوئی بقالب طبع	از گوہر معانی کافشاں فائز یکسر جان تہی بودہ این کلام نگین	ولہ ایضا
بہا نایکے از تصرفات روحانی جناب حضرت مراب علی شاہ صاحب قدس سرہ حصول ماوہائے تاریخ بسنین مختلفہ ازین اشعار و فقرات ترا دیدہ کلک اعتقاد سلک محمد علی ذوق ست کہ از ہر مصرع ہر فقرہ تار بنماے چہارگانہ بصنعت لزوم از سر فقرات برے آیند و اگر حروف اول و اول و آخر فقرات جمع نمودہ حساب بر گیرند۔ دو از وہ		

ماده ببری هم میرسدنگی یکصد و نسی چهار تا پنج ازین نظم و نشر بموصول می انجامند

چند بار حسرت آب از دیده ریزان ما کرده و اینک بد لبها بار راه کعبه غم و خوش آن عهدی که ساز و برگ جزعش بود از دل نومید و ده یارب وای زین فوق	آه عمری شد که سیل اشک این دامان ما رخه کاین جور سپهر افکند و آب شد بدل ما غم بختی جنگلی سامان ما صبر و باشد علاج در و سیدر مان ما

پیدا است که جام فلک در بزم زانیان لیریز باد و بیوفایست + و دور و طراری پیمان روزگار
از رو و باد ناکامی آلوده پوشش ربای + بزم شامانه اش سینه در و نصیبان مصیبت اندوز
و سر و مطربانه اش نوای توجیه بافتیان جگر سوز + آب دیده طوفانیان موج آلام جد و دل
خیابان بهار او + و آه بلب رسیده دل آزر دکان گزند ایام سر و جویبار او + گلپانک عبا و
نال انگیزی دلها بی شیون انگیزد و گل بهار امیدش گلکاری دیده با سبیل ریزد و سپیده
صبحش کیشا کش انفس کفن نومیدی زیب و دوش + و سیاهی شامش - بکمال تیرگی اندوه سپیده
پنبه جراحات دلها پر تو نا بهید اوست - و سینه افروزی داغ ناکامی کو کیه افق امید او - روز
از تاب اندوه صاعقه بیز - شبش از دیده انجم اشک ریز - دوره ایام و لیا لیش از دل آلام
پژدهان آلوده محور جنبانی - و از اسطرلاب دیده انجم فشان اوج بیایمی کو اکب حیرانی نفس
سر و اند و بگیان از حدیقه تنایش نسیم بهاری - و سینه مجروح و لالان آلام نصیب از چشمان
هواش لاله زاری + سبزه گلشن امیدش را از آبیاری سیل دیده و دشواری و نای + و چهره بهار
جاودیش را از رنگ پریده ناکامان گلگون نهایی نشاط ایامش که چون یاد ام حیران و پهلوی
اندوه آرمیده + از کشاکش جفا ناکامی بیچگاه روی بالیدگی ندیده - لیستش بجا اند
تاریکی پسند - و نهارش بطولع کو کبای سبج نومیدی آرزومند - ر با غمی

از کین سنگ که تیغ آمیز آمد و از روز بزم خم دل نمک ریز آمد	پیدا است مرا که و هر خونریز آمد دام زشب سید بدل مشک فشان

از اینجاست که ظهور ساخته جانسوز + و دوقوع حادثه مصیبت تو امان ملال اندوز یعنی
 در تحال مهر تابنده گردون کمال + ماه درخشنده سمار غریب و علال + ساقی سیکده عرفا
 و حقیقت + بادیه صفت جام طریقت + زبده مشائخ حقائق آگاه + آسمان با بچاه جناب
 مراب علی شاه + که مدام طایر روش باز مزه سرایان حدائق جهان بمصیفر و برقرار
 شاخ سدره هوایگیر باد + از شعبده انگیزی گردون جفا کارشود نیست + بل همه از نیرنگی
 زمانه غذا نمودی + گردید از دامن جفا + و مسری بسوی فلک کشیده + و بختی بگوشه دامن
 جلال سبحان ملا اعلی رسیده + ابواب جلالش گرچه دوامد بر روی جانان بار نیست
 و منادیش بعد از بل من مزید بلند آواز + ولیکن پاک نیست + که همانا چمن آرای الطاف
 بهوای بهاریست + که سبب آب و رنگ گلستان حدوث تواند بود + و بهتر از نسیم
 انفاس بر صحن نگذار است + که حجاب و بستگی از چهره از بار آمال تواند کشود + تا به لبایان
 چمن بعد از دروز مزه آرای آمد بهار + و دیده سحاب با سیه قدم فضل کلمات آید
 صحن گلزار + بادی بطایع منصب صفای صحن چمن سرفراز + تا گوشه دامان گلزار در ملال
 نیالاید + و قریان چمن از نو جویانگ دور باش بلند آواز + که از بر بوی هجوم با و اندوه
 رای بر آمد گلها کشاید + که به سخت را بهوای شکفتگی چمن و در سر + و بلبل ناکام را زیبا چمن
 امید و نظر + برگ ریزی خزان ابام در پی بهوای است + که گل کاخجوی بدین خاک نشینان
 افشاند + و از جارفنگی فلک بگویی تنای است + که عابد شمس و قمر را بسپاده لیل و نهار بنشینان
 تشنگان بادیه امید را دیده طلب حباب ساحل + و ناسیه انبساط جاوید را بهوای بدل
 از تحلل و در دل + یعنی چون بعد وفات جناب مبرور + و کدافروزی آن شیخ فادوس
 ختام سجادگی را احتیاج به بگین + و مکان عالی بنیاد جانشینی را حاجت بگین است
 نابران بفرمان نقش نگارنده صحت کن فکان + حکم قضا تو امل از نیرنگ احوال امکان
 طبعین سمار استقامت + معنی فهم کلام موفوق الکر است + و به پیش میگذرد حقیقت + و به پیش

پیداست که جز رنگ زیان سود ندارد
 آوازه خندیدن او کوس حیلست
 وان گل که ز راه دودش عیش برافشانند
 هر بوالهوسی که ز پی تلکشت در آمد
 گریان بچمن میگذرد ایبر بهاری
 در دهر بدین پهلوی هم راحت اندوه
 لرزیت بهم شادی و غم دامن خورشید
 زینب است که از گردش ایام و لیالی
 روز نوعید آمد نهفت شب قدر
 گردون زده در نیل و شفق جامه بشاپ
 هیات که آن شیخ زمان قدوه دوران
 بر حکم قضا داو ز مام از کف هستی
 زین غم بسرم آه سپرس آنچه که بگذشت
 سیلاب تنور آمده هر قطره چشم
 گرچه ز غم رحلت خورشید کمالات
 لیکن افق افروزی آن مهرانم تاب
 یعنی پس این واقعه اخلاف که امش
 افروخت به بیت الشرف آن نیراکبر
 این مهر طریقت شد و آن مرکز ارشاد
 از تاب صفا بخش دل این مه و خورشید
 لای دل بسکون با من که در جام جهان بین

سر سبز دلی که همه مانند خاشاک
 بر غنچه سر بسته درین باغ که دشت
 دامان تناسل پر از قار جفا شد
 از دل نفس بر زود و همراه صبا شد
 گریه بدندان هوس خنده نما شد
 چون نقشه مهتاب که توام به صبا شد
 از گریه کسوف انیمه آلوده چرا شد
 ماه آمد و مهری افق آرا می فشا شد
 افروخت سحر شمع بقانوس خفا شد
 شد به است قدیر و فلک پشت و نما شد
 دامن آرجان چید و سوخت دار فشا شد
 سرفاقله منزل تسلیم و رضا شد
 با جان غنیمت توان گفت چا شد
 هر دیده مامیده طوفان بلا شد
 بیدار فلک در نظم تنگ قضا شد
 از پر تو خود پینه داغ دل با شد
 چون مهر و قر زین ده اوج علا شد
 و آن نیر و صغر به پیش شمع بدی شد
 این سالک راه آمد و آینه راه نما شد
 الحق که جهان مطلع انوار صفا شد
 در لیت نمود و اگر چه چرخ رجا شد

چتر آمدہ خوشید اگر بال بہا شد صیدے دگر اینک ہدف تیر و عاشد گل عطر فروش ست اگر باو صیاست تا بان ست افق ہر اگر گزشتہ گرا شد روم ہر پویشید و موی جلوہ نما شد ۱۲۶۵ھ	حقا بہر م سائے الطاف بہا نہست بشکست اگر بال آجیدم رم صیدے ساغر بچن نیست اگر دور بہار ست گر مر بسجاست تجلیش عیان ست مصدق مقال آمدہ این مصرعہ تا یخ

قطعہ تاریخ از منشی مولوی باد سے علی صاحب مرحوم

محل بسفر بست از دنیا مولانا شاہ تراز علی مقبول خدا و نبی ز ازل مظلوم جان جهان فضل پا بال غش غایب شاہد زین نام پر لب ہر احد ای واقف روض حق آگاہی لوری از انوار آلبی روحش چو گزشت از چرخ کہن مفلوک بینان گزمن ۱۲۶۵ھ	بگزیدہ جدای و ای دلا مولانا شاہ تراز علی حب ابدا دل ولی اہل مولانا شاہ تراز علی آہ ای زابہ آہ اسے عابد مولانا شاہ تراز علی ما و اوج مجدد جاہی مولانا شاہ تراز علی زود آمو و جای آباد کہن مولانا شاہ تراز علی ۱۲۶۵ھ

ولہ ایضاً تاریخ خلافت

عازم حسلہ برین گردید مولانا تراز مہر و سماہ ابتدا بگذاشتہ دو نور عین اکبر شان حضرت حیدر علی والا مقام التقاش ناقصان را مکنند کامل عیار نیر اصغر کہ شد از نور علم و معرفت ابلق از تصرف با شد پیش ہر بار یک بین آدمیت از ادب آموزیش حاصل شد	آنکہ از آبا سلسل یافت ارث انبیا کز فروغ رہبری بخشند عالم را ضیا زینت بزم طریقت یا و کار اصغیا حقاک را نیم نکاہش سے نہا پد کیمیا کو کب اوج ہدایت رہنمائے اذ کیا در کنایت نام پاک آن اجل الاتقیا روید از فیضش بجاک شود بہم مردم گیا

جانشین اینک جناب ابن الاوصاف شد
یافت خاک بارگاش رتبه جذب القلوب
بهر تاین خلافت بود بر زانو سرم
بشنوان صرع جریسته و فلج نشین

سیدہ اٹھلاں اور گردیدہ عالم بے ریا
نفسِ شیرازست بیک نفسِ بائی بوریایا
ملهم فرمود در فکریت چہ باشی تاویلا
کہ دھابن ولی بر صدر تاج اولیایا

قطعه تاریخ خرقه پوشی از مولوی محمد حسن صاحب کن فیض آبادی

چون آن ده قبله اهل دین حیدر علی و قلی علی
در چشم حیرت جلوه گرفتند یسجد علی از دستش
شش شریعت را در مخ زرد بر لبت را دوید
انگار حق با هر دو لب پای پادشاه را در چشم
باز داشتند یگانه از شیر ناک در حق

۶۔ ہم بذات شان دولی بارگاہِ عارفانہ
نقطۂ عقیدت را و قاف امر اسرار معنی زدور

از اسم بیان دینست نام یقین را هر دو یا
مهر بجز نخل گویوشید غرق و لیا

قطعه تاریخ از تناسخ طبع علی مولوی باوی علی خوشنویس

چون گفت از دار فانی مرشد کامل گراو
رو با وی فکر تاج و قاشق و هفتا
یکه از دوصد و هفتاد و پنج ازمان کمر

در شب یکشنبه پنجم از جماد الاولین
آرامین آواز در گوش از کراماتانین
یا بخار اولین بد در زمان آخرین

قطعه تاریخ از مولوی ریاست علی قطبی متخلص :

جناب قبلہ و کعبہ و پیر و مرشد من
تراشیدہ بود نام تائیش بجهان
رسید حول بہ قوت و ہفت سال عمر تائیش

روستگیری خود ہاوسے خلائیق شد
ولش روست محشوق غیبش باقی شد

[illegible][illegible][illegible]

البر

فمن كان له من الدنيا شيء فليؤت بها ما لم يلحقه بها عذاب النار

ز پانز آه ز شهر حبسادی الاوئی ازین سرای سپنج بلیت رخت سفر سیاه پوشش دو عالم از ماتمش گردید بنگر فتم و راندیش سر فرو بردم بگفت باغب غیری ز قطبی دلریش	ز پانز آه ز شهر حبسادی الاوئی حضور شاه خود عارف حقایق شد کسی نه بود که این علم برده لایق شد همین که طبع به بحر طلب مغرق شد میان هفت نو سال واصل حق شد

تایخ طبع ثانی

قطعه تایخ از نتیجه فکر ساجنا محمد نورالدین صاحب علوی کاکوری و تخلص کبخی

این کلام جناب شاه تراب گفت کیفی سکن شاه تراب	طبع گردید باز در یک جلد سال تایخ طبع طرز جدید

خاتمه الطبع

بسم الله الرحمن الرحیم و بقلوب و دقت فیض و فصاحت عینی کلام نظام فیض بخش
هر خاص نظام هادی راه شریعت عالم طریق حقیقت حضرت مرشد جناب شاه تراب علی
قلندر قدس سره العزیز از توجه عارف بالله خلف حلیف اکبر حضرت مولانا مولوی محمد حبیب رشتا
صاحب قلندر کمال عجلت در ریاست راهپویش طبع سرکاری از اتهام عیاجاب علی القاب
مولوی محمد وسیم الدین صاحب علوی کاکوری در سن ۱۳۳۲ هجری از حلیه طبع آراسته و پیرا گشته و

